

MESE

ÖSSZMŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

– Mesék a Mesében –
2025

„Ez a mese általvezet a túlpartra: a teljes találkozás lelki
örömébe!” (Gulyás Anna meseajánlásából)

„...szeretek olyan könyveket illusztrálni, amiket szívesen
adnék a gyerekkori énem kezébe.” (Kürti Andrea)

*A MESE folyóirat létrehozásán lapunk munkatársai PRO BONO PUBLICO,
anyagi ellenszolgáltatás nélkül dolgoznak.*



4. évfolyam 3. szám | 2025 | december



Karácsonyi csillagjárás
Nagyecsed
Énekel: Tilki Kati

Mesék a Mesében

Tartalomjegyzék

6 Bevezető

Mesék a Mesében

10 Lázár Ervin: A bolond kútásó

Áfra János ajánlásával

Baranyai András illusztrációi

14 Fehérlófia

Hoppál Mihály és Szemadám György ajánlásával

Bódor Gergő illusztrációi

22 Király kis Miklós

Baráth Zoltán ajánlásával

Demény Andrea illusztrációi

28 Nemtudomka

Bumberák Maja ajánlásával

Gyurkó Noémi illusztrációi

34 Lázár Ervin: Szörnyeteg Lajos jaj de álmos

Dániel András ajánlásával

Herbszt László és Rofusz Kinga illusztrációi

42 H. C. Andersen: A rút kiskacsa

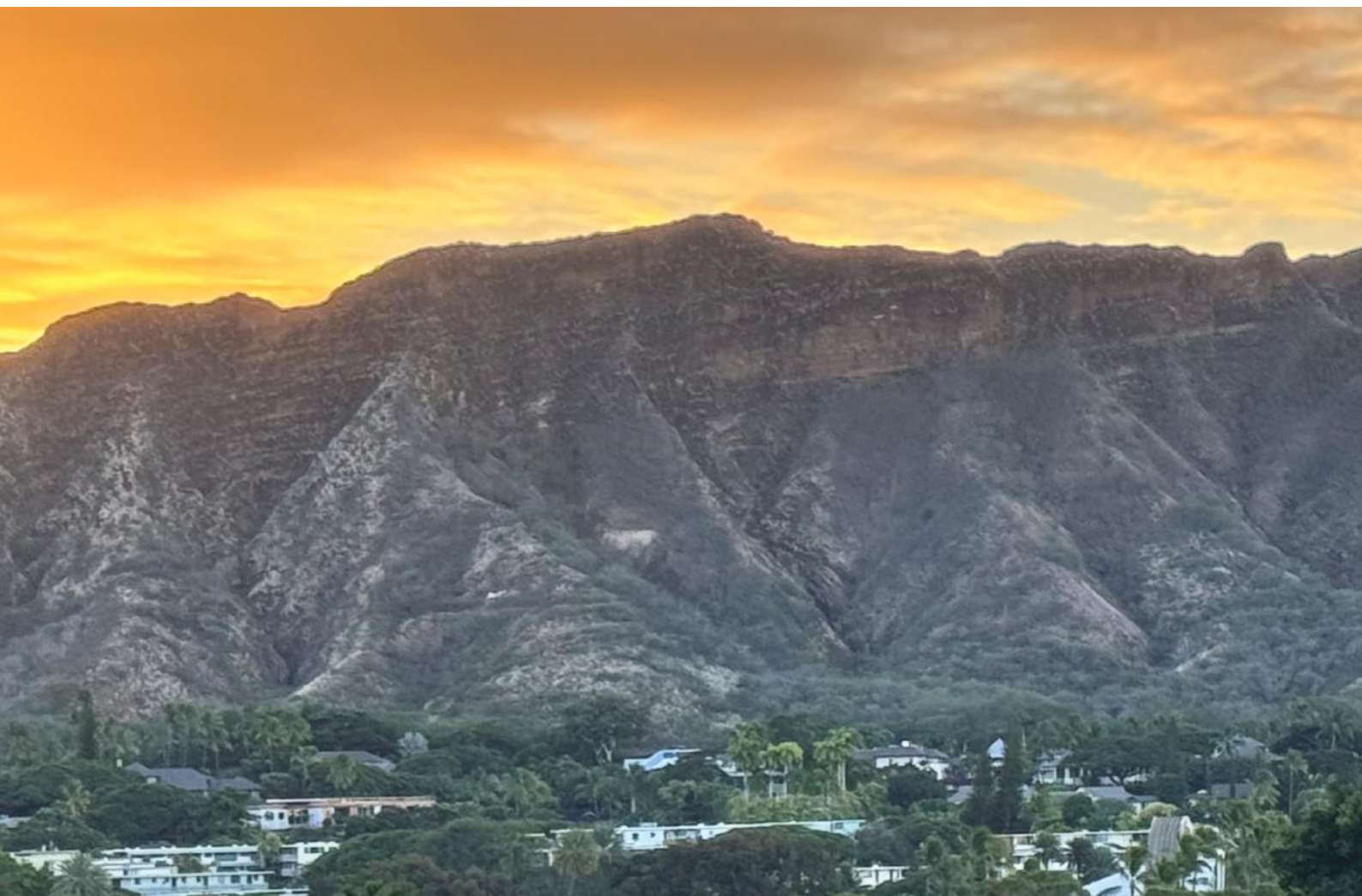
Demény Andrea ajánlásával

Káposztás Judit és Takács Viktória illusztrációi

52 Az angyalbárányok

Gulyás Anna ajánlásával

Khor Fruzsina és Trácsi Ivett illusztrációi



60 Álomutazó – családi mesemusical

Juronics Tamás ajánlásával
Kürti Andrea illusztrációi

64 A lusta juhász

Klitsie-Szabad Boglárka ajánlásával
László Viktor illusztrációi

68 Milne: Micimackó – Karinthy Frigyes fordításában

Koltai Róbert ajánlásával
Miklya Emese illusztrációja

76 Borsszem Jankó (Kriza János gyűjtése)

Kő Boldizsár ajánlásával
Molnár Jacqueline illusztrációi

84 Térdszéli Katica

Kusper Judit dr. habil ajánlásával
Nemes Anita illusztrációi

88 Az okos lány (Mátyás király mesék)

Rostás Bea Piros ajánlásával
Szimonidesz Hajnalka illusztrációi

92 A csillagszemű juhász (Albert András meséje)

Szakonyi Noémi ajánlásával
Szabó Szabolcs illusztrációi



Bevezető

A MESE folyóirat *Mesék a Mesében* lapszáma ajándéknak készült. Művészeket, művészetekhez kötődő embereket kértünk, legyenek segítségünkre egy ajándék-mesecsomag összeállításában. Bár tudtuk, hogy így, Álom havának idején nagyon kedveltek az adventi, karácsonyi, ünnepi történetek, mi semmiképpen nem ilyeneket kerestünk. Mesekeresésünk meghatározó szempontja az volt, hogy segítőkink ajánljanak egyet szeretett meséik közül, mi pedig azokat folyóiratunk lapjain átadhassuk olvasóinknak. Ezek az összegyűjtött történetek többségükben jól ismertek, kivételességüket az adja, hogy az ünnep fénye ragyogja be valamennyit. Különleges ragyogásukat attól a szeretettől kapják, amellyel szívbeli gazdáik útjukra bocsátották.

A mesegazdák sokszínűen megfogalmazott gondolatok, személyes élmények, érzések kíséretében bízták gondoljunkra ezeket a történeteket, amelyek bizalommal várják a befogadást.

Mesegazdáink:

ÁFRA JÁNOS költő, szerkesztő, műkritikus; **BARÁTH ZOLTÁN** színművész, rendező,ínházttörténész; **BUMBERÁK MAJA** mesemondó, storyteller; **DÁNIEL ANDRÁS** grafikus, illusztrátor, író; **DEMÉNY ANDREA** illusztrátor, könyvtervező; **GULYÁS ANNA** néprajzos, énekes, mesemondó; **HOPPÁL MIHÁLY** néprajzkutató, festőművész; **JURONICS TAMÁS** táncművész, koreográfus, rendező; **KLITSIE-SZABAD BOGLÁRKA** néprajzkutató, mesemondó; **KOLTAI RÓBERT** színművész, filmrendező; **KŐ BOLDIZSÁR** képzőművész; **KUSPER JUDIT Dr. habil.** irodalmár, egyetemi docens; **ROSTÁS BEA PIROS** szobrászművész, festőművész; **SZAKONYI NOÉMI** filmrendező és producer; **SZEMADÁM GYÖRGY** festőművész, filmrendező.



Ugyanezzel a befogadásra váró bizalommal érkeztek hozzánk a lap illusztrációi.

RÉVÉSZ EMESE művészettörténészhez fordultunk segítségért, aki különleges lehetőséget ajánlott fel: választhatunk a IV. Budapesti Illusztrációs Fesztivál Fiction, gyermek és ifjúsági művek projektjéből. Nem volt könnyű dönteni, hiszen elképesztően gazdag, változatos és varázslatosan szép munkákkal találkoztunk. Végül tizenhét művészt szólítottunk meg, akik első szóra örömmel és önzetlenül *pro bono publico, anyagi ellenszolgáltatás nélkül* bocsátották rendelkezésünkre képeiket:

BARANYAI ANDRÁS illusztrátor, képzőművész, festőművész; **BÓDOR GERGŐ** illusztrátor, „Kurafi” tetoválóművész; **DEMÉNY ANDREA** illusztrátor, könyvtervező; **GYURKÓ NOÉMI** grafikus, illusztrátor, képzőművészet-terapeuta és metamorphoses meseterapeuta; **HERBSZT LÁSZLÓ** grafikus, illusztrátor; **KÁPOSZTÁS JUDIT** grafikus; **KHOR FRUZZSINA** animációs tervező, illusztrátor; **KÜRTI ANDREA** festőművész, illusztrátor; **LÁSZLÓ VIKTOR** illusztrátor, tájépítész mérnök; **MIKLYA EMESE** illusztrátor, óvodapedagógus; **MOLNÁR JACQUELINE** illusztrátor; **NEMES ANITA** illusztrátor; **ROFUSZ KINGA** animációs filmes, illusztrátor; **SZABÓ SZABOLCS**, tervezőgrafikus, illusztrátor; **SZIMONIDESZ HAJNALKA** illusztrátor; **TAKÁCS VIKTÓRIA** író, illusztrátor; **TRÁZSI IVETT** illusztrátor.

Várja a befogadást a nagyecsed i csillagjárás dala is, amit **TILKI KATI** varázslatosan szép hangján hallgathatunk meg.

Hálásan köszönjük mindenkinek a gyors, önzetlen segítséget, és azokat az őszinte örömmel adott ajándékokat, amelyekkel egyúttal tiszteletet és méltóságot is adtak minden olvasónknak.

2025 decemberében

Boldizsár Ildikó, Luzsi Margó, Hunya Csilla, Komló-Szabó Ági, Csörgő Zoltán, Tömösközi Péter



MESE

Alapítók

Boldizsár Ildikó

Luzsi Margó

† Tick Ervin

Benedek Ágnes

Lapgazda

Boldizsár Ildikó

(mesefolyoirat@gmail.com)

Főszerkesztő

Luzsi Margó

(mesefolyoirat@gmail.com)

Szerkesztők

Csörgő Zoltán

(csorgo.zoltan@tkbf.hu)

Hunya Csilla

(csillahunya@gmail.com)

Komló-Szabó Ágnes

(agikomlo@gmail.com)

Tördelőszerkesztő

Tömösközi Péter

Felelős kiadó

Boldizsár Ildikó

Kapcsolat

mesefolyoirat@gmail.com

ISSN 3004-3239 (Online)

Káposztás Judit illusztrációja

Böszörményi Gyula *Emberke színe* (Móra Könyvkiadó, 2025)

könyvéhez ►



Mesék a Mesében

ÁFRA JÁNOS

költő, szerkesztő, műkritikus

Áfra János életében gyermekkora óta központi szerepet foglalt el az alkotás. Saját meghatározása szerint „sokáig csak mint gyógyító, önsegítő eszközt használtam. Először a képzőművészeti kísérletezgetés eredményét vállaltam fel nyilvánosan, ám miután fiatal felnőttként elkezdtem publikálni a verseimet, egyre nagyobb hangsúlyt kapott a költészet, a vizuális művészetek terén pedig mások műveinek az értelmezésére terelődött át a figyelmem.” Kreatívírás-tanítással, biblioterápiával foglalkozik, kísérletező kedvű költő, és érdeklődési köre számot tart az együttműködésen alapuló művészetközi kísérletezésekre is.

Lázár Ervin

A bolond kútásó

Ajánlás

Honnan jövőnk és merre tartunk? Egyáltalán mi dolgunk a világban? Mi van, ha belefáradunk a rutinba? Hogyan küzdhetünk meg a kívülről ránk nehezedő elvárásokkal és a belülről feszítő vágyakkal? Ilyen kérdések felvetésére is alkalmat teremt Lázár Ervin *A bolond kútásó* című meséje. Rámutat, hogy meg kell találnunk, mi az, ami boldoggá tesz bennünket, mert csak így adhatjuk a magunk teljességét a nagyobb egészhez. Bátorság kell ehhez, hiszen eleinte sokak számára bolondságnak tűnik majd, amikor a megszokott rendből kibillenve, az elvárt kereteket átlépve haladunk tovább. Ha megtaláljuk a saját hivatásunkat, igazabb életet élhetünk, de új célok nélkül értelmüket veszti a cselekvés, a lehetőségek felméréshez pedig néha nagy szükség van a megpihenésre. A cselekvés és a nem cselekvés egymást szolgálják a boldog ember életében, még ha bolondnak nézik is. Akadnak helyzetek, amikor a továbblépéshez szemlélődni kell, és egyszer csak feltárul a csoda, a lehetetlen lehetősége, és a dolgok a felfénylő ég alatt magasabb szinten nyernek értelmet, ahogy az Lázár Ervin meséjében történik.

A bolond kútásó csinált már száz kutat is – ezret is. Az ásója elébb karcos földbe vajt, aztán lágy agyagba, s aztán tocsogott és locsogott. Volt úgy, hogy sziklát is kellett csákányoznia, de csinálta, vágta, repesztette, ameddig nem tocsogott és locsogott. Ilyenkor a kútásó felnézett a sötétből, kicsit elvakította a becsilanoló kerek égdarab, de mit sem törődött vele, elkiáltotta magát: víz!

Az emberek megörültek a víznek, akkor is, amikor szikes réteken pár méter mélyről kiáltott, s akkor is, amikor várudvarok közepén mélységes mélyből bugyborékkolt föl a kiáltás: víz!

Becsülték a kútásót, pénzt adtak neki, frissen sült pogácsát, fekhelyet, kalaplengetést. Dehogyan nevezték bolondnak!

Akkor kezdték bolondnak nevezni, amikor se szó, se beszéd, abba hagyta a kútásást, kifeküdt egy kerek rét közepére, karját a tarkója alá illesztette, és naphosszat bámulta az eget.

Sokan keresték, mondták, kút kellene nekik, de a kútásó a fejét rázta fektében.

– Elég kutat ástam már – mondta –, embermagasságút is meg olyant is, amiben elfáradt a hangom, mire fölért. Most már valami mást akarok.

– Mi mást? – kérdezték tőle.

– Mi mást akarhatnék csinálni? Hát kutat!

Az emberek meg összesúgtak, összebúgtak.

– Bolond ez, bolond – mondogatták –, azt mondja, nem akar kutat ásni, meg hogy kutat akar ásni. Bolond ez!

A kútásó meg csak feküdt naphosszat, karja a tarkója alatt. Akkor már úgy hívta az egész világ: a bolond kútásó. Azok is, akik az ő kútjai vizét itták.

De egy szép napon felkerekedett a kútásó, hazament a szerszámaiért. És nekilátott a munkának. Na, de ki hallott már olyat. Futottak is szerteszét a hírvivők.

– Egészen megbolondult! Ássa a levegőt.

Nosza kimentek a rétre, körülállták, hahotáztak. De lassan-lassan torkukra forrt a nevetés. Mert jól látszott, hogy a kútásó szerszáma nyomán nagy darabok hasadnak ki a levegőből, s lám, egyszerre csak a kútásó elindult fölfelé. Csákányozott és lapátolt, kalapált és vésott, a kör alakú lyuk egyre mélyült, a kútásó egyre magasabban dolgozott. Átvágta magát a sűrű levegőrétegen, felhők szikláit véste önfeledten, s ment, ment csak egyre följebb, fénylő porok, csillagdarabok szitáltak, hullottak az égi kútból a földre. Lassan-lassan már alig látták, kicsi kis pont lett a kútásó, de azért a hang jól lehallatszott, mert biztos tocsogott és locsogott már odafönt, és a kútásó kiáltott, ahogy szokott, örömteli hangját megpengette égi kútjának kürtője. De hogy mit kiáltott, nem értette senki.

– Mit kiáltott, mit kiáltott? – kérdezték izgatottan, de ekkor a kútásó vésője az utolsó méhszárnyvékony hárttyát is átszakította, az égi kút feneke beszakadt, s kútja fenekéről belezuhant az ürbe, száguldott, kisebbedett, aztán fölfénylett, mint egy megszülető csillag. A kúton meg sohasem látott fényesség ereszkedett a földre, a rét füvei ragyogtak, mint a smaragdok.

Az emberek eltakarták szemüket.

– A bolond kútásó, a bolond kútásó! – hajtogatták.

A kútásó meg azóta is fényesen csillogva repül az égen, galaktikákat, tejutakat és naprendszereket hagy el, s tudja, hogy most már van hova gyűlniük az embereknek hosszan tartó sötétségek idején.

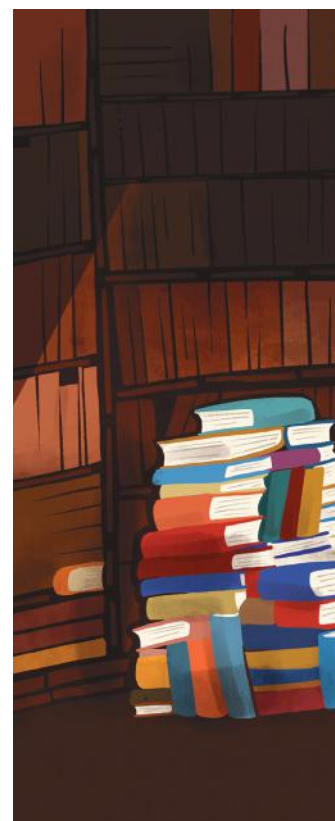
Baranyai András

illusztrátor, képzőművész, festőművész

Az illusztrátor képben értelmező olvasó. Az író és az olvasó között egy olyan közvetítő, aki hozzátesz, értelmez, katalizál. A legkisebbeknek szóló, általában rövidebb szövegek esetében az illusztrátornak kiemelten fontos szerepe van a történet érzelmi mélységeinek, hangulatának megjelenítésére. Mivel ebben a korban még inkább a képeken keresztül kapcsolódnak a történethez, az illusztrációk alapvető szerepet játszanak a vizuális és érzelmi intelligencia fejlődésében. Ezen kívül a jó minőségű illusztrációk talán megalapozzák egy gyermek szépérzékét, vizuális kultúráját, amit talán a felnőttkorban tovább épít.

Képek:

Marék Veronika *Prémszakáll és Torzonborz*
(Pagony Kiadó) könyvéhez készült illusztrációk





HOPPÁL MIHÁLY és **SZEMADÁM GYÖRGY** egyaránt a *Fehérlófia* mesét választották, mint kedves meséjüket, ezért együtt mutatjuk be őket, és ajánlásukat. Az itt olvasható mese különleges változatára hívjuk fel az érdeklődők figyelmét, ami itt található: Hoppál Mihály (2007): *Fehérlófia*. Európai Folklór Intézet – MTA Néprajzi Kutatóintézet (L'Harmattan Kiadó, Budapest)

HOPPÁL MIHÁLY

néprajzkutató, festőművész

Hoppál Mihály Széchenyi-díjas néprajzkutató, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézet kutatója. Kutatási területei a samanizmus hagyományos és modern formái, etnoszemiotika, mitológiakutatás és a népi gyógyászat. A néprajzi-etnológiai/antropológiai kutatómunkájának mindenkor alapja a terepen történő gyűjtés volt, rendszeresen kijárt Közép-Ázsiába, Szibéria több területére, Kínába, Mongóliába, Koreába és Japánba. Több néprajzi filmet is készített. 1998 és 2010 között az Európai Folklór Intézet alapítója, valamint az intézmény igazgatója volt. Legismertebb könyvei: *Sámánok – Lelkek és jelképek* (1994), *Sámánok Euráziában* (2005), *Sámán művészet* (2019), valamint a *Jelképtár*, amelyben társszerzőkkel (Jankovics Marcell, Szemadám György, Nagy András) együtt mintegy félezer címszó segítségével kalauzolják végig az olvasót jel- és képvilágunk sokszor áthatolhatatlan erdejében, az összehasonlító mitológia, a néprajz, a vallástörténet és a szimbólumkutatás legfrissebb eredményeire támaszkodva. Az utóbbi években visszatért a festészethez, kollázsszerű műveiből évente rendeznek kiállítást.

SZEMADÁM GYÖRGY

festőművész, filmrendező

Szemadám György 1967–75 között a Fővárosi Állat- és Növénykertben a nagyragadozók ápolója, majd főápolója. 1969-től kiállító, immár Életmű- és Munkácsy Mihály-díjjal kitüntetett festőművész. 1979-től gyermekek és felnőttek részvételével vezetett képzőművészeti köröket és alkotótáborokat, tartott egyéb képzőművészeti foglalkozásokat, elmegyógyintézetekben végzett művészetterápiás munkát, családsegítő központokban pedig hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok kreatív foglalkoztatását vezette. 1982–1993 között a Magyar Nemzeti Galériában működő GYIK (Gyermek és Ifjúsági Képzőművészeti) Műhely tanára, 1988-tól vezetője. 1997–1999 közt a Magyar Televízió Vizuális Művészetek Szerkesztőségének főszerkesztője volt. Mindemellett író és filmrendező, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja.

Fehérlófia

Hoppál Mihály ajánlása

Ennek a mesének távoli rokonai ismertek a kutatás számára Belső-Ázsiából, ezeket össze is gyűjtöttük és megjelent az Európai Folklór Intézet, az MTA Néprajzi Kutatóintézete és a L'Harmattan Kiadó gondozásában 2007-ben. Ez a mese és keleti párhuzamai világosan mutatják, hogy a népmese-anyag is felhasználható őstörténeti következtetések levonására. Vagyis ez azt jelenti, hogy eggyel több adatunk teszi lehetővé, hogy a megsejtett, de igen nehezen igazolható ázsiai rokonság tudata, ha lassan is, de bizonyíthatóvá válik. Legjobb barátom, akit igen nagyon nélkülözök, Jankovics Marcell egyik legkiválóbban sikerült filmjében éppen ezt mesét dolgozta fel és tette világhíróvá. Nekem azért is tetszik, mert azok a fordulatok, amelyek ebben a mesében megtalálhatók, arra a küzdelemre készítik fel az embert, ami tulajdonképpen egy életen át tart. Vagyis az élet célja: a küzdés maga.

Szemadám György ajánlása

A népmesék egy kis része nem más, mint egy valaha-volt mitikus, univerzális világmodell mesévé süllyedt – egyes esetekben – csonkult-torzult képlete, amelyben azért még felismerhetők egyes elemek valós összefüggései. Ilyen a Fehérlófia is. Melyek ebben ezek az ősi elemek? A történet „in medias res” kezdődik, azaz egy már meglévő folyamatba kapcsolódik be, s befejezése is azt sugallja, hogy a történet tovább fog folytatódni. Ez a legismertebb jellemzője a mítoszoknak, amelyekre a szerves gondolkodás jellemző: a születés–élet–halál után az újjászületés következik, ami állandó körforgást indukál, azaz egy ciklikus Rendet alkot. Fontos ősi momentum továbbá az állat-anya szimbolikája, a háromfejű, a hétfejű és a tizenkét fejű sárkányok mitikus képlete és számmisztikája, illetve a főhős meghatározó, naphéroszi szerepe. Ugyanis Kőmorzsoló, Fanyűvő és Vasgyűrő nem más, mint központi égitestünk három fázisa; a felkelő, a zeniten álló és a lenyugvó Nap. Persze tovább is lehetne sorolni az ezekhez hasonló ősi példák-alkotta Univerzum mibenlétét. Azt a hermetikus tudást, amit Hamvas Béla csak úgy nevez, hogy Hagyomány.

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, volt a világon egy fehér ló. Ez a fehér ló egyszer megellett, lett neki egy fia, azt hét esztendeig szoptatta, akkor azt mondta neki: – Látod, fiam, azt a nagy fát? – Látom. – Eredj fel annak a legtetejébe, húzd le a kergét. A fiú felmászott, megpróbálta, amit a fehér ló mondott, de nem tudta megtenni. Akkor az anyja megint szoptatta hét esztendeig, megint felküldte egy még magasabb fára, hogy húzza le a kergét. A fiú le is húzta. Erre

azt mondta neki a fehér ló: – No, fiam, már látom, elég erős vagy. Hát csak eredj el a világra, én meg megdöglöm. Azzal megdöglött. A fiú elindult világra. Amint ment, mendegélt, előtalált egy rengeteg erdőt, abba be is ment. Csak bódorgott, csak bódorgott, egyszer egy emberhez ért, ki a legerősebb fákat is úgy nyűtte, mint más ember a kendert. – Jó napot adjon Isten! – mondja Fehérlófia. – Jó napot, te kutya! Hallottam hírét annak a Fehérlófiának, szeretnék vele megbirkózni. – Gyere no, én

vagyok! Megbirkóztak. De alig csavarított egyet Fehérlófia Fanyűvőn, mindjárt a földhöz vágta. – Már látom, hogy erősebb vagy, mint én – mondja Fanyűvő. – Hanem tegyük össze a kenyerünket, végy be szolgálatodba. – Fehérlófia befogadta, már itt ketten voltak. Amint mennek, mendegélnek, előtalálnak egy embert, aki a követ úgy morzsolta, mint más ember a kenyeret. – Jó napot adjon Isten! – mondja Fehérlófia. – Jó napot, te kutya! Hallottam hírért annak a Fehérlófiának, szeretnék vele megbirkózni. – Gyere no, én vagyok! Megbirkóztak. De alig csavarított Fehérlófia Kőmorzsolón hármát-négyet, mindjárt a földhöz vágta. – Már látom, hogy teellened nem csinálhatok semmit – mondja Kőmorzsoló. – Hanem tudod mit, végy be szolgálatodba, hű szolgád leszek halálig. Fehérlófia befogadta; már itt hárman voltak. Amint mentek, mendegéltek, előtaláltak egy embert, aki a vasat úgy gyúrta, mint más ember a tésztát. – Jó napot adjon Isten! – mondja neki Fehérlófia. – Jó napot, te kutya! Hallottam hírért annak a Fehérlófiának, szeretnék vele megbirkózni. – Gyere no, én vagyok! Sokáig birkóztak, de nem bírtak egymással. Utoljára Vasgyúró gáncsot vetett, földhöz vágta Fehérlófiát, erre ez is megharagudott, felugrott, s úgy vágta a földhöz Vasgyúrót, hogy majd oda ragadt. Ezt is szolgálatába fogadta; már itt négyen voltak. Amint tovább mennek, mendegélnek, rájuk esteledett, ők is megtelepedtek, kunyhót csináltak. Másnap azt mondja Fehérlófia Fanyűvőnek: – No, te maradj itt, főzz kását, mink elmegyünk vadászni. Elmentek. De alighogy tüzet rakott s a kásafőzéshez fogott Fanyűvő, ott termett egy kis ördög; maga nagyon kicsi volt, de a szakálla a földet érte. Fanyűvő nem tudott hova lenni ijedtében, mikor meglátta, hát még mikor rákiáltott: – Én vagyok Hétszűnyű Kapanyányimonyók, add ide azt a kását, ha nem adod, a hátadon eszem meg! Fanyűvő mindjárt odaadta. Hétszűnyű Kapanyányi-

monyók megette, azzal visszaadta az üres bográcsot. Mikor hazajöttek a cimborák, nem volt semmi ennivaló, megharagudtak, jól eldöngették Fanyűvőt, de az nem mondta meg, hogy mért nincs kása. Másnap Kőmorzsoló maradt otthon. Amint kezdte főzni a kását, odament őhozzá is Hétszűnyű Kapanyányimonyók, és kérte a kását: – Ha ide nem adod, a hátadon eszem meg! – De Kőmorzsoló nem adta, Hétszűnyű Kapanyányimonyók sem vette tréfára a dolgot, lenyomta a földre, hátára tette a bográcsot, onnan ette meg a kását. Mikor a többi három hazafelé ment, Fanyűvő előre nevette a dolgot, mert tudta, hogy Kőmorzsolótól is elveszi a kását Hétszűnyű Kapanyányimonyók. Harmadnap Vasgyúró maradt otthon. De a másik kettő se neki, se Fehérlófiának nem kötötte az orrára, mért maradtak két nap kása nélkül. Ahhoz is odament Hétszűnyű Kapanyányimonyók, kérte a kását, s hogy nem adta, a meztelen hasáról ette meg. Amint a többi három hazajött, ezt is jól elpáholták. Fehérlófia nem tudta, mért nem csinált egyik se kását. Negyednap maga maradt otthon. A többi három egész nap mindig nevette Fehérlófiát, tudták, hogy ahhoz is odamegy Hétszűnyű Kapanyányimonyók. Csakugyan oda is ment, de bezzeg megjárta, mert Fehérlófia megköttözte szakállánál fogva egy nagy fához. Amint a három cimborá hazaért, mindjárt feltálalta a kását. Amint jólaktak, megszólalt Fehérlófia: – Gyertek csak, mutatok valamit. Vezette volna őket a fához, amelyikhez Hétszűnyű Kapanyányimonyókot kötötte, hát látja, hogy nincs ott, hanem elvitte a fát is magával. Mindjárt elindultak a nyomon. Mindég mentek hét nap, hét éjjel, akkor találtak egy nagy lyukat, amelyen a másvilágra ment le Hétszűnyű Kapanyányimonyók. Tanakodtak, mitévők legyenek, utoljára arra határoztak, hogy lemennek. Fanyűvő font egy kosarat, csavart egy hosszú gúzszt a faágakból, s azon leeresztette magát. De meghagyta,

hogy húzzák fel, ha megrántja a kötelet. Alig ért le negyedrésszére a mélységnek, megijedt, felhúzatta magát. – Majd lemegyek én – mondja Kőmorzsoló. De harmadrészéről az útnak ő is visszahúzatta magát. Azt mondja Vasgyúró: – Ejnye, be gyávák vagytok! Eresszettek le engem! Nem ijedek én meg ezer ördögtől sem! Le is ment fele útjáig, de tovább nem mert, hanem megrángatta a gúzst, hogy húzzák fel. Azt mondja Fehérlófia: – Eresszettek le engem is, hadd próbáljak szerencsét! Bezzeg nem ijedt ez meg! Lement a másvilágra, kiszállt a kasból, elindult széjjelnézni. Amint így kódorog előre-hátra, meglát egy kis házat, bemegy belé, hát kit lát? Nem mást, mint Hétszűnyű Kapanyányimonyókot. Ott ült a kuckóban, kenegette a szakállát meg az állát valami zsírral; a tűzhelyen ott főtt egy nagy bogrács kása. – No, manó – mondja neki Fehérlófia –, csakhogy itt vagy! Másszor te akartad az én kásámat megenni a hasamról, majd megeszem én most a tiédet a te hasadról. Azzal megfogta Hétszűnyű Kapanyányimonyókot, a földhöz vágta, hasára öntötte a kását, úgy ette meg, azután kivitte a házból, egy fához kötötte, odább ment. Amint megy, mendegél, előtalál egy várat rézmezővel, rézerdővel körülvéve. Amint meglátta, mindjárt bement belé; odabent egy gyönyörű királykisasszonyt talált, aki nagyon megijedt, amint meglátta a felvilági embert. – Mit keresel itt, felvilági ember, ahol még a madár se jár? – Hát biz én – felelt Fehérlófia – egy ördögöt kergettem. – No, hát most jaj neked! Az én uram háromfejű sárkány, ha hazajön, agyonvág. Bújj el hamar! – Nem búvok biz én, megbirkózom én vele. Arra a szóra ott termett a sárkány. – No, kutya – mondja Fehérlófiának –, most meg kell halnod! Hanem viaskodjunk meg a rézszűrűmön! Meg is viaskodtak. De Fehérlófia mindjárt a földhöz vágta a sárkányt, s levágta mind a három fejét. Azzal visszament a királykisasszonyhoz. Azt mondja neki: – No, most már

megszabadítottalak, királykisasszony, jere velem a felvilágra! – Jaj, kedves szabadítóm – felel a királykisasszony –, van nekem idelent két testvérem, azokat is egy-egy sárkány rabolta el; szabadítsd meg őket, neked adja az édesatyám a legszebb leányát meg fele királyságát. – Nem bánom, hát keressük meg. Elindultak megkeresni. Amint mennek, találnak egy várat ezüstmezővel, ezüsterdővel körülvéve. – No, itt bújj el az erdőben – mondja Fehérlófia –, én majd bemegyek. A királykisasszony elbújt, Fehérlófia meg megindult befelé. Odabent egy még szebb királykisasszonyt talált, mint az első. Az nagyon megijedt, ahogy meglátta, s rákiáltott: – Hol jársz itt, felvilági ember, hol még a madár se jár? – Téged jöttelek megszabadítani. – No, akkor ugyan hiába jöttél, mert az én uram egy hatfejű sárkány, ha hazajön, összemorzsol. Arra a szóra ott termett a hatfejű sárkány. Amint meglátta Fehérlófiát, mindjárt megismerte. – Hej, kutya – mondja neki –, te ölted meg az öcsémet, ezért meg kell halnod! Hanem gyere az ezüstsűrűmre, viaskodjunk meg! Azzal kimentek, soká viaskodtak, utoljára is Fehérlófia győzött, földhöz vágta a sárkányt, levágta mind a hat fejét. Azután magához vette mind a két királykisasszonyt, s így hárman útnak indultak, hogy a legfiatalabbat is megszabadítsák. Amint mennek, mendegélnek, találnak egy várat aranymezővel, aranyerdővel körülvéve. Itt Fehérlófia elbújtatta a két királykisasszonyt, maga meg bement a várba. A királykisasszony majd meghalt csodálkozásában, amint meglátta. – Mit keresel itt, ahol még a madár se jár? – kérdi tőle. – Téged jöttelek megszabadítani – felelt Fehérlófia. – No, akkor hiába fáradtál, mert az én uram egy tizenkét fejű sárkány, aki ha hazajön, összevissza tör. Alig mondta ezt ki, rettenetes nagyot mennydörgött a kapu. – Az én uram vágta a buzogányát a kapuba – mondja a királykisasszony –, mégpedig tizenkét mérföldről. De azért ebbe a nyomba itt lesz. Bújj

el hamar! De már akkor ha akart volna, se tudott volna elbújni Fehérlófia, mert a sárkány betoppant. Amint meglátta Fehérlófiát, mindjárt megismerte. – No, kutya, csakhogy itt vagy! Megölted két öcsémet, ezért, ha ezer lelked volna is, meg kellene halnod! Hanem gyere arany-szűrűmre, birkózzunk meg! Nagyon soká viaskodtak, de nem tudtak semmire se menni. Utoljára a sárkány bele-vágta Fehérlófiát térdig a földbe; ez is kiugrik, belevágja a sárkányt derékig; a sárkány kiugrik, belevágja Fehérlófiát hónaljig; már itt Fehérlófia nagyon megharagudott, kiugrott, s belevágta a sárkányt, hogy csak a feje látszott ki, erre kikapta a kardját, levágta a sárkánynak mind a tizenkét fejét. Azután visszament a várba, elvitte magával mind a három királykisasszonyt. Elérkeztek ahhoz a kosárhoz, amelyiken Fehérlófia leereszkedett, próbálgatták minden módon, hogy férhetnének bele mind a négyen, de sehogy se boldogultak. Így hát Fehérlófia egyenként felhúzatta a három királykisasszonyt, ő maga meg várta, hogy őérte is eresszék le a kosarat. Csak várt, csak várt, három nap, három éjjel mindig várt. Várhatott volna szegény akár ítéletnapig is. Mert amint a három szolga felhúzta a három királykisasszonyt, arra határozták, hogy ők magok veszik el a három királykisasszonyt, s nem eresztik le megint a kosarat Fehérlófiáért, hanem otthagyják őt a másvilágon. Mikor Fehérlófia már nagyon megunta a várakozást, kapta magát, elment onnan nagy búslakodva. Alig ment egy kicsit, előfogta egy nagy záporoső, ő is hát beléhúzta magát a szűrőbe, de hogy úgy is ázott, elindult valami fedelet keresni, ami alá behúzódjék. Amint így vizsgálódik, meglát egy griffmadárfészket három fiókgriffmadárral; ezt nemcsak hogy el nem szedte, de még betakarta a szűrővel, maga meg bebújt egy bokorba. Egyszer csak jön haza az öreg griffmadár. – Hát ki takart be benneteket? – kérdi a fiaitól. – Nem mondjuk meg, mert megölöd. – Dehogy bántom! Nem bántom én,

inkább meg akarom neki hálálni. – No, hát ott fekszik a bokor mellett, azt várja, hogy elálljon az eső, hogy levehesse a szűrét rólunk. Odamegy a griffmadár a bokorhoz, kérdezi Fehérlófiától: – Mivel háláljam meg, hogy megmentetted fiaimat? – Nem kell nekem semmi – felel Fehérlófia. – De csak kívánj valamit; nem mehetsz úgy el, hogy meg ne háláljam. – No, hát vigy fel a felvilágra! Azt mondja rá a griffmadár: – Hej, ha ezt más merte volna kívánni, tudom, nem élt volna egy óráig; de neked megteszem; hanem eredj, végy három kenyeret meg három oldal szalonnát; kösd a kenyeret jobbról, a szalonnát balról a hátadra, s ha jobbra hajlok, egy kenyeret, ha balra, egy oldal szalonnát tégy a számba. Ha nem teszel, levetlek. Fehérlófia éppen úgy tett mindent, ahogy a griffmadár mondta. Elindultak azután a felvilágra. Mentek jó darabig, egyszer fordult a griffmadár jobbra, akkor beletett a szájába Fehérlófia egy kenyeret, aztán balra, akkor meg egy oldal szalonnát. Nemsokára megint meg-evett egy kenyeret meg egy oldal szalonnát, azután az utolsót is megette. Már látták a világosságot idefent, hát egyszer csak megint fordítja a griffmadár balra a fejét. Fehérlófia kapta a bicskáját, levágta a bal karját, azt tette a griffmadár szájába. Azután megint fordult jobbra a madár, akkor a jobb lábaszárát adta neki. Mire ezt is megette, felértek. De Fehérlófia nem tudott se té, se tova menni, hanem ott feküdt a földön, mert nem volt se keze, se lába. Itt benyúl a griffmadár a szárnya alá, kihúzza egy üveget tele borral. Odaadja Fehérlófiának. – No – mondja neki –, amiért olyan jószívű voltál, hogy kezed-lábad a számba tetted, itt van ez az üveg bor, add meg. Fehérlófia megitta. Hát lelkem teremtetted – tán nem is hinnétek, ha nem mondanám –, egyszerre kinőtt keze-lába! De még azonfelül hétszer erősebb lett, mint azelőtt volt. A griffmadár visszarepült az alvilágba. Fehérlófia meg útnak indult, megkeresni a három szolgáját. Amint megy,

mendegél, előtalál egy nagy gulyát. Megszólítja a gulyást: – Kié ez a szép gulya, hé? – Három úré: Vasgyúró, Kőmorzsoló és Fanyűvő uraké. – No, hát mutassa meg kend, hol laknak. A gulyás útba igazította, el is ért nem-sokára a Vasgyúró kastélyához, bement belé, hát majd elvette a szeme fényét a nagy ragyogás, de ő csak ment beljebb. Egyszer megtalálta Vasgyúrót, aki mikor meglátta Fehérlófiát, úgy megijedt, hogy azt se tudta, leány-e vagy fiú. Fehérlófia megfogta, kihajította az ablakon,

hogy mindjárt szörnyethalt. Azután fogta a királykisaszszonyt, vezette Kőmorzsolóhoz, hogy majd azt is megöli, de az is meg Fanyűvő is meghalt ijedtében, mikor megtudta, hogy Fehérlófia feljött a másvilágról. Fehérlófia a három királykisaszszonyt elvezette az apjokhoz. Az öreg király rettenetesen megörült, amint a leányait meglátta. S hogy megtudta az egész esetet, a legfiatalabbat Fehérlófiának adta fele királyságával együtt. Nagy lakodalmat csaptak, s még máig is élnek, ha meg nem haltak.

Forrás: Arany László (1979): *Magyar népmesék*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest

Bódor Gergő

illusztrátor, „Kurafi” tetoválóművész

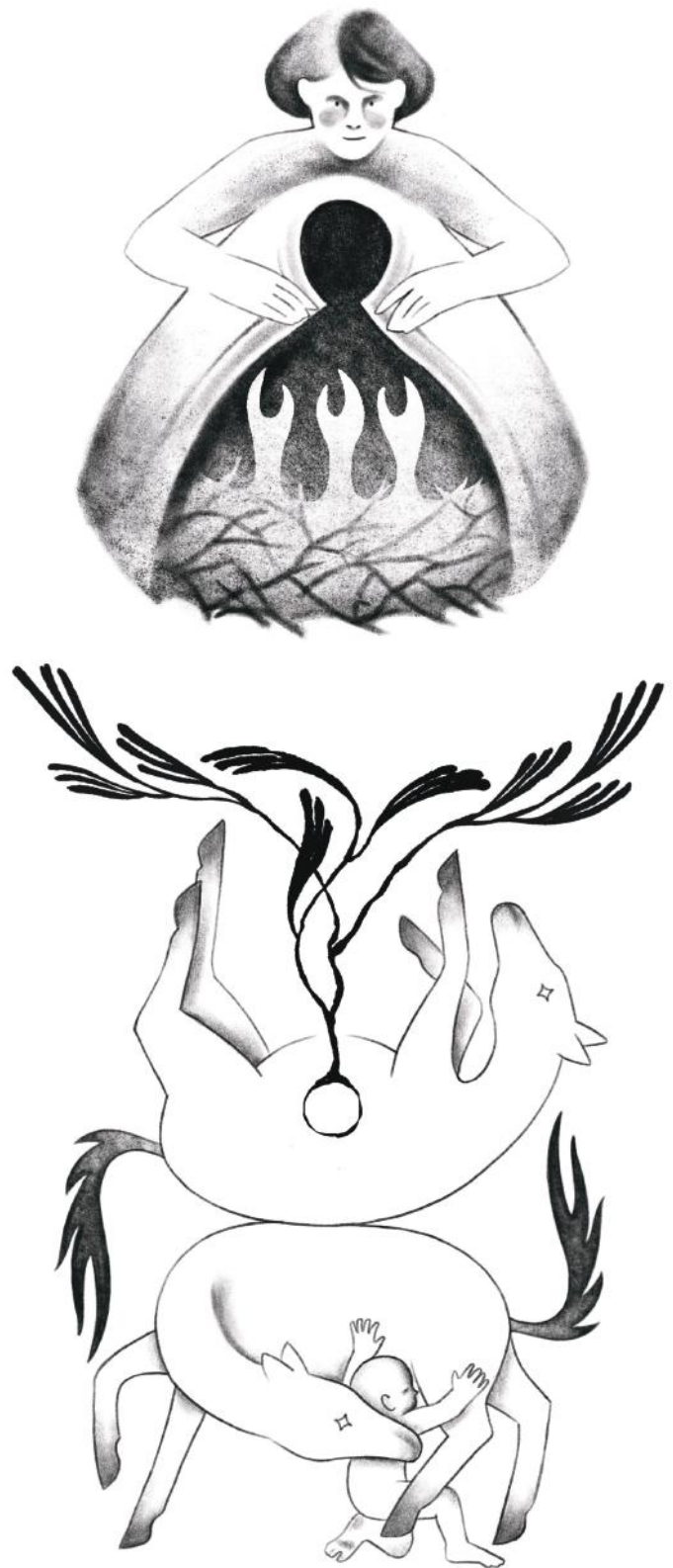
A kép a szövegért, vagy a szöveg a képért?

Melyik segíti melyiknek az értelmezését?

Az én esetemben mindenképpen a másodikban rejlik az igazság. A képi, vagy a képpel kiegészülő narratív ábrázolás előrébb foglal helyet a sorban mint a pusztán írásos. Ez egészen biztosan a háromféle diszlexiámra vezethető vissza, melyek miatt az írott szöveg látványa a mai napig egyfajta szorongást okoz bennem, akár csak egy kisiskolás diákban. Ennek a belső disszonanciának a feloldásához és a befogadhatóságához járul hozzá az egyre inkább képközpontúvá váló narratíva. Egy illusztráció rengeteg azonnal dekódolható információt képes magára vállalni az írásból. Ez a hozzám hasonló emberek számára könnyedebbé teszi az értelmezést. Ezért ahogyan a textust felváltják a képek, úgy válik egyre jobban legitimé ez a fajta felfogás mindenki számára. Nem azt gondolom, hogy feltétlenül ez a jó irány és nem is próbálok meg mérleget tenni kép és szöveg közé. Nem is hiszem, hogy lehet, de úgy érzem, hogy a korszellem mindenképpen ebbe az irányba sodor bennünket, és így egyre jobban felértékelődik az illusztrációk ereje.

Képek:

Arany László *Fehérlófia* meséjéhez
készült illusztrációk





BARÁTH ZOLTÁN

színművész, rendező, színháztörténész

Baráth Zoltán sokarcú művészetének egyik legnagyobb, hiánypótló ereje a felnövekvő nemzedékek sorának színházi beavatása. Interaktív, sziporkázóan ötletdús, sokféle művészeti ágat ötvöző, derűs, ugyanakkor érzékenyítő előadásain magyar népmese-adaptációk sora lett emlékezetes gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt. Színészként, rendezőként és színháztörténészként egyaránt értéket ment és teremt.

Király kis Miklós

Ajánlás

Gyermekkoromban sokat időztem a nagyszüleimnél. Egészen felnőtté válásomig ott töltöttem minden iskolai szünetet. Nagypapám bányász volt és az egyik szobában föld alól felhozott „kincsek” lapultak. Diribdarab kövek, csillogó ásványok, fémes színnel ragyogva, vagy kristályos formákban, legtöbbször apró hegyes tüskékkel. Szabad volt velük játszani. Egy képzeletbeli világba utazhattunk általuk „bejárva” azt a titokzatos mélységet, ahonnan származtak! Abban az időben találkoztam Pavel Bazsov meséjével, A Rézhegyek Királynőjével. A különleges helyszín a hatalmas hegy gyomrában, óhatatlan párhuzamot teremtett a polcon álló idegen kövek és a mese mítikus világa között. A sötét kövek alól időként feltörő morajlásokkal, titokzatos szerelmekkel, az emberben ott élő félelemmel vegyített kíváncsiság, lelkemben mind-mind más húrokat pendítettek meg az olvasás során. Azóta számtalan mesével volt dolgom, csodálatos nagyívű történetekkel és apró szösszenetekkel egyaránt. Választani közülük rendkívül nehéz, mert színészként és rendezőként valamennyihez kötődöm. Most is inkább úgy gondolok erre a történetre, mint egy epizódra életem azon szakaszából, ahol a Rézhegyek Királynőjének félelme nélkül valamikor biztonságban voltam...drága emberek ölelésében.*

Keressétek meg a könyvtárakban a Rézhegyek Királynőjét, itt pedig olvassátok el azt a történetet, ami arra emlékeztet, milyen nagy szükségünk van az égitest-szabadító királykismiklósokra. Azokra, akik tesznek róla, hogy a Nap, a Hold és a csillagok mindig fenn ragyogjanak, és ne a sötétség borítson be mindent és mindenkit.

* Bazsov, Pavel (1980): A Rézhegyek királynője. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy hetvenhét éves nyárfa. Annak a hetvenhét éves nyárfának a hetvenhetedik ágán volt egy hetvenhét éves szoknya. A hetvenhét éves szoknyának a hetvenhetedik ráncában volt egy hetvenhét éves kis könyv. A hetvenhét éves kis könyvnek a hetvenhetedik oldalán, a hetvenhetedik cikkén volt ez a kis mese, amit el akarok mondani.

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy király. A királynak volt három lánya. Minden reggel kiment az erdőbe sétálni velük. Egyszer feljön egy nagy fekete felleg. Azt mondja:

– Te király, add nekem a legnagyobbik lányodat, mert ha nekem nem adod, elviszem a napot. Azt mondja a király:

– Ha jó lélek vagy, gyere le, ha rossz lélek vagy, távozz! Elment a felleg, elvitte a napot. Másik reggel megint kimentek sétálni. Megint feljön egy nagy fekete felleg. Azt mondja:

– Te király, add nekem a középső lányodat, mert ha nekem nem adod, elviszem a holdat. A király nem adta, elvitte a holdat. Harmadik reggel, mikor kimegyen a király újra sétálni, megint feljön a fekete felleg. Azt mondja:

– Te király, add nekem a legkisebbik lányodat, mert ha nekem nem adod, elviszem a csillagokat. Azt mondja neki a király:

– Ha jó lélek vagy, gyere le, ha rossz lélek vagy, távozz!

Elment a felleg, elvitte a csillagokat. Na, hát ott nagy sötétség lett, s nagy sötétségben jártak... Egyszer Király kis Miklós megyen az öccsével a királyudvarra vízért. Azt mondja az öccsének Király kis Miklós:

– Öcsém, én elérhoznám a napot, holdat, csillagokat, hogyha a király nekem adná fele királyságát meg a legkisebbik lányát. Ezt meg a király meghallotta. Odahívatta.

– Na, fiam – azt mondja –, ha elő nem hozod, amit mondtál, a fejedet levételem.

– Hát, felséges király atyám, tessék adni egy lovat, mind a kettőnknek kardot, útnak indulunk. Meginultak, mentek hetedhét országon. Egyszer elértek egy ezüsterdőt. Az erdő szélén megkötötték a lovat, a kisebbik fiú ott maradt. Ügyelt a lóra, hogy valami állatok meg ne egyék. Király kis Miklós elment az ezüsthídra, rávágott, egy szál deszka leszakadt. Arra megy a hétfejű sárkány, megbotlik a lova. Azt mondja a hétfejű sárkány:

– Kuttyák, ebek igyák a véredet, hét esztendeje, hogy ezen a hídon járok, sose botlottál meg, mi oka ennek? Azt mondja a ló neki:

– Nékem tűz, néked víz, mind a kettőnknek el kell pusztulni! Leszállott a lóról a hétfejű sárkány, s azt mondja:

– Király kis Miklós, gyere ki a híd alól, mert mikor akkora voltál, mint egy köleskásának ezredrésze, akkor tudtam, hogy meg kell veled vívni! Kimegy Király kis Miklós, azt kérde tőle a hétfejű sárkány:

– Hogy menjünk? Öltre vagy kardra vagy botra? Azt mondja rá Király kis Miklós:

– Kutya szokott öltre, kondás pedig botra, vitéz pedig kardra! Kardra mentek. Addig birkóztak, addig vágták egymást, hogy a vitéz levágott hat fejet. Azt mondja neki a hétfejű sárkány:

– Király kis Miklós, hagyd meg ezt az egy fejedet, odaadom a csillagokat!

– Na – mondja Király kis Miklós –, hol vannak?
 – Ott a nyeregpokróc alatt, vedd ki! Kivette Király kis Miklós a csillagokat, levágta a sárkánynak a hetedik fejét is. Elment az öccséhez, elkötötte a lovat, mentek tovább. Elérték az aranyerdőt, ott megint megkötötték a lovat a fához, Király kis Miklós elment az aranyhídhöz. Rávigott a kardjával, leszakadt két szál deszka. Elbújt a híd alá. Jön a tizen négy fejű sárkány, menne keresztül rajta, megbotlik a lova. Az is azt mondja megint:

– Mi oka annak, hogy tizen négy éve erre járok, sose bírtál megbotlani, s most megbotlottál? Az a ló is azt mondja:

– Nékem tűz, néked víz, mind a kettőnknek el kell pusztulni! Leszállott a sárkány, s azt mondja: – Király kis Miklós, gyere ki a híd alól, mert mikor akkora voltál, mint egy köleskásának ezredrészi, akkor tudtam, hogy meg kell veled vívni! Kiment. Kérdi tőle a sárkány:

– Na, hogy megyünk? Öltre vagy kardra vagy botra?
 – Kutya szokott öltre, kondás pedig botra, vitéz pedig kardra! Azzal kardra mentek. Addig-addig verekedtek, vagdalkoztak, hogy Király kis Miklós annak a sárkánynak is levágta tizenhárom fejét. Mikor levágta a tizenhárom fejét, azt mondja a sárkány:

– Király kis Miklós, hagyd meg azt az egy fejemet, odaadom a holdat.

– Hol van? – kérdi a legény.

– Ott van a nyeregpokróc alatt, vedd ki! Kivette Király kis Miklós a nyeregpokróc alól a holdat, eltette a csillagokhoz, akkor levágta a sárkány tizennegyedik fejét is. Elment az öccséhez, de nem mondotta, hogy már a hold is megvan. Mennek, mendegélnek, úgyannyira, hogy elérték a gyémánterdőt. A lovat újra megkötötték egy fához, Király kis Miklós elment a gyémánthídhöz. Mikor odaért, rávigott a kardjával a hídra, ott már három szál deszka szakadt le. Elbújt.

Megyen a huszonnégy fejű sárkány, menne a hídon keresztülfele, hát megbotlott a lova annak is. Azt mondja:

– Mi oka ennek? Huszonnégy éve rajtad járok, sose botlottál meg! Azt mondja a ló:

– Nékem tűz, néked víz, mind a kettőnknek el kell pusztulni! Akkor leszállott. – Király kis Miklós, gyere ki a híd alól, mert mikor akkora voltál, mint egy köleskásának ezredrészi, akkor tudtam, hogy meg kell veled vívni! Kiment. Kérdi a sárkány:

– Na, hogy megyünk? Öltre vagy kardra vagy botra?

– Kutya szokott öltre, kondás pedig botra, vitéz pedig kardra! Addig verekedett a legény a sárkánnyal, hogy annak is levágta huszonhárom fejét. Mikor levágta a huszonhárom fejét, azt mondja a sárkány: – Király kis Miklós, hagyd meg a huszonnegyedik fejemet, odaadom a napot. Mikor megkérdezte tőle Király kis Miklós, hol van a nap, azt felelte a sárkány:

– Ott van a nyeregpokróc alatt! Ennek a sárkánynak háromlábú lova volt, de az a három lábon is sebezzen tudott menni, mint más, akinek négy lába van. Király kis Miklós nem kivette a napot, hanem odatette a csillagokat meg a holdat a naphoz a háromlábú lónak a nyeregpokróca alá. A sárkány huszonnegyedik fejét levágta, felült a háromlábú lóra, s elment az öccséhez.

– Na, öcsém, most már megvan a nap, a hold meg a csillagok, mehetünk! – mondta. Ahogy kifele értek az erdőből, leszólt egy kis ember egy fa tetejéről:

– Király kis Miklós, azt hiszed, a tied a nap és a hold meg a csillag?

– Hát kié?

– Az enyém! Na, hát Király kis Miklós fogja magát, felmászik a fára, leveri a kis embert. Az meg, mire ő félig ért, ráugrott a háromlábú lóra, elment vele. Király kis Miklós elküldte haza az öccsét, mondja meg a királynak, hogy s mint járt, ő meg folytatta egymaga az

útját. Megy, mendegél szegény fiú hetedhét országon keresztül. Egyszer talált egy embert. Sírt. Kérdi tőle:

– Hát te miért sírsz, te ember?

– Hogyne sírnék – mondja az ember –, ha kinyitom a szememet, keresztüllátom a világot, és nem látok tovább!

– Na, gyere velem, majd lesz módodban a nézés! Mennek tovább ketten. Megint találnek egy másikat, az is sír.

– Hát te miért sírsz, te ember?

– Hogyne sírnék – mondja az ember –, mikor egyet lépek, keresztüllépek a világot, és nincsen tovább hova menni!

– Na, gyere velem, majd lesz módodban a lépés! Na, ahogy mennek, mendegélnek hárman, megint találnek egy embert, az is sír.

– Hát te miért sírsz? – Hogyne sírnék – mondja az ember –, mikor hét öl fa ég mellettem, hét nagy ujjas van rajtam meg hét bunda, mégis majd meg fagyok!

– Na, gyere velünk, majd lesz módodban a melegezés! Mennek, mendegélnek tovább. Egyszer csak elérték a házat, ahol a kis csepp ember lakott. Bementek. Az öregasszony, a felesége már tudta, hogy az ő urát keresik. Adott nekik szállást, de egy szobát befűtött, mint a katlant, hogy égjenek meg benne mindahányan.

De hát a fagyos ember szerette, annak nem volt melege, hanem a többiek, azok meg akartak sülni. Azt mondja Király kis Miklós:

– Hallod, te fagyos ember, ne hagyj bennünket megégni, csinálj velünk valamit. Hát az csak egyet sóhajtott, egyszeribe olyan langyosság lett a szobában, hogy nem sülték meg. Reggel, mikor kiengedte őket a vénasszony, azt mondja Király kis Miklós Messzinézőnek:

– Nézzél csak széjjel, nem látod valamerre ezt a barakasznyi csepp embert a méternyi szakállával?

– Dehogynem – mondja Messzinéző –, a tenger közepén ül egy fűzfának a tetején.

– Na, lépjél csak érte – mondja Messzilépőnek Király kis Miklós. Messzilépő tüstént odalépett, a kezére tekerte a csepp ember szakállát, odavitte Király kis Miklós elé. Az elvette tőle a napot, holdat meg a csillagokat, s azonnal fel is engedte a csillagokat az égre, hadd ragyogjanak. Megköszönte a három embernek a segítséget, s megindult hazafelé. Feleúton felengedte a holdat is, s mikor már gondolta, hogy nem olyan messzire van, felengedte a napot is, hogy napvilágon érjen haza. Mikor hazaért, a király nekiadta fele királyságát, a lányát is nekiadta, csaptak egy nagy lakodalmat, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Forrás: Kovács Ágnes (1972): *Icinke-picinke* – Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest



Demény Andrea

illusztrátor, könyvtervező

Szerintem az igazán jó mesék mélyen megérinthetik az olvasót, mert valami fontosat közölnek érzelmileg, vagy, mert tanítanak valamire, amiből tisztán érezzük mi a különbség jó és rossz között. A „Zajka és a Balatoni banda” meseregény, amihez az illusztrációk készültek, a verseket próbálja megkedveltetni a gyerekekkel, s ezzel párhuzamosan arra tanít, mennyire fontos a bátorság és milyen rossz, ha a harag vagy a gyávaság irányít. És arra, hogy a versek mindig szívből jönnek, ezért olyan fontosak.

Képek:

Zsidányi Lilla *Zajka és a balatoni banda* című meséjéhez készült illusztrációk

Teázás, Mókus, Vadvirágszelídítő



BUMBERÁK MAJA

mesemondó, storyteller

Bumberák Maja azok közé tartozik, akik mesemondásukkal képesek a „fülelők közösségének”* megteremtésére. „Élőszóval, hangszerekkel kísérve mesélek, és járom a világot, hogy megosszak mindent, amit tapasztaltam és éreztem.” – írja magáról. A szívből mesélők közé tartozik, az őszinte mesemondók közé, akik nem szégyellik pörére vetköztetni lelküket azért, hogy a didergőket felöltöztessék.

Nemtudomka

Ajánlás

Sokat töprengtem azon, melyik mese a legkedvesebb a sok kedvesből. Akárhogy is, de nekem ez a palóc „Nemtudomka” jött újra meg újra. Nagyon fontos mese, mindenféle változatban. Meséltem már több helyen, személyesen és online, magyarul és angolul, foglalkoztam vele csoportmunkában. Ebben a világban, ahol folyton a bizonyosságot keressük, s mindig mindenre tudni kell a választ, bátorság szükséges ahhoz, hogy egy kérdéssel kézenfogva járjuk a világot, elviselve a „nem tudom” esszenciálisan fontos állapotát, míg intuitíven fel nem tárul valami. Engem többféleképpen megszólított ez a mese, több oldalról megmutatta magát... hát ezért ajánlom mindenkinek

* Byung-Chul Han koreai filozófus kifejezése

Mese, mese, mesélek, csak igazat beszélek. Rongyos kunyhó, rongyos ház, aki alszik nem vigyáz.

– No ki alszik?

– Énse! Énse, János bácsi!

– Nohát elmondom nektek Nemtudomkát. Hun vót, hun nem vót, vót egyszer a velágon egy király, annak meg egy szép kis fia, hívták azt mán Miklósnek. És a Király kis Miklós, még alyig vót ölben ülő gyerek, mikor az anyja meghót. Itten a király, hogy ím legyen aki a gyerekek gondját viseli, míg megcszegyesedik, hát másodszor is megházasodott. De az új asszony sehogyse szívelhette a mustohagyereket. Csak annyira nem, hogy mikor egyszer az asszony meghibádzik, aszondja az ő urának, hogy őt már semmiféle orvos, patyika meg nem orvosítja, csak ha a Miklós fia májából ehetyik. A király annyira szerette a második feleségét, hogy ebbe is beleegyezett. Mondják oszt Király kis Miklósnak is, mit kíván a mustohája. Arra a fiú (aki már akkor olyan süheder legény vót) azt mondja az édes apjának:

– Jól van felséges apámuram, de engedje meg nekem, hogy a kis táltos paripámon mégegyszer, utoljára körülnyargalhassak itt a kastély udvarán, aztán ha megölnek se bánom. Nojó. A király nem ellenezte. Előhozták hát a kis táltos paripát, nyereg, kantár, minden rajta. A király, hercegek, gerófok, bárók mind ott nézték, az udvaron, Király kis Miklós hogy nyargal körül-körül a kastély udvarán. Mikor harmadszor is körülmegy, megsarkantyúzza Miklós a táltost, az meg nekirugaszkogyik, oszt usgyi! kiugrat a kapu tetején, s odakiáltja:

– No éldes mostohám, te se esző’ a májambul. Nemis evett, de még a másébul se, mert a táltos lovacska meg úgy megrúgta a nagy kőgombot a kapu tetejibe, hogy az egyvesten egybe leperdült onnat, igényesen a mustohának, oszt úgy mellen ütötte, hogy egybe szörnyet halt. Király kis Miklós ment azután a táltoson arra fele, a hun a nap leáldozik. Szálltak, szálltak, mint a fecske madár, erdön,

mezőn, varason keresztül, hetedhét ország ellen, de senkise látta őket. Harmadnapra elérnek ők egy királyi várashoz. A varason kivel a táltos lovacska leszáll a földre, szépen, csendesen, mint a pacsirta madár, aztán megáll egy nagy topolyafa töviben, s így szól emberi hangon:

– No édes kis gazdám, Miklós, szállj le a nyeregből ottég la! azon a nagy hegyen van a király aranyos, gyémántos palotája, erigy te oda, aztán se szó, se beszéd, lopakodjál be a konyhára, feküdj ott be a hamu helyibe, oszt akármit kérdenek tüled, mindig csak azt feleld: Nem tudom. Az ezüst zablát meg tedd a zsebedbe, ha szükséged lesz rám, rázd meg, egybe ott termék segítségedre. No jó, elbúcsúzott hát Király kis Miklós a táltos lovától, a zablát zsebre vágta, ő maga meg egy ringyes-rongyos gyerekké lett, s ment egyenesen a királyi kastélyba. Ahogy beér a kapun, hát látja, hogy az udvar egyik szögibe, két nagy fene fehér kutya ott marakogyik valamin. Felkap egy nagykövet (az is színarany volt), közzéjük vágja, arra a két kutya megihed, szétugrik. Ahogy elszaladnak, akkor látja Király kis Miklós, hogy nem egyeben, egy nagy bűdös szásrétű pacalon kaptak össze. No, gondolta magába, ez is jó lesz a ruhámhoz. Fogta a pacalt a fejébe nyomta, azzal belopakodott a királyi konyhába, ott befeküdt a hamu helyibe, még meg is hempergett benne. Egyszer csak jön a cseléd, hogy majd tüzet rak az ebédhez, hát a kemence szögibe ott látja a piszkos, rongyos gyereket. Ihettyibe nagyot sipakogyik, s egybe hívja a szakácsot. Itten a szakács is, a szolgáló is, meg a többi cseléd is fogtomra veszik a gyereket, hogy ki s ki, honnat gyütt, mit akar, vallja ki? De Király kis Miklós csak annyit mondott: Nem tudom. Akárhogy kérdezték, akárhogy faggatták, mindenre azt felelte: Nem tudom. Jelentik a királynénak, az is egybe lemegy a két kislányával a konyhába. De ha kérdik, nekik is csak annyit mond: Nem tudom. A királyné szentül azt hitte, hogy amollyan hóbölygős, bohontos gyerekekkel van dolga, megparancsolja hát a szakács-

nak is, meg a cselédeknek is, hogy a gyereknek ne legyen semmi bántódása, hagyják a konyhában. Ha egyébre nem, jó lesz majd vizet húzni, söprögetni, fát, mit hozni. Úgy is volt. Király kis Miklós ott maradt a királyi konyhán, olyan mindenesnek. Hívták aztán őt „Nemtudomka”-nak. Kerül fordul az idő, a király két lánya felcseperedik. Lettek azok olyan szépek, hogy amióta világ, olyan a földön még sohse vót, sohse lesz. A nagyobbikat hamarosan férjhez is kérték. Egy másik király fia cserélt vele kendőt. Itten mikor az esküdő napja elérkezik, felkészeli a násznép, elmegy a templomba. A teméntelen nép pegyid ott állt a királyi kastélytól a templomig két oldalt, de csak olyan sűrűn, hogy a lábuk közt egy kis egér nem nagy, de még az se bújhatott volna keresztül. Inas, cseléd, szobalány, mind leszökött a királyi kastélybul, még a szakácsok is meg ugrottak, hogy a lakodalmas népet lássák. Nem maradt otthon egyéb senki, csak a király kissebbik lánya (hogy miért, ő tudja!), meg az a hóbölygős kis Miklós, akinek a főszakács a lel kire kötötte, hogy ápolja a tüzet, a leves ki ne fussék, a kutyák pegyid e ne hordják a pecsenyét. Hát bizony Király kis Miklósnak több se kellett, örözt, hogy egyszer így magára maradhatott. Régen látta már a kis táltos lovát, no meg a hamuban is elunta már a heverést, kiment hát a kastély udvarára. Elé vette az ezüst zablát, megrázta, arra a kis táltos egybe ott termett, őmaga meg fajn aranyos vitézzé változott.

– Mit parancsolsz édes gazdám kis Miklós?

– Nem egyebet, édes lovam, magam vagyok itthon, hát szeretnék egy kicsit a kastély udvarán lovagolni, eluntam már a sok heverést.

– Hacsak ez kell édes gazdám, ülj rám, oszt menjünk. Felült hát Király kis Miklós a táltos hátára, körüly nyargalták az udvart kétszer is, háromszor is. A király kissebbik lánya kinéz az ablakon, hogy gyün-e már a lakzis nép, hát csak elcsodálkozik, mikor látja, hogy micsoda kedvire való szép szál vitéz lovagol ott lenn az udvaron. Azt hitte, va-

lami elkésett királyfi. Egybe leszalad hát az arany garádicson, hogy majd útba igazítja, merre menjen a templomba. Ahogy a lány leér az arany lépcsőn, egybe odasúgja a táltos Király kis Miklósnak:

– No édes gazdám, itt a király kissebbik lánya, most beszélj vele, ha akarsz. Odarúgtat hát Király kis Miklós a lovával.

– Adj’ Isten, felséges királykisasszony!

– Fogadj Isten jó vitéz, mi járatban vagy erre?

– Nem egyébért, országot, világot látni indultam el otthonról. Messzi földről jövök, a szerezsenyek országából, ahon a nap felkel.

– Oszt össze vissza hazudozott hetet havat, hogy így, hogy úgy, neki még ma tovább kell menni.

– No ha tovább – így mondja a király lánya, eredj Isten hírivei, de ha erre vezet utad, térj be hozzánk, szívesen látalak. Nesze itt van a gyémántos gyűrűm, arról rád ismerek. Király kis Miklós megköszönte a gyűrűt, ujjára húzta. De hogy im a nagy lovaglástól nagyon el volt melegedve, fogta Miklós a keszkenőjét, megtörlötte a homlokát, a királykisasszony meg egybe észreveszi, hogy valami szemölcs ott barnállik a Miklós homlokán.

– No, gondolta magában, ha nem a gyűrűmről, de erről rád ismerek, akármikor is vetődöl erre. Király kis Miklós elbúcsúzott a lánytól, megsarkantyúzta a lovát, s úgy kipattant a kastély kapuján, mint a szikra. A kapun kivel elkerült a táltos lovacska a kastély túlsó oldalára, ott Miklós leszállott a nyeregből, a zablát kivette a ló szájából, zsebregyugta, arra a ló eltűnt, őmaga meg újból rongyos gyerekké vált, a százrétű pacalt a fejibe nyomta, oszt besettenkedett a konyhára. Hanem a konyhán nagy baj volt: a leves kifutott, a tűz elaludt, a pecsenyét mind. megették a kutyák, amíg Miklós odajárt. No gondolta, most lesz még, ami nem volt. Alighogy bemegy a konyhába, nyomba rá benyit a szakács. Látja, hogy hideg konyha várja. Ennek se kellett több, rálá-

zad Király kis Miklósról, szidja mint a bokrot: Miklós csak azt felelte rá: Nem tudom.

– Jaj! dehogy nem tudod! Már hogyan tudnád, hogy bedöglöttél s elaludtál!?

– Nem tudom.

– Te külyök, ne bosszants, ha’ eredj! Hozz fát a komrábul, oszt rakj tüzet ízibe, mert egyvésten megkopogtatom az ódalbordádat, a tetejibe még azt a pislogó macska szemed is kisütöm a piszkafával! Király kis Miklós kiment hát fáért. Tüzet rakott. A szakács meg egy kettőre főzött olyan ebédet a násznépnek, hogy amióta velág még olyan ebédet nem ettek. Vót ott bordás leves, zsíros lángos, mónár kalács meg a Jézus tudná még mi minden. Az udvaron, a kastélyba’, a faluba’ pegyid szólt a banda, vót nagy öröm, ettek, ittak, táncoltak, kimondhatatlan volt még látni is. Csak a király kissebbik lánya volt nagyon szomorú. Búsult az az aranyos vitéz után. Éjjel, nappal csak azon járatta az eszt, hogy láthatná meg még egyszer? Utoljára annyira leesett lábrul, hogy enni se evett egye bet keménymagos levesnél. Egyszer ahogy kanalazza a levest, ott akad a szájában valami keménység. Kiveszi, hát lelkem teremtette, tulajdon az a gyűrű vót, akit az aranyos vitéznek adott. Egybe hívatja a szakácsot:

– Hallod-e te szakács, ki főzte a levest?

– Felséges királykisasszony én főztem volna.

– No ha te, hát hogy került ez a gyűrű bele?

– Nem tudom, ha csak az a pacalos fejű renyhe gyerek nem ejtette bele, mert a zsemlyét ő aprította ma a levesbe.

– No hát akkor őt küldjétek ide! – mondja a királykisasszony. Itten Nemtudomka bemegy a királykisasszonyhoz, aztán ez is, az is, a szakács is fogtomra veszik, faggatják, de sehogyse akar a fiú vallani. Ha százszor kérgezik, századszor is azt feleli: Nem tudom. Oszt hogy im semmire se tudtak vele menni, leküldték hát a konyhára, a király lánya meg még hétszerte jobban neki adta magát

a búsulásnak. Egész nap, egész álló éjszaka csak sírt-rítt, utoljára már enni se akart. A király szörnyen toprongott, hogy mi lesz a lányából? Gondolta, ha talán férjhez megy, majd kigyógyul. Kérették a lányt ide is, oda is, de annak nem kellett se király, se herceg, se gróf. Hallani sem akart róluk. Egyszer aztán a király megbosszankogzik, s mikor a sok kérő együtt vót, megparancsolja az inasának:

– Egybe küldjétek idi nekem Nemtudomkát, csak úgy gyűjjék ahogy van, meg a százrétű pacal is a fejibe legyen! Felmegy hát Király kis Miklós csak amoltyan rongyosan, hamvasán a király aranyos, gyémántos szobájába. Hát a sok kérő már ott állott sorjába cifrábbnál cifrább aranyos ruhában. Szép, nagy derék legények vótak köztük. Netmtudomkát is oda állította a király a sor végére, közel a kemence padkájához, aztán hívatta a lányát:

– No, édes lányom, – így mondja neki az apja –, itt van a sok kérő, aki a szívednek legkedvesebb, annak add oda az aranyalmát. Ahogy a király lánya végigné a sok szép kérőn, Király kis Miklós félresimítja a haját, mintha igazítaná, a királykisasszony meg egybe észreveszi az anyajegyét a homlokán. No, több se kellett lánynak. A sok kérő már leste, várta, hogy kinek jut ki a szerencséből. Hát lelkem teremtette majd hányat estek, mikor látják, hogy a lány annak a pacalos fejű, ütöttkopott gyereknek nyújtja át az aranyalmát. A király is szörnyen szégyellette, hogy ez ü lánya ilyen hitvány legényt választott magának. Arra Miklós odamegy a király elejbe s aszondja:

– Sohse bosszankodjék felséges királyom. Vagyok én olyan legény, mint ezek itt la! Avval leszaladt a kastély udvarára, az ezüst zablát ki vette, megrázta. Arra a táltos egybe ott termett, Miklós meg egy fáin, aranyos vitézzé változott. Elmondta aztán, hogy ki s ki. Papot hívtak, lakzit csaptak, s még most is élnek, ha meg nem haltak.

(Dorogháza, Heves m. 1894.)

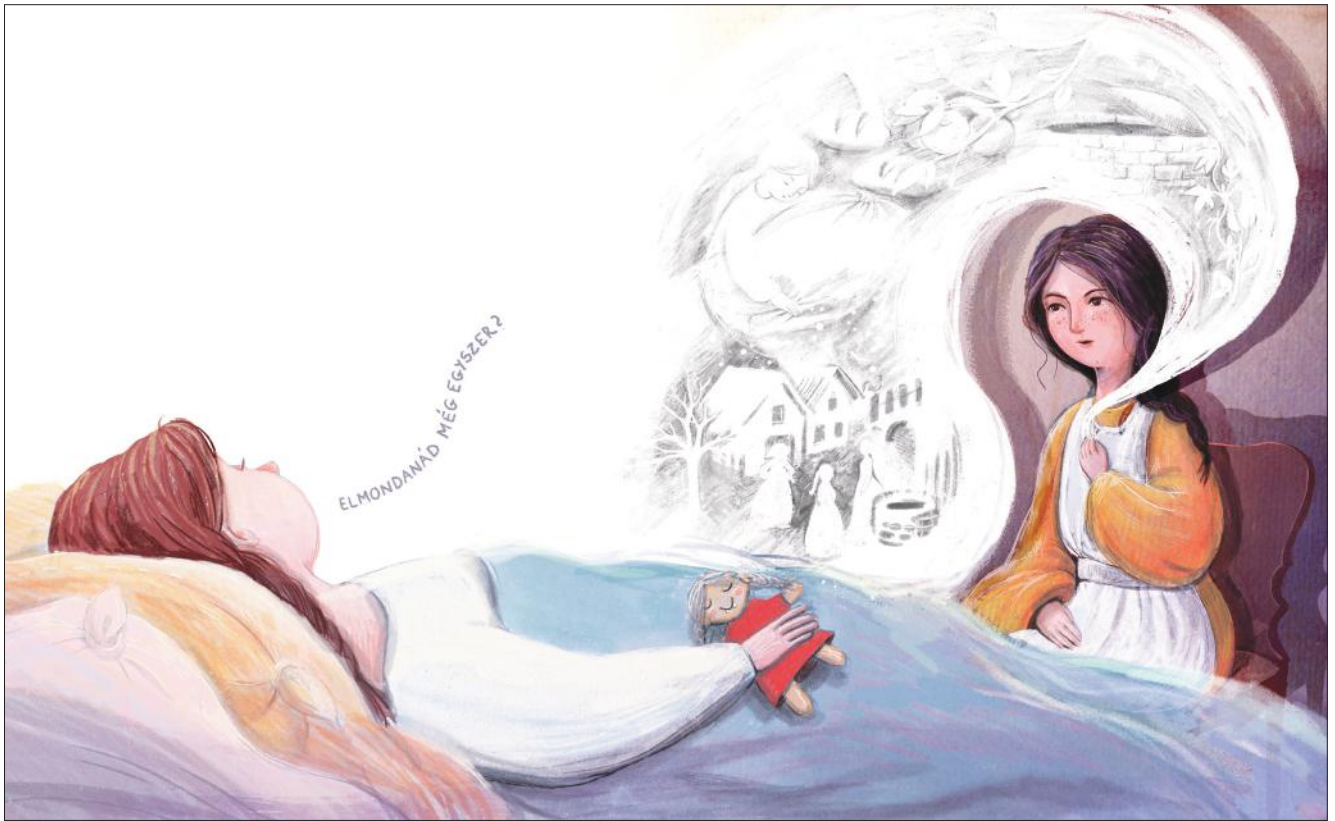
Gyurkó Noémi

grafikus, illusztrátor, képzőművészet-terapeuta és metamorphoses meseterapeuta

Szerencsésnek tartom magam, mert gyerekkoromban a szüleim mindennap meséltek nekem. Egyik kedvenc időtöltésem volt mesehallgatás közben lerajzolni a képzeletemben felbukkanó képeket. Felnőttként új utakat nyitott nekem a mesékhez Boldizsár Ildikó módszere, és amikor a Mesemondó illusztrációit terveztem, többször felbukkantak a meseterápiában tapasztalt korábbi élményeim. A legjobban azt szeretem, amikor rátálok a mesék befogadásához és feldolgozásához vezető útra és az elmélyülésre; akár a terápiás munkában, akár az alkotásban. Ebben a közegben a mesék segítenek megélni a bizalmat és a biztonságot. Itt ki tudok engedni, mert érzem, hogy ebben nem lehet sietni, mindennek megvan a maga ideje, és éppen annyit mond, ott és úgy hat, ahol szükség van rá.

Képek:

Az illusztrációk Leslie Slape A Mesemondó című művéhez készültek a Corvin Rajziskolában, ahol a konzulensem Paulovkin Boglárka volt.



DÁNIEL ANDRÁS

grafikus, illusztrátor, író

Dániel András skatulyákba beszoríthatatlan művészete egyszerre filozófia, játék, játszótér és történet, akár íróként, akár a kép művészeként tekintünk rá. Első nekifutásra – sokaknak – értelmezhetetlen, másodikra letehetetlen könyvei közös élményt teremtenek szülők és gyerekek, meg a mindenféle ábécé-déixzé generációk között.

Lázár Ervin

Szörnyeteg Lajos jaj de álmos

Ajánlás

Emlékszem, kisgyerek koromban nagyon otthonosan éreztem magam a Négyszögletű Kerek Erdő világában. Úgy gondolom, Lázár Ervinnek ezek az írásai több évtized múltán sem veszítettek frissességükből, sőt (hiába változott születésük óta annyit a világ) még aktualitásukból sem. Igaz ez a Szörnyeteg Lajos jaj de álmos című mesére is, mely a legkézenfekvőbb megoldásra vak, mindent túlkomplikáló okoskodáson viccelődik remekül. Most is pont olyan jól szórakozom egyszerre önhitt és ügyefogyott párbeszédein, mint annak idején, kisfiúként. Úgyhogy bátran ajánlom mindazoknak, akik még nem ismerik – meg azoknak is, akik igen, hiszen Mikkamakkáék közé érdemes visszatérni!

Nicsak! Mi történt szegény Szörnyeteg Lajossal? Már egy jó félórája csak ténfereg, kódorog, szédeleg, lődörög itt a tisztáson. Meg támo­lyog.

Oda is ment hozzá Dömdödöm – akiről mindenki tudja, csak annyit tud mondani: dömdödöm –, és meg­ kérdezte:

– Dömdödöm?

– Jaj, kedves Dömdödöm – panaszkodott neki Szörnyeteg Lajos –, nagyon, de nagyon gyötör az ál­ mosság. Le akar teperni, le akar ütni a lábamról, gyúr, gyö­möszöl. Au! – nagyot ásított.

– Döm, dödöm, döm – magyarázta élénken Döm­ dödöm, és már mutatta is.

Mi sem egyszerűbb ennél! Ha az ember álmos, buk­ fencezni kezd. Hét bukfenctől már majdnem virgonc, tizen­nyolctól már szétveti az éberség. Huszonkilenc bukfenctől még az álomkór is elmúlik.

– Rettentően köszönöm – suttogta két ásítás között Szörnyeteg Lajos. – Nagyon, de nagyon.

És zimzum-zumzim, bukfencezett huszonkilencet. Azaz csak az első tíz bukfen­c volt zimzum-zumzim. A második tíz már csak olyanforma, hogy ziim-zuum, lassabbacska, csendesebbke, kurtábbacska. Az utolsó kilenc meg, ajaj, csak ilyen, hogy zikk, jaidenehezen­kele­kföl, zökk, talánfölsekelek, potty... Akkorát ásított Szörnyeteg Lajos, hogy szél kerekedett tőle.

– Ne haragudj, Dömdödöm – motyogta –, de ettől a huszonkilenc bukfenctől huszonkilencszer álmosabb lettem.

Nekiállt volna újra ténferegni, lődörögni, szédelegni, támo­lyogni, de szerencsére arra jött éppen Vacskamati.

– Ó, álmoság ellen ezer módot tudok – hadarta, és nagyon igyekezett, hogy abból az ezerből legalább egy eszébe jusson. – A legeslegjobb a hideg-forró módszer – jelentette ki boldogan.

– Igen – bólogatott Szörnyeteg Lajos –, hideg-forró... Bár – tette hozzá kis gondolkozás után – nem egészen értem. Hideg-forró? Mi az?

– Ugyanaz, mint a forró-hideg – mondta Vacskamati. – Na, gyere csak a zuhany alá! A módszer lényege az, hogy hol forró, hol hideg vizet engedünk rád gyors egymásutánban.

– És aztán? – érdeklődött Szörnyeteg Lajos.

– Aztán meg hol hideget, hol forrót.

– De én az álmoságomat kérdezem.

– Az, mint a pinty, úgy elmúlik – mondta Vacskamati, és már tuszkolta is Lajost a zuhany alá.

Zitty! hideg, zutty! forró, aztán: zitty! forró, zutty! hideg.

– Jaj de hideg! – ordított Szörnyeteg Lajos. Aztán meg: – Jaj de forró! – de egyre halkult a hangja, már­már alig volt sóhajnyi, ilyesféleképpen, hogy: jahaj dehe fohorohohó, holott már réges-rég a hihideheg folyt rá.

Még szerencse, hogy a nagy locsikolásra odajött Aromo, a fékezhetetlen agyvelejű nyúl.

– Nicsak, ez meg elalszik a zuhany alatt – mondta, mire Vacskamati vasvillaszemeket meresztett rá.

– Éppen erről van szó – mondta szemrehányóan. – Az álmosága ellen küzdünk.

– Zuhannyal, hehehe! – hahotázott Aromo.

– Igenis – toppantott Vacskamati –, hideg-forró módszerrel.

– Halottnak a csók – legyintett nagyképűen Aromo.

– Na, gyere ki onnan!

Kiráncigálta Szörnyeteg Lajost a zuhany alól, adott neki két szelíd kis pofont, hogy magához térjen.

– Szó sem fér hozzá – mondta neki –, hogy itt csak egyetlen dolog segít. A kutyabengekéreg. Rágicsáljál kutyabengekérgyet, és egyszerűen elmúlik az álmoságod.

Az utolsó mondatot már hallotta Ló Szerafin, a kék paripa, Nagy Zoárd, a lépkedő fenyőfa meg Bruckner Szigfrid, a kiérdemesült cirkuszi oroszlán is. Merthogy a nagy zajongásra előkészülődtek a hűvösből.

– Még hogy kutyabengekérgyet álmoság ellen! – szolt közbe rögtön méltatlankodva Ló Szerafin. – Tudod te, Aromo, hogy mire való a kutyabengekéreg?

– Hogyne tudnám – mondta hetykén Aromo –, mire való lenne?! Hashajtó.

– És te hashajtóval akarod elmulasztani az álmoságát?! – háborogtak a többiek.

– Persze – mondta Aromo –, amíg megy a hasa, úgysem tud elaludni. Világos, nem?

A többiek topogtak, dobogtak, hurrogtak.

– Tartsanak ébren téged hashajtóval! – mondta neki Vacskamati. – Ki tud valami jó módszert?

– Ki tudna? – mosolygott fölényesen Bruckner Szigfrid. – Hát ki itt az ész, az agy, a főzseni?

Ló Szerafin gyanakodva nézte az oroszlánt.

– Fogadjunk, magadra gondolsz.

– A fogadást megnyerted. Magamra. – Szörnyeteg Lajoshoz fordult. – Egyféleképpen múlik el az álmoságod – mondta neki –, koplalnod kell.

– Ez az – mondták a többiek –, persze, mégiscsak van esze ennek a Bruckner Szigfridnek. A koplalás az biztosan jó álmoság ellen. Koplalnod kell! – kiáltották kórusban.

– Mikor? – kérdezte Szörnyeteg Lajos.

– Hogyhogy mikor? Most azonnal.

– Már egy órája koplalok, és egyáltalán nem használ – kesergett Szörnyeteg Lajos.

Egy órája ugyanis megevett egy sült kappant, két rittyentett hőzönbözőnt, három nyáron pirított úritököt, négy almás pitét, öt bőralmát, hat ringlit és hét habos tortát.

– Ilyen körülmények között elég könnyű a koplalás – vélte Ló Szerafin.

És gondoljuk meg, igaza is volt. Egy jó kiadós ebéd után szívesen koplal az ember – uzsonnáig.

Így hát kútba esett a koplalás is.

– A munka, az segítene – mondta ekkor Ló Szerafin. A kérdő tekintetekre már magyarázta is:

– Mondjuk, ha fát vágna. Emelné a fejszét, lecsapna, megint emelné, megint lecsapna. Az álmoság meg, sitty-sutty! már ott se lenne. Igaz?

– Ez az! Legalább összevágja télire a tüzelőt – helyeselték mind. Szörnyeteg Lajos meg nekilátott fát vágni. Na, mondhatom, szép favágás volt!

– Már emeli a fejszét – közvetítette Aromo, majd rettentő hosszasan elmesélte, hogy úszta át annak idején a Dunát. Mire odaért, hogy „és akkor én kimásztam a túlsó parton”, Szörnyeteg Lajos már teljesen fölemelte a fejszét.

– Most lecsap – közvetítette Aromo, majd ugyanolyan körülményesen elmesélte, hogy annak idején hogyan úszta vissza a Dunát. Mire odaért, hogy „és akkor kimásztam az innenső parton”, Szörnyeteg Lajos lecsapott a fejszével. Jaj de lassan csapott le, jaj de erőtlenül, jaj de gyengén, alig-alig.

– Rögtön elalszik – riadt meg Vacskamati.

Odarohantak hozzá.

– Hé, Lajos, hé! – kiabálták neki.

Majd Nagy Zoárd, a lépkedő fenyőfa így szolt:

– Én most adok neked két fenyőtűt, ezekkel feltámasztod a szemhéjadat, hogy be ne csukódjon a szemed. És közben mondogatod: azért sem alszom el, azért sem alszom el...

Szörnyeteg Lajos alig tudott bólítani az álmoságtól.

– Jó – mondta, és ebben a pillanatban kilépett a tisztásra Mikkamakka.

- Mi ez a nagy ramazuri? – kérdezte.
- Képzeld, Mikkamakka – újságolta Vacskamati –, Szörnyeteg Lajost gyötri az álmoság. Már mindenfélét kitaláltunk álmoság ellen. Bukfencezett, forró-hidegben fürdött, majdnem kutya-bengét evett, koplalt, fát vágott, most meg majd mondókát mond...
- Dehogyan mond, dehogyan – mosolygott Mikkamakka.
- De mit csináljak – siránkozott Szörnyeteg Lajos –, amikor úgy szenvedek az álmoságtól?!
- Hát aludj – mondta Mikkamakka –, fekj le és aludj!
- Valamennyiük szája tátva maradt.
- Jé, hogy erre nem gondoltam – suttogta elámulva Szörnyeteg Lajos, s azon nyomban le is fekjdt, azon nyomban el is aludt, hirki-horki-horkolászott.
- A többiek meg lábujjhegyen, csöndeskén, óvatosan. Nagyon büszkék voltak. Megmentették Szörnyeteg Lajost.
- Lám, nem gyötri már az álmoság szegényt.

Forrás: <https://mek.oszk.hu/02700/02753/02753.htm#3>

Herbszt László

grafikus, illusztrátor

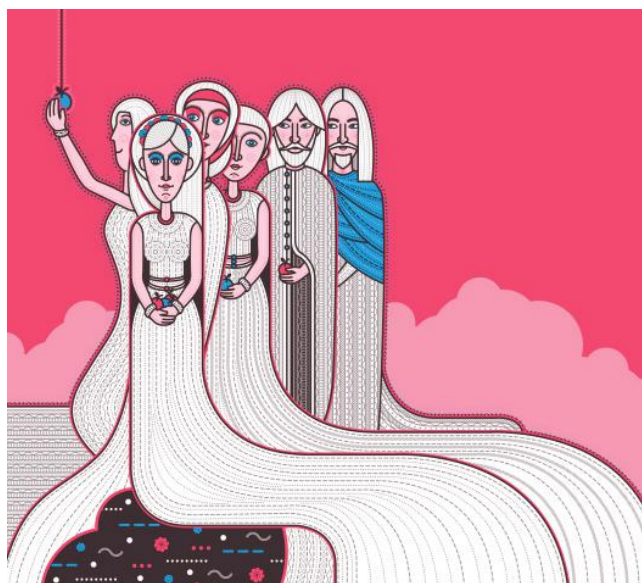
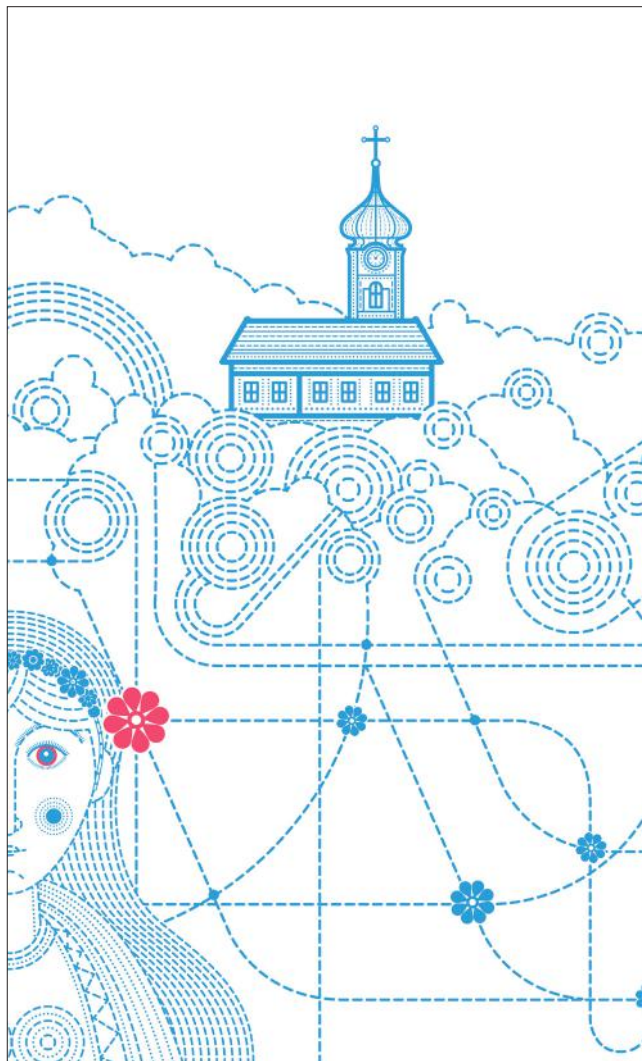
„Minden mesénél a kulcsjelenetet keresem, azt, hogy melyik pillanat az, ahol átfordul a mese...

Sosem akartam illusztrátor lenni: a MoME alkalmazotti grafikus szakján végeztem, majd különféle reklámügynökségeknél dolgoztam. Elégedett voltam a kapott feladatokkal, jól éreztem magam ezeken a helyeken. Fény Petrával mindig váltottuk egymást ezeknél a cégeknél, egyszer pedig elhatároztuk, hogy szabadúszók leszünk. Aztán az egyik találkozáson Petra elhozta A csodálatos szemüveget, és elmondta, hogy a szöveg nagyon tetszik a kiadónak, de az illusztrációkkal nincsenek kibékülve. És felvetette, hogy rajzoljak én hozzá. Igent mondtam, a Naphegy is rábólintott, majd készítettem nekik próbarajzokat, amelyek azután végleges illusztrációk lettek. E kötet után jöttek a következők, évente 1-1, ma pedig már egy évre 4-5 könyv is jut. Utólag örülök, hogy belecseppentem a világba.”

Forrás: A pillanat, ahol átfordul a mese – interjú Herbszt László illusztrátorral. Kocsis Katica interjúja itt olvasható: <https://kultura.hu/herbszt-laszlo-ribizli/>

Képek:

Petőfi Sándor János Vitéz finn nyelvű kiadásához (kiadás éve 2023, Helsink Liszt Intézet) készült illusztrációk





Rofusz Kinga

animációs filmes, illusztrátor

„Nem titok, hogy én animációs filmsként végeztem a MOME-n és utána 10 évig csak szerzői filmeket csináltam. Ezek erőteljesen látvány alapú filmek voltak. Engem a mozgóképek komplexitása ellenére a kép izgatott mindig a leginkább és nagyon vágytam rá, hogy könyveket is illusztráljak. Aztán ezt magamban is tisztáztam, hogy én nem vagyok igazi filmes alkat, inkább illusztrátor és a könyvben érzem a leginkább otthon magam...
... nagyon szerencsésnek érzem magam, hogy azt csinálhatom, amit szeretek. Viszont az, hogy sok munkám van, nekem nem ad magabiztosságot. Belül még sokszor szorongok, hogy egy – egy feladatot meg tudok – e ugrani, jó – e ,amit csinálok. Ezt már sokszor elmondtam, de tényleg így érzem: nincs rutin. Minden egyes munkát a nulláról kell kezdeni. Nincs megérkezés, mindig azt érzem, hogy nagyon sokat kell még tanulnom. Ez viszont nem nyomaszt, hanem lelkesedéssel tölt el.”

Forrás: Illusztrátor a nagyító alatt No.3. Rofusz Kinga. Dóra Emese interjúja itt olvasható: <https://corvinrajziskola.hu/illusztrator-a-nagyito-alatt-no-3-rofusz-kinga/>

Képek:

Ruff Orsolya: Csillagbácsi című meséjéhez készült illusztráció

Gimesi Dóra: Amikor mesélni kezdtek a fák (Pagony Kiadó) könyvéhez készült illusztráció





DEMÉNY ANDREA

illusztrátor, könyvertervező

Demény Andrea alkotásaiban egyszerre van jelen a kézzelfogható valóság hétköznapi realizmusa és az álmok spirituális valóságának realizmusa. Képein előbújik a láthatóvá vált idő és megélt bizonyossággént a remény. Éppen úgy, mint Hans Christian Andersen meséjében a mindenkiben rejtőzködő csoda.

H. C. Andersen: *A rút kiskacsa*

Ajánlás

Gyerekkorom egyik kedvenc meséje volt. Talán mert a szeretet és az elfogadás fontosságára hívja fel a figyelmet. Arra, milyen rossz dolog a kirekesztés. Ebben a történetben a „rút” kiskacsából egy gyönyörű hattyú lett és már nem gúnyolták többé, sőt rengeteg szeretetet kapott, ami elfeledtette vele a régi rossz emlékeket.”

De szép is volt azon a nyáron a határ! Sárgultak a búzatáblák, a zab még zölden bólogatott, a kaszálókön petrencékbe hordták a szénát; piros lábú golyák lépdeltek méltóságteljesen a réteken, és egyiptomi nyelven kerepeltek – ez volt az anyanyelvük. A gabona-földeket, kaszálókat sűrű erdők övezték, s az erdők ölen mély vizű tavak csillogtak. Szép volt, nagyon szép volt a határ!

Mély árkokkal körülszegett, régi udvarház melengette öreg falait a napsütésben. Környékét fölverte a lapu, falai tövétől az árkok széléig kedvükre nőttek-terpeszkedtek az óriási lapulevelek; egy-egy magasabb bokor alatt kényelmesen megállhatott volna egy kisgyerek.

Ez a zöld sűrű valóságos rengeteg erdő volt annak a kacsának, amelyik itt ült a fészken, hogy tojásait kiköltse. Sokáig kellett melengetnie a tojásokat, s a kacsá sokat unatkozott: vendég ritkán vetődött el hozzá, a társai meg az árkok vizében bukdácsolnak, nem szívesen totyogtak ki a szárazra, hogy a világ folyásáról társalogjanak vele a lapulevelek alatt.

Egy nap aztán fölpattant az első tojásbéja, utána a második, s a többi. „Sip-sip!” – örültek meg a világnak a fiókák, s kigombolyodtak a tojásból, mint megannyi meglevenedett tojássárgája.

– Háp-háp! – az öreg kacsá csak ennyit mondott. A kiskacsák ott nyüzsögtek körülötte, kíváncsian nézték a lapulevelek zöld sűrűjét, s az anyjuk hagyta, mert a zöld szín jót tesz a szemnek.

– Ó, micsoda óriási nagy a világ! – álmélkodtak a kicsinyek; persze itt már másképp érezték magukat, mint benn a szűk tojásban.

– Azt hiszitek, ez az egész világ? – kérdezte az anyjuk.

– A kert túlsó fele is hozzátartozik, de még a pap földje is. De ott még én se jártam. No, megvagytok-e

valamennyien? – Kinyújtotta a nyakát, és végignézett a kis seregen.

– Dehogyan vagytok, hiszen lám, a legnagyobbik tojás még ott hever a fészeken. Jaj, meddig melengessem még? Most már igazán unom!

– De mit tehetett, visszaült a tojásra. – Hogy vagunk, szomszédasszony? – kérdezte egy öreg kacsá, aki látogatóba jött hozzá.

– Annyi bajom van ezzel az egy tojással – panaszkodott a kacsá. – Nem győzöm kivárni, hogy felpattanjon. Hanem nézd meg a többit! Soha életemben nem láttam külön kiskacsákat. Egytől egyig arra a semmirekellő apjukra ütöttek. Még csak el se jött hozzám.

– Hadd látom azt a csökönyös tojást! – mondta a kacsané. – Alighanem pulykatojás, nekem elhiheted! Én tudom, mert egyszer én is megjártam. Pulykatojásokat költöttem ki, s mennyit vesződtem a kicsinyekkel! Mert a pulyka mind retteg a víztől. Nem mentek azok a vízbe, se szép szóra, se parancsra! Mutasd csak azt a tojást! Hát ez bizony pulykatojás! Hagyd csak itt a fészeken, s inkább a többit tanítsd úszni.

– Még elüldögelek rajta egy kicsit – mondta a kacsá –, most már nem hagyom itt, ha már ennyit melengettem.

– Ahogy tetszik! – mondta az öreg kacsané, azzal eltotyogott. Végre-végre megpattant a nagy tojás béja. – Pip, pip! – sipogta a fióká, és kikászálódott a nagyvilágra. Milyen rút volt szegény, és milyen nagy! Az anyja jól szemügyre vette. „igen nagy ez kacsának – gondolta magában. – Egészen más, mint a többi. Kispulyka volna? Majd elválík mindjárt, gyerünk csak a vízhez! Úsznia kell, ha másképp nem, hát magam lököm bele!”

Verőfényes, szép idő volt másnap, a lapulevelek közé betűzőtt a napfény. A kacsá lerándult kicsinyeivel a vizesárok partjára. Zsupsz! – már bele is csobbant a

vízbe. A kiskacsáknak nem kellett sok biztatás, vígan loccsantak utána; a víz összecsapott a fejük fölött, de nyomban fölbukkantak, és úgy úsztak, hogy gyönyörűség volt nézni: a lábuk magától gyúrta a vizet; mind jól érezte magát benne. És a rút kiskacsa is ott lubickolt közöttük.

– Mégsem pulykafi ez – mondta a kacsa –, lám, milyen pompásan evez, és milyen szépen tartja a nyakát! Hiába, az én vérem! Ha jobban megnézem, egészen takaros formájú. Háp-háp! Gyertek hát, hadd mutatom meg nektek a világot! Be kell mutatkoznotok a réceudvarnak, de mindig mellettem maradjatok, nehogy rátok taposson valaki. Különösen pedig a macskától óvakodjatok.

Elvezette hát őket a réceudvarba. Ott éppen hangos csetepaté volt: két récecsalád összemarakodott egy halfejen, amit végül is a macska kaparintott meg.

– Látjátok, ilyen a világ sora! – mondta oktatón a kacsa, és megvakarta a csőre tövét, mert maga is nagyon megkívánta a halfejet. – No, szedjétek a lábatokat, menjetek oda ahhoz az öreg kacsahölgyhöz, és hajoljatok meg szépen előtte. Ő a legelőkelőbb az egész udvarban: spanyol származású, azért olyan kövér, s nézzétek, piros rongyot visel a lába szárán. Ez rendkívül nagy kitüntetés, nem is kívánhat többet egy kacsa; azt jelenti, hogy vigyáznak rá, azt akarják, hogy ember, állat mind megismerje. Sipogjatok neki illedelmesen, s a lábatok fejét kifelé rakjátok! A jól nevelt kiskacsa nem rakosgatja csámpásan a lábát, úgy jár, ahogy a szüleitől tanulta, így ni! Hajtsatok szépen fejet, és mondjátok: „Sip!”

A kicsinyek szót is fogadtak; az udvar népe mind őket szemlélgette, aztán megmondták, amit gondoltak: – Még ez hiányzott! Nem vagyunk elegen, most ezek is a nyakunkra jönnek! Hát az meg miféle, az a rút jószág? Ezt már nem tűrhetjük! – Egy kacsa mindjárt neki is ugrott, és megcsípte a nyakát.

– Ugyan, hagyjátok! – védte az anyja. – Nem vét ez senkinek!

– De nagyobb, mint más becsületes kiskacsa, és rút is! Ezért bizony verést érdemel! – kiáltotta az indulatos kacsa.

– Olyan szép a többi fiókád! – mondta a piros kacsahölgy. – Takarosak és jó növésűek. Csak ez az egy ilyen szerencsétlen formájú. A legjobb volna, ha újra kikölténéd. – Azt nem lehet, kegyelmes asszonyom – felelte a fiókák anyja. – Rút kis jószág, az igaz, de jólelkű teremtés, úszni meg éppen úgy úszik, mint akármedlyik, sőt, bátor vagyok kijelenteni, hogy még különbül. Remélem, majd kikupálódik, vagy kisebb lesz idővel; túlságosan sokáig kuporgott a tojásban, azért ilyen formátlan. – Csőrével egyenesre igazította a rút kiskacsa nyakát, és anyai gonddal rendezgette a pihéit. – Különben is, gácsér – folytatta –, hát nem olyan fontos, hogy szép legyen. Erős legény lesz, úgy nézem, megállja majd a helyét az életben.

– A többi kicsinyed takaros – mondta kegyesen az előkelő kacsa. – Éreztétek hát otthonosan magatokat, és ha véletlenül halfejet találtok, elhozhatjátok nekem.

De a szegény kiskacsát, amelyik utolsónak bújt ki a tojásból, szünetlen csípték, rúgták, tépázták és csúfolták a többiek, nemcsak a kacsák, de még a tyúkok is. „Túlságosan nagy!” – vélte mindenki; a pulykakakas meg, aki sarkantyúval jött a világra, és legalábbis császárnak képzelte magát, földuzmaszkodott, mint egy dagadó vitorla, nekirontott a rút kiskacsának, és olyan dühösen hurukkolt, hogy belekékült a vörös bőrlebernyege. A szegény kiskacsa azt setudta, hová legyen ijedtében, de meg búsult is, amiért olyan rút, hogy az egész baromfiudvar őt csúfolja.

Így telt el élete első napja. A többi még keservesebb lett. A szegény kiskacsát mindenki üldözte, még a tu-

lajdon testvérei sem állhatták, s ha szóltak hozzá, csak így: – Bárcsak elvinne a macska, te utálatos szerzet! – Az anyja se volt jobb hozzá: – Ó, csak már ne látnálak! – A kacsák csípték, a tyúkok vágták, még a szolgáló is rúgott rajta egyet, valahányszor etette az aprójószágot.

Egy nap aztán nem bírta tovább a szerencsétlen kiskacsa, nekifutott a világnak, s átröppent a kerítésen. A kerten túl, a bokrosban ijedten rebbentek szét közeledtére az apró madarak. „Még ők is megrémülnek tőlem, olyan rút vagyok” – gondolta a szegény kiskacsa, és szégyenletében lesütötte a szemét, de azért csak szaladt tovább. Így ért el egy sűrű nádasba, ahol vadkacsák tanyáztak. Meghúzódott a nád között, és elcsigázottan pihent egész éjszaka. Nagyon fáj a szíve.

Reggel, mielőtt a vadkacsák szárnyra keltek volna, jól szemügyre vették az idegent.

– Hát te miféle szerzet vagy? – kérdezték tőle; a kiskacsa jobbra-balra köszöngött, illedelmesen, ahogy az anyja tanította.

– Fertelmes rút vagy! – mondták meg kereken a vadkacsák. – Szerencséd, hogy nekünk mindegy. Csak nehogy beházasodj a családukba!

Szegény, rút kiskacsának esze ágában sem volt házasodni, beérte annyival, hogy tanyát verhetett a nád között, s ihatott a láp vizéből.

Már két napja tanyázott a nádasban, amikor elébe állt két vadgácsér; nemrég bújhattak ki a tojásból, mert igen hetyke legények voltak.

– Ide süss, pajtás! – szólították meg a rút kiskacsát. – Olyan csúf vagy, hogy szinte tetszel nekünk! Állj be közénk, vándorolj velünk. Nem messze innen van egy másik nádas, ahol szemrevaló kis vadlibuskák lubickolnak. Kisasszony valamennyi, s olyan szépen tudják mondani: „Gi-gá-gá!” Ott talán szerencséd akadhat, ha még olyan csúnya vagy is!

– Dirr! Durr! – dördült valahol a közelükben, s a két hetyke kigácsér holtan fordult bele a vízbe; pirosra festették a vérükkel. – Dirr! Durr! – hangzott újra, s a vadludak népes csapatban menekültek föl a magasba. Aztán újra eldördült a rémséges hang. Vadászat volt a vidéken; a vadászok körülcserkészték a nádat, néhányan meg lesből lőttek a víz fölé hajló füzek ágai közül. Felhőkben gomolygott a lőpor kék füstje, megakadt a sűrű lomb között, aztán rátespedt a vízre; vizslák caplattak az iszapban, törték a nádat, a sást, szimatoltak. A szegény kiskacsa iszonyúan megijedt, rémülten forgatta a fejét, s éppen a szárnya alá akarta dugni, amikor egy irdatlan nagy kutya termett előtte. Hosszan lógatta vörös nyelvét, rémítően villogtatta a szemét, az ínyét felhúzta; már-már fogai közé ragadta a kiskacsát. De aztán, mintha hirtelen mást gondolt volna, megfordult és otthagya.

– Ó, hála istennek! – lélegzett föl a kiskacsa. – Úgy látszik, olyan rút vagyok, hogy még a kutya is átall a fogai közé kapni.

Most már megnyugodott, nem moccant, míg a feje fölött sörét kaszálta a nádat, és lövések döreje verte föl a vidéket.

Csak estefelé ültek el a félelmetes hangok. A szegény kiskacsa még mindig nem mert mozdulni, órákig gubbasztott a nád sűrűjében, míg végre előmerészkedett. Akkor aztán futásnak eredt, ahogy csak a lába bírta, menekült a nádasból. Nekivágott a réteknek-mezőknek, de olyan vihar érte utol, hogy alig bírt vánszorogni.

Estére mégis elért egy rozzant kis parasztházikóhoz. Olyan volt az a kis ház, hogy a falai csak azért álltak, mert még nem tudták elhatározni, merre dőljenek. Úgy dühöngött a szél, hogy a kiskacsa leült a farkára, s a földhöz támaszkodott, nehogy elröpítse a vihar. Ahogy ott várta a szél szelődülését, elnézte a rozzant viskót:

látta, hogy az ajtaja kifordult az egyik sarokvasból, s a résen éppen besurranhatna a házba. Úgy is tett.

A rozoga házikóban egy öreganyó éldegélt kandúrával meg tyúkjával. A kandúrnak – akit az anyóka fiacskámnak nevezett – sokféle tudománya volt: föl tudta görbíteni a hátát, tudott dorombolni; még szikrát hányni is, ha visszajáról simogatták a hátát. A tyúk csak arról volt nevezetes, hogy kurta kis lába volt, s ezért az anyóka kurta lábú tyúkocskámnak becézgette. Igaz, ennek is volt egy tudománya: szép nagy tojásokat tojott; az anyóka úgy szerette, hogy édes gyermekét se szerethette volna jobban.

A háznép csak reggel vette észre a kis jövevényt. A macska hangos dorombolással, a tyúk kárálással jelezte, hogy idegen van a házban.

– Mi az? – tekingetett körül az anyóka. Aztán meglátta a kiskacsát, de mert gyöngye volt a szeme, úgy látta, hogy egy szép, hízott kacska tévedt a házába. – Ez aztán a szerencse! – örvendezett. – Most majd lesz kacsatojás a háznál. Ha ugyan nem gácsér. No, majd megtudjuk.

Három hétig leste a kiskacsát, de az bizony nem tojott. A házban a kandúr volt az úr, a tyúk pedig a gazdaszony. Ez volt a szavuk járása: „Mi ketten meg a világ másik fele!” Mert hát azt hitték, hogy ők a világ egyik fele, mégpedig a jobbik. A kiskacsa úgy vélte, hogy nem egészen az igazság, de a tyúk mindig letorkolta:

- Tudsz tojni?
- Azt bizony nem!
- Akkor fogd be a csőrödet.

A kandúr meg azt kérdezte tőle:

– Föl tudod-e görbíteni a hátadat? Tudsz-e dorombolni meg szikrát hányni?

- Bizony azt sem!

– Akkor ne ellenkezz az okosabbakkal! A kiskacsa hát behúzódott a sarokba, és ott búslakodott. Maga

sem tudta, mi ütött belé: egy napon igen megkívánta a friss levegőt meg a napfényt; víz után vágyakozott, úszni szeretett volna. Addig-addig sóvárgott, míg végül kiöntötte szívét a tyúknak.

– Mi bajod? – ámult el a tyúk. – Már belehibbantál a semmittevésbe! Tojjál tojást, vagy tanulj meg dorombolni, meglátod, kigyógyulsz a bolondságaidból!

– De mikor olyan nagyszerű úszni! – áhítozott a kiskacsa. – Milyen felséges érzés, amikor a víz összecsap a fejem fölött, aztán újra fölbukkanok!

– Nagy élvezet lehet, mondhatom! – mondta kicsinylően a tyúk. – Alighanem megháborodtál. Kérdezd csak meg a kandúrt, ő a legokosabb állat a világon. Kérdezd meg, szeret-e úszkálni, vízben lubickolni? Magamról nem is beszélek, de kérdezd meg az úrnőnket, az anyókát, akinél aztán csakugyan nincs okosabb a földön, örömet lelné-e az úszkálásban, meg hogy a hullámok összecsapjanak a feje fölött?

– Nem, ti nem érthettek meg engem! – sóhajtott a kiskacsa.

– Ki ért meg akkor, ha mi sem? Talán okosabbnak képzeled magad a kandúrnál meg az anyókánál, hogy magamról ne is beszéljek? Verd ki a fejedből ezeket az ostobaságokat, s köszönd meg a teremtnődnek, hogy ilyen jó helyre vezérelt! Itt meleg szobád van s olyan társaságod, hogy elég bölcsességet tanulhatsz. De te hetet-havat összehordasz, mondhatom, nem könnyű boldogulni veled! Nekem elhiheted, hogy jóakaród vagyok; megmondom az igazságot, ha neked rosszul esik is. Ilyen az igazi jó barát. Hát igyekezz; tanulj meg tojást tojni, szikrát hányni, vagy legalább dorombolni!

– Inkább kimennék a messzi világba – mondta sóvárogva a kiskacsa.

– Hát csak eredj, ha nincs maradásod! – mérgesedett meg a tyúk.

Neki is vágott a kiskacsa a messzi világnak; sok vízen úszkált, kedvére bukdácsolhatott, a többi állat békében hagyta, mert olyan igen rút volt. Megérkezett az ősz, csupa rozsdá meg arany lett az erdő, szél markolt a levelekbe, és megforgatta őket a levegőben. Odafönn a magasban egyre hidegebb lett, jég szemek, hópihék nehezítették a szürke felhőket, s egy palánk tetején gyászos hangon kiáltotta egy holló: „Kár! Kár!” Aki hallotta, végig szaladt a hideg a hátán. Komor lett a messzi világ a szegény kiskacsa körül.

Egy este csodálatos színekben bukott le a nap, s a rózsás fényben egy sereg pompás, nagy madár szállt föl egy bokrosból. A kiskacsa még sohasem látott efféle madarakat: ragyogó fehér volt a tolluk, a nyakuk karcsú és szépen ívelő – hattyúk voltak. Különös volt a hangjuk is, az is, ahogy meglendítették karcsú szárnyukat, és szálltak a hideg ég alól meleg ég alá, tengerek partjára. Magasan repültek, igen magasan, s a rút kiskacsát különös érzés járta át, szédelegve forgott a vízben, nyakát nyújtogatta a pompás madarak után, s felrikoltott, de olyan furcsa hangon, hogy maga is megrémült tőle.

Nem tudott másra gondolni, csak a ragyogó tollú, boldog madársereg; amikor eltűntek a szeme elől, lebukott a mélybe, s amikor felmerült, egészen különös érzések kerítették hatalmukba. A nevüket sem tudta azoknak a madaraknak; azt se sejtette, hová repültek, mégis úgy megszerette őket, mint még senkit a világon. Nem irigyelte őket, hogy is vágyakozhatott volna arra, hogy hasonló legyen hozzájuk! Hiszen azzal is beérte volna a szegény, rút kiskacsa, ha a baromfiudvar népe megtűri!

Aztán lehullott a hó, beköszöntött a hideg-hideg tél. A kiskacsának szakadatlan úszkálnia kellett, hogy be ne fagyjon körülötte a víz, de a lék, ahol úszkált, minden éjjel keskenyebb lett. Olyan kemény hideg volt,

hogy a jég ropogott, mint az üveg, s a kiskacsa már a lábával törögte a lék vékony jégvártyját. A végén minden ereje elhagyta, s belefagyott a jégbe.

Másnap reggel egy paraszt ment arra, meglátta, fabocskorával föltörte a jeget, és hazavitte a kiskacsát a feleségének. Ott a melegben aztán feléledt a dermedt kis jószág.

A gyerekek játszani akartak vele, de a kiskacsa azt hitte, hogy ők is bántani akarják, riadtan fölroppent, de egyenesen a tejes köcsögbe esett, és szétloccsantotta belőle a tejet. Az asszony sápítozott, összecsapta a kezét; a kiskacsa akkor a vajasbödönbe röppült ijedtében, onnan a lisztesszuszékba, s újra ki. Ó, istenem, milyen tépázottan került elő! Az asszony mérgesen vágta utána a piszkavasat, a gyerekek egymás hegyén-hátán rohantak, hogy megfogják, kacagtak és visongtak; szerencse, hogy az ajtó nyitva volt, s a szerencsétlen kiskacsa kimenekülhetett a bokrok alá, a frissen esett hóba. Ott kimerülten leroskadott.

Nagyon szívfájdító volna elmondani, mennyi ínség meg nyomorúság jutott azon a kemény télen a szegény rút kiskacsának!

Aztán végre kisütött a jó meleg nap, pacsirta szántotta az eget – tavasz volt! A kiskacsa ottfeküdt a nád között, ahol tanyát vert.

Egyszerre csak kiterjesztette a szárnyát, és suhogva fellendült a magasba repült! Még magához sem tért, egy pompázó kertben találta magát, ahol almafák virultak, orgonabokrok illatoztak, s hosszú, zöld ágaikat kanyargó patak vize fölé nyújtották. Milyen szép, milyen üde volt itt a tavasz!

A vízre hajló ágak közül három gyönyörű hattyú siklott elő; hófehér tolluk halkan zizegett, s könnyedén ringatóztak a patakban. A rút kiskacsa tudta már a pompás madarak nevét, s most nagyon megsajdult a szíve.

– Leszállok közetek, királyi madarak! Azt se bánom, ha halálra vagdaltok, amiért ilyen rút létemre közetek merészkedtem! Inkább ti öljetek meg, mint kacsák csípjenek, tyúkok vágjanak, szolgáló rugdosson, vagy a kegyetlen tél végezzen velem! – Azzal letelepedett a patak vizére, s a hattyúk felé úszott. Azok észrevették, és sietve siklottak elébe. – Csak öljetek meg! – mondta a szegény kiskacsa, és fejét a víztükörré hajtotta, úgy várta a halált. De mit pillantott meg a tiszta vízben? Nem a hajdani idomtalan, szürke tollú, rút kiskacsa képét, hanem egy pompás, gyönyöreai hattyút – tulajdon képe mását.

Ha valaki hattyútojásból kel ki, hattyú marad, ha báromfinép között nevelődik is!

Most már örült a hattyú, hogy annyi bajt és nyomorúságot ért; így tudta igazán értékelni a boldogságot. Hattyútársai körébe gyűltek, gyöngéden simogatták csőrükkel.

Gyerekek szaladtak a kertbe, morzsát meg búzát vetettek a vízbe, s a legkisebb így kiáltott fel:

– Nézzétek, új hattyú! – És a többiek vele örvendeztek: – Új hattyú érkezett! Tapsoltak, ugráltak örömben, futottak apjukért, anyjukért, fehér kenyeret meg kalácsot szórtak a vízbe, és azt hajtogatták:

– Ez a legszebbik, ez az új. Olyan fiatal és olyan gyönyörűek a hófehér tollai!

És az öreg hattyúk fejet hajtottak a hajdani rút kiskacsa előtt.

A fiatal hattyú azt se tudta, hová legyen a nagy megtiszteltetéstől. Fejét a szárnya alá dugta, úgy megszegyenítette a dicséret. Boldog volt, nagyon boldog, de mégsem fuvalkodott fel, mert a jó szív sohasem kevély. Arra gondolt, mennyit üldözték és csúfolták, most pedig mindenki a szépséges madarak legszebbikének mondja. Az orgonabokor ágai lehajoltak hozzá, megsimogatták; melegen, nyájasan sütött a tavaszi nap, s a fiatal hattyú szíve csordultig telt örömmel. Megrázta finom tollait, karcsú nyakát magasra emelte, s forró hálával mondta:

– Álmodni sem mertem volna ennyi boldogságról, amikor még rút kiskacsa voltam!

Forrás: <https://mek.oszk.hu/00300/00309/00309.pdf>

Káposztás Judit

grafikus

Nagyon szeretem, ha a mesében van valami finom humor, abszurditás, nem kell harsánynak lennie, éppen csak olyan összekacsintós legyen, ettől szerintem a történet is közelebb tud kerülni az olvasóhoz. Azokat az illusztrációimat szoktam a legszerethetőbbnek érezni, amikbe én is bele tudom szőni a mesében megcsillanó humort.

Képek:

Böszörményi Gyula: *Emberke színe* (Móra Könyvkiadó, 2025) könyvéhez készült illusztrációk





Takács Viktória

író, illusztrátor

A mesék és a képek számomra elválaszthatatlanok. Néha a képből születik a történet, máskor a történet inspirálja a képeket. Én az előbbit jobban szeretem. Egy jó karakter, egy érdekes név, és máris írja magát a történet. Fífilina bácsi boldogsága is a rajzokból született mese.

Képek:

Fífilina bácsi boldogságának különlegessége az, hogy a kép volt a bábája a történet megszületésének.

Takács Viktória weboldala: <http://helloindigo.hu/>



GULYÁS ANNA

néprajzos, énekes, mesemondó

Gulyás Anna a HolddalaNap zenekar megalapítója, énekes, zenésze, az Évkerék Társulat mesemondója. Magával ragadó, interaktív, sokszínű művészeti foglalkozásain a gyerekeket és szüleiket együtt várja különleges kalandra, közösségi együttlétre. Ahogy ő fogalmazza meg: „... társaimmal együtt mesékbe, muzsikákba hívogatunk Benneteket: aranyalmába kerekedni, rejtekutakon tekeregni, szívek ágán megpihenni!”

A MESE folyóirat 2024 őszi számában Boldizsár Ildikó készített interjút vele és férjével, Kő Boldizsár képzőművésszel.

Az angyalbárányok

Ajánlás

Ez a mese általvezet a túlpartra: a teljes találkozás lelki örömébe! De csakis akkor, ha a keskeny pallóhídon, reszketeg báránybundába kapaszkodva, által merek kelni! Életemben de sokszor kerestem a bátorságot e meséből! A túlparton ott van egy kápolnácska: kívül aranyos, bévül irgalmas. A bárányok megperdülnek a sarkuk körül: s lám, fényes angyalokká válnak! HolddalaNap Zenekarunkkal, Draskóczy Lidia hegedű-játékával s Szlama László koboz-pöngetése kíséretében gyakran játszuk e mesét, úgy, hogy a jeles közönséget is bevonjuk. A nagy átváltozásba, tértelen terekbe, a teljes találkozásba együtt keressük az utat.

Volt egy szegény asszonynak három fia, akik közül a két nagyobbik nagyon lusta volt. Elküldi az anyja a legnagyobbik fiát, keressen szolgálatot, mert már nincs egy betevő falatjuk sem. Nagy duzzogva útnak indult a fiú. Útközben találkozik egy öregemberrel:

- Hová igyekszel, édes fiam? – kérdi az öregember.
- Szolgálatot keresnék öregapám uram, ha találnék valahol.
- Akkor csak maradj mindjárt nálam! – mondja a jószívű öregember. – Énnálam csak három napig tart az esztendő. Nem lesz egyéb dolgod, csak egy juhnyájam van, azt kell mindennap a legelőre hajtani; de ha megindulnak, mindenütt a nyomukban járj, ne tereld őket vissza, csak menj mindig amerre ők vezetnek. Itt van egy kis ládika, ebbe hozz haza egy csomót abból a fűből, amiből majd a bárányok legelnek. Itt meg egy kis üveg, ebbe hozz abból a vízből, amiből isznak. Én mindennap megnézem, hogy milyen fűből esznek, s miféle vízből isznak.

A fiú megígérte az öregnek, hogy mindent rendben elvégez. Másnap reggel kihajtja a juhokat legelni. Ment a nyáj szépen magától a legelőre. Egy szelíd kisbárány mindig a fiú oldalához szegődött, s néha-néha hozzádörzsölte az oldalát. A durva pásztor oldalba lökte szegényt, s káromkodott, hogy miért adja át neki a kullancsot. Nemsokára egy rozzant hídhöz értek, aminek se karfája, se deszkája nem volt, csak egy vagy két gerenda feküdt az oszlopokon. A bárányok egyenként mind átmentek a rossz hídon, legutoljára maradt a legszelídebbik, s mintha biztatná pásztorát, hogy csak belé fogódzkodjék, egészen hozzáment, ránézett, hogy csak jöjjön vele. De a lusta fiú dűnnyögve fordult vissza:

- Hadd menjenek ezek a bolond állatok, ha úgy tetszik ökelmének, én bizony nem akarok arról a rossz hídról lehemperegni.

Egy idő múlva jönnek a bárányok szép rendben vissza, s hazafelé tartottak.

- No, most mit csináljak? – gondolja magában a fiú.
- Milyen füvet tegyek a ládikába, milyen vizet az üvegcsébe, mikor ezek a bárányok egy harapást sem ettek, egy kanálnyi sem ittak?

Kapja magát, tesz valami füvet a kis ládába, s merít egy forrásból egy üvegcsébe, azzal indul a nyáj után. Kérdezi otthon az öregember:

- No, édes fiam, hát megjöttél a nyájjal? Hadd lám, milyen füvet ettek, s milyen italt ittak?

Odaadja a fiú a kis ládát és az üveget. Az öregember a fejét csóválta.

- Jaj, fiam, te nem abból hoztál, amiből ezek ettek-ittek. Holnap majd csak abból hozz ám.

Második nap újra kihajtja nyáját a lusta fiú. Megint úgy tett, mint tegnap. A szelíd kisbárányt megint elkergette az oldalától, s nem ment utána a bárányoknak a hídon túl. Ott várta őket a hídfőnél, míg vissza nem jöttek. Akkor aztán újra tett valami füvet a ládikájába, s a folyóról vizet merített az üvegcsébe, azzal hazahajtotta a bárányokat, úgysem kellett azoknak egy harapás fű sem, s a vízre sem néztek rá. Az öregember megint csak a fejét csóválta. Harmadik nap is csak úgy tett a lusta pásztor, mint az első kettőn. Aznap este azt mondja neki az öregember, mikor hazaérkezett:

- No, édes fiam, kitelt a szolgálatod, hát mit kívánál bérbe: egy tál aranyat, vagy a lelked üdvösségét?

A fiú nem sokáig gondolkodott.

- Adja ide kend azt a tál aranyat.

Az öregember előhozott egy tál fényes aranyat, s a fiú szűrűjába töltötte. Másnap reggel a fiú alig várta, hogy megvirradjon és hazaindult. Útközben befordult egy kurta kocsmába. Eszik-iszik kedvére. Mikor leitta magát, mind kivették a szűrűjából az aranyat az ivó-

pajtásai, őt meg otthagyták. Csak olyan üres kézzel ment haza, mint amilyennel elment.

Második fiát is elküldi a szegény asszony szolgálni. Az sem volt jobb a bátyjánál. Ő is ugyanúgy járt az öregember bárányaival. Ő is egy tál aranyat kért az öregtől bérnek a három nap elmúltával. De a kocsmában, mikor hazafelé ment, mind elkártyázta a sok szép aranypénzt. Ő is üres kézzel ment vissza az anyja házába. Szomorkodott a szegény asszony, hogy miből tartsa már ő a gyermekeit, ha mindenük elfogy, s ha a két nagyobb fia sem keres egy árva garast sem?

A legkisebb fia vigasztalta:

– Ne sírjon, kend, édesanyám, majd elmegyek én szolgálni, majd hozok én kendnek pénzt.

Az anyja váltig marasztalta, hiszen olyan kicsi még, de a kisfiú csak elment egy reggel. Amint ment, mendegélt, találkozik az öregemberrel.

– Hová, hová, édes fiam? – kérdezi az öreg.

– Szolgálatot megyek keresni édes öregapám uram. Szegény édesanyám majd meghal már éhen, alig van egy betevő falatja. Segíteni szeretnék a nyomorúságos életén.

– No, te jó fiú vagy, látom – mondja az öregember. – Szívesen a szolgálatomba fogadlak. Ha akarod, maradj nálam, nem lesz semmi bajod.

A fiú elment az ősz emberrel. Mondja neki a házánál az öreg:

– Édes fiam! Nem lesz más dolgod, csak a juhockáimmal a legelőre menni. Nálam pedig három napból áll az esztendő, nem kell tovább szolgálnod. Itt van egy kis ládika, tedd a szűrőd ujjába, meg ezt a kis üveget is. A ládikába tégy abból a fűből minden nap, amiből a bárányaim esznek, az üvegbe pedig meríts abból az italból, amit isznak. Érted?

– Igenis, értem – mondta a kisfiú.

Mikor másnap a bárányokat a mezőre hajtotta, az a szelíd kisbárány, amelyiket a bátyjai maguk mellől elrugdostak, szüntelenül az oldala mellett sündörgött, s hízelegve dörgölözött hozzá. A kis pásztor nagyon megszerette a báránykát, simogatta, cirógatta. Mikor a régi, rozzant hídhöz értek, a bárányok egymás után szépen átmentek a gerendán. De a kisfiú előre megijedt, hogyan tud ő majd azon átmenni. A kisbárány biztatólag nézett rá, s megszólalt:

– Ne félj, ne félj, édes kis pásztorom! Csak fogózkodj meg a gyapjamba, majd átvezetlek én.

A kisfiú megfogadta a báránynak a szavát. Gyapjába fogódzott, s nagy vigyázva szerencsésen átment a hídon. A bárányok mindig mentek, mentek, úgy, hogy a kis pásztor nem győzött eléggé csodálkozni rajtuk, mert se nem ettek, se nem ittak. Egy idő múlva egy kis kápolnához értek. Ámult, bámult a kis pásztor, lekapta a kalapját, s alig mert rájuk nézni. A bárányokból átváltozott angyalok mindnyájan a kápolnába léptek, s egy szép angyal, az, aki mint bárány a kis pásztor oldalához szegődött, őt is bevitte. Az angyalok az oltár elé térdeltek, egy pap ostyával és borral megáldoztatta őket, s a kisfiúnak is nyújtott. A kisfiú ládikájába is tett egy ostyát, üvegcséjébe pedig szentelt bort. Azután kimentek mindnyájan a kápolnából. Az angyalok újra megrázkódtak, s újra bárányokká változtak át. A fiúcska levett kalappal, ájtatosan ballagott utánuk. A rossz hídnál megint átsegítette az a szép kis szelíd bárány, az a szép angyal. Hazaérkeztekor kérde az öregember:

– No, kedves fiacskám, hoztál a fűből, meg a vízből, amit a bárányok ettek és ittak?

– Jaj, édes öreg apámuram – mondja a kisfiú –, nem bárányok azok, hanem valóságos angyalok!

Ekkor elbeszélte, miket látott. Azután odaadta a ládikát és az üvegcsét az öregnek, hogy olyat ettek és

ittak az ő bárányai, ami azokban van. Az öregember mosolygott.

– No, kedves fiacskám, látom, hogy te derék, becsületes fiú vagy. Teljesítetted a kötelességedet. Most válassz: egy tál aranyat kérsz-e bérül, vagy a lelked üdvösségét?

– Isten látja lelkemet, édes öregapám: a tál aranyat is szeretném, mert földhöz ragadt szegények vagyunk, de a lelkem üdvösségét még jobban szeretem. Én azt választom.

– Jól választottál, édes fiam! – mondja a jó öregember. – Mivel a lelked üdvösségét előbbre tetted a földi kincsnél, megérdemled, hogy abból is juttassak neked; mert nekem minden hatalmamban áll: én vagyok az Isten.

A fiúcska térdre borult előtte. A Jóisten pedig három tál arannyal töltötte meg a szűre ujját, s áldásával bocsátotta útnak hazafelé. Otthon aztán nem fájt többet az édesanyjának a feje, mert a sok kincsből holtuk napjáig boldog életet éltek.

Forrás:

<https://estimese.egyszervolt.hu/mesek/az-angyalbaranyok-i-resz/>

<https://estimese.egyszervolt.hu/mesek/az-angyalbaranyok-ii-resz/>

Khor Fruzsina

animációs tervező, illusztrátor

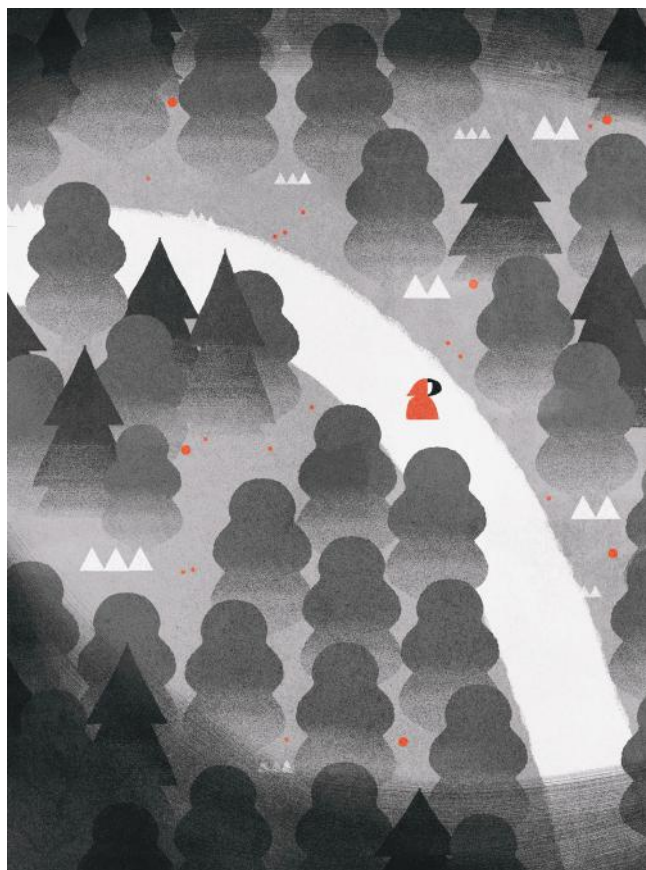
Mindig is érdekelt a történetmesélés, és az, hogy egy mesét hányféleképpen lehet újragondolni. Az illusztrációban azt szeretem, amikor össze tudom kapcsolni a különböző szálakat, és egy ismert történetnek teljesen új irányt adok a képeimmel.

A Piroska és a farkas meséjében is az fogott meg, hogy mennyi lehetőség rejlik benne. A mese szereplői és helyzetei olyan alapot adnak, amelyet átrendezve vagy új szemszögből megközelítve egészen más hangulat, más üzenet születik.

A japán és más ázsiai népmesékben pedig különösen inspirál, hogy a szereplők és a helyzetek mennyire mások, mint például egy magyar népmesében. A váratlan figurák, a szokatlan reakciók, és a sokszor szimbolikus világkép folyamatos inspirációt jelentenek számomra.

Képek:

Grimm: *Piroska és a farkas*, valamint Japán mesékhez készült illusztrációk





Trázi Ivett

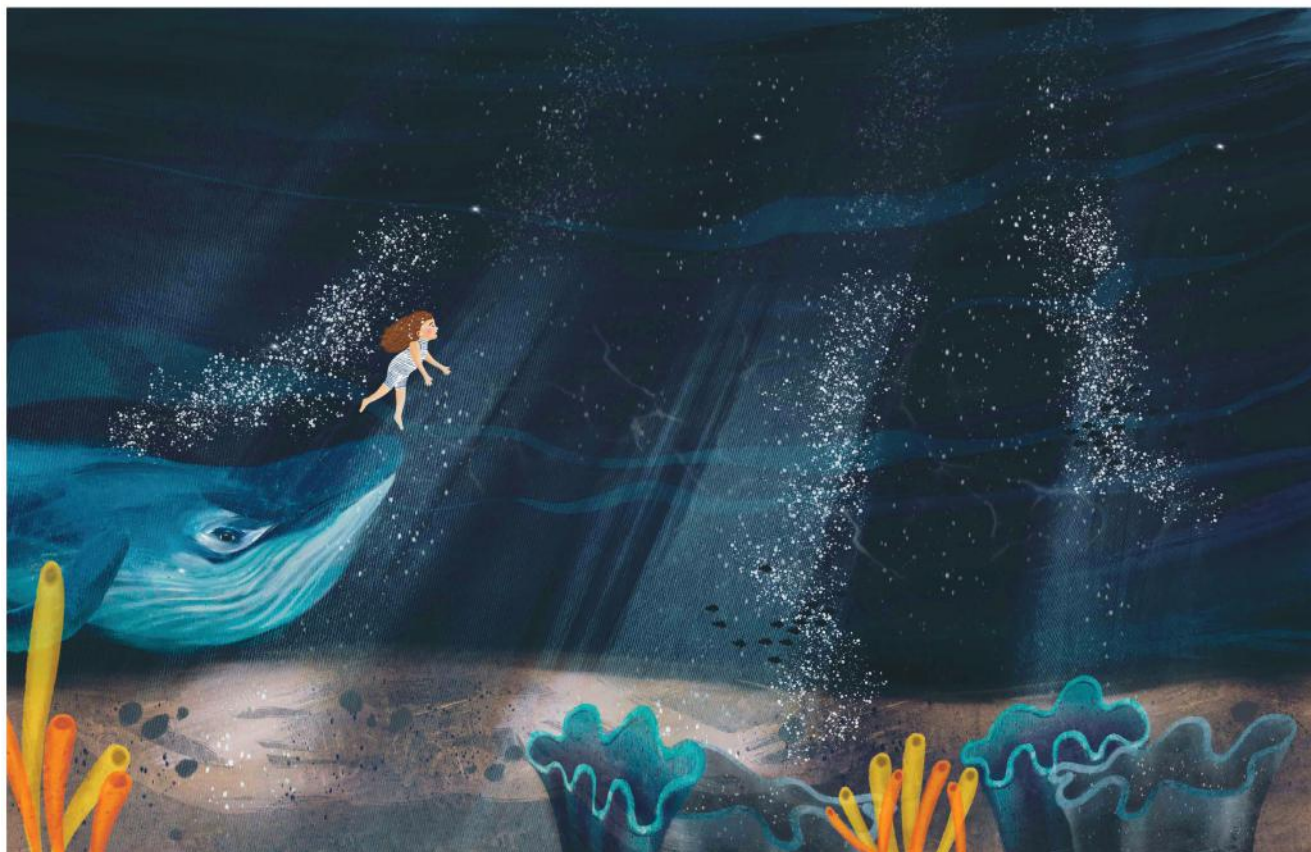
illusztrátor

A jó mese vagy történet formálja gondolatainkat, fantáziánkat, fejleszti kreativitásunkat. Olyan világokba repít el, olyan fantáziabirodalom részesei lehetünk, amiről még sohanem hallottunk.

Az egyik legkülönlegesebb világ mindig a tenger mélye volt nekem. A bálnák, mint szelíd óriások, a hétköznapi ember számára elérhetetlen mélységben csendben, távol az élet zajaitól olyan világot képviselnek, ami mindannyiunk számára példamutató értékű lehet. Amikor az író, Kathryn Allaway megkeresett a történettel, ami egy kislány és egy kék bálna belsőleges történetéről szól, tudtam, hogy nekem ezt a könyvet meg kell rajzolnom. Belső megérzésem mutatta az utat, csak követni kellett az ecsetemmel vagy ceruzámmal. Kettőjük meghitt kapcsolatát hol játékos ceruza vonalakkal, hol izgalmas aquarell textúrákkal próbáltam vizuálisan is erősíteni, indulva a felszínről - átvitt, lelki értelemben is- a legsötétebb mélységeig -az óceán mélye-, ahol egy titokzatos világ tárul a szemünk elé. Talán a képek közül a legintenzívebb érzéseket azaz oldalpár váltotta ki belőlem, ahol a bálna szeme egyenesen a mi szemünkbe néz: a lelkünk mélyére.

Képek:

Katheryn Allaway: *My Soul Still Sings of Everly* (A lelkem még mindig Everly-ről énekel)
című könyvéhez készült illusztrációk



JURONICS TAMÁS

táncművész, koreográfus, rendező

Juronic Tamás Kossuth- és Harangozó Gyula-díjas magyar táncművész és koreográfus, színházi rendező, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja, a Kortárs Szegedi Balett művészeti vezetője. A kortárs táncművészet egyik legmeghatározóbb alakja egy színházi mese-élményét osztotta meg velünk.

Álomutazó családi mesemusical

Ajánlás

A színház világából említek egy mesemusicalt, mely a legközelebb áll a szívemhez, és nagyon aktuális, hiszen december végén sok előadásban lesz látható az Erkel Színházban. Aktuális a tematika miatt is, hiszen kifejezetten olyan elemek jelennek meg benne, melyek a mai kor gyermekei számára felismerhetők és átélhetők.

A történet egy olyan világban játszódik, ahol a hatékonyság, a teljesítmény az egyetlen cél, és az emberek napi 24 órában dolgoznak, a gyerekek pedig napi háromszor mennek iskolába. Alvásra már nincs szükség, ezért már álmok sem léteznek. De a főhősünk, Tomi felveszi a harcot az elgépiesedett világgal, és ebben társa Bárány, az egykori alvósállat, akivel sok izgalmas kalandon át küzdenek azért, hogy az Álomkészítőknek ismét legyen munkájuk. Mindeközben megvalósulnak a legértékesebb dolgok: a család fontossága, az együtt töltött idő szépsége, és az ünnep meghittsége is.

Az ÁLOMUTAZÓ AJÁNLÁSA álmok sokaságának csodáit ébresztette fel. A mesék, népmesék világában számtalan történet szól álmokról, álmodókról. Ezek is elő-előtolakodtak, s már láttuk is a történeteket. Láttuk az álmát makacsul magának megtartó álomlátó fiú történetét; Jukicsi és Moszuke, a két japán jóbarát elpusztíthatatlan barátságát az eladott álom mesében; az ugyancsak eladott álom című azeri mese Bahtijarját, aki minden vagyonát odaadta egy öregember álmaért; és Csókicsi, a japán szénégető szerencsésjét. Most Csókicsi kincskereső történetének egyik közismert, európai változatát mondjuk el útravalónak addig is, amíg ki-ki találkozik az „Álomutazó”-val.

Aki az álma után ment

Élt Krakkóban egy öregember, aki egyszer heteken át újra, meg újra ugyanazt az álmot látta minden éjjel. Álmában eljutott Prágába, ahol a híd lábánál a folyó partján állt egy fa, a fa tövében a gyökerek között pedig egy kincsekkel teli üst rejtőzött. Ezt a kincset ő kiásta. Erős volt az álma, olyannyira, hogy az öregember – akit Izynek hívtak –, elhatározta, követi az álmát. Így is tett. Elment Prágába, megtalálta a hidat, ott volt a fa is, éppen úgy, ahogy az álmoképek mutatták. Egy volt a bökkenő: a fa tövében katonák táboroztak. Izy nem adta fel. Letáborozott a katonákkal szemközti oldalon és várakozott. Feltűnt ez az egyik katonának, s odament az öregemberhez.

– Mire vársz itt, öreg! Napok óta várakozol, de miért?

Izy rendre elmesélte álmát, s mire befejezte, a katonának már a könnye csorgott a nevetéstől.

– Bolond vagy, öreg! Méghogy kincs a fa gyökerei között? Ki hallott már olyat, hogy valaki komolyan veszi az álmokat? Én két hónapja álmodom, hogy él Krakkóban egy Izy nevű öreg, akinek a konyhájában van egy sparhelt, s ha én azt félrehúzó, s annak helyén ásni kezdek, hamarosan kincsesládára bukkanok. De nem bolondultam meg odamenni! – és a katona szinte nem tudta abbahagyni a nevetést.

Az öregember megköszönte a katona szavait, összeszedelőzködött, s elment haza. Elhúzta a sparheltot, neki fogott ásni, s hamarosan koccant az ásó valamin. Kiemelte Izy a földből azt, amit talált, s lám, mi volt az? Nem más, mint egy kincsesláda tele aranyakkal, meg páratlanul szép kincsekkel.

Kürti Andrea

festőművész, illusztrátor

A mesék először a természetben találtak rám egy dombokkal, erdőkkel körülvett kis faluban. Számocáival, gombákkal, madarakkal és állatokkal az erdőben, szeder és kökénybokrokkal a mezőkön, pillangó és hullócsillag kergetéssel, apu kabátjában elbújó nyuszikkal, esti mondókázással, énekléssel, hímzéssel vagy horgolással, sokszor a petróleumlámpa fényénél. A rajzaimnak is fontos eleme a természetközelség, próbálom beléjük csempészni azt a mesevilágot, amiben a gyerekkoromat töltöttem, és szeretek olyan könyveket illusztrálni, amiket szívesen adnék a gyerekkori énem kezébe.

Képek:

Szócs Margit: *Az eltolható birodalom*
(Gutenberg Books Kft.) könyvéhez készült
illusztrációk





KLITSIE-SZABAD BOGLÁRKA

néprajzkutató, mesemondó

Klitsie-Szabad Boglárka úgy közösségi mesemondó, hogy az emberek közelebb húzódnak egymáshoz, amikor hallgatják, még akkor is, ha éppen közönséggént verődtek össze. Talán éppen ez a belülről fakadó „mondó”-tudás vitte néprajzkutatói terepmunkáján olyan közel egy mesékben gazdag családhoz, hogy ebből Hét esztendő, hét szempillantás címen mesegyűjtemény születhessen.

Meseajánlása e kötetből: „A *Zöld Liba* (AaTh 403) meséje az arlói, romungró Csipkés család gazdag mesekincséből származik. A rózsát nevető, gyöngyöt síró típusba tartozó történet különleges női főhőse – humoros és drámai epizódjai révén – egyszerre elgondolkodtat és magával ragad. Számomra ez a mese a női mesemondók hangját is őrzi, akik életet és lelket adtak a történetnek a roma közösségben a férfi mesemondók mellett. A mesét Csipkés Vilmostól gyűjtöttem Varga Norbert kollégámmal.”

Itt egy másik kedves meséjét közöljük, amit nagymamája őrzött és adott át neki.

A lusta juhász

Ajánlás

A mese (AaTh 822 A rest legény és a szorgalmas leány típus egyik variánsa) a Mindannyiunk meséi. Újraalkotott népmesék című kötetben jelent meg 2024-ben a Hagyományok Háza és a Meseszó Egyesület közös kiadványaként. A kötetben ez a mese egy másik legendamese típussal kontaminálódik (AaTh 822 A bárány mája). Ezt a mesét a nagymamámtól hallottam.

„Lakatos Jánosné Drabik Klára meséit nem rögzítették, így azokat csak Bogi szavain keresztül ismerhetjük meg. Bogi egyéniségéhez a mesék szóbeli hagyományozódása közelebb áll, saját bevallása szerint könnyebben tanul meg egy hallott mesét, mint egy olvasottat... Ez a történet szintén egyike a legelterjedtebb legendameséinknek, Kárpát-medence-szerte jegyezték fel változatait a népmesegyűjtők. Egy beszélgetésünk alkalmával Bogi felidézett egy emléket, amiben a nagymamája a kislányt lepkéhez hasonlítja, ahogyan könnyedén szalad, hogy mutassa az utat. Ez a mesei kép nagymamáról unokára szállt, Bogi változatának is ékessége...”

Mentek tovább. Mentek, mendegéltek, beértek egy faluba. A vót a neve, hogy Nekeresd. Az Úr Jézus Krisztus meg Péter mentek. Ugye mán csak ketten vótak. Oszt eszükbe jutott, hogy hát nekik Jeruzsálembe kell menni. Hát én nem tudom, hogy jutott eszükbe. Valami papírt elfelejtettek aláírni, vagy valami dóguk vót,¹ de hogy nekik Jeruzsálembe kell menni. Oszt kezdték ott az embereket kérdezgetni, hogy:

– Jeruzsálembe merrefele kell menni? Tudja, tudja kend? – hát így mindenkit megszólítottak. Hogy: Tudja kend, hogy hogy kell Jeruzsálembe menni?

Mindenki így rázta a fejét, mint te Panni!² Hogy:

– Nem, mink nem tudjuk! Nem tudjuk!

Na, ezek egész nap kérdezősködtek, hát nem lettek okosabbak. Kiértek a faluból. Ott volt egy nagy legelő. Egy nagy birkanyáj ott legelt. Mondtam nektek, hogy jó idő vót ugye. Egy szép nagy fánál, meg a fa tövébe oda vót dőlve egy juhászlegény. Hát ugye mezítláb, ugye kalap a fejébe húzva, oszt ott pihent. Had' legeljenek a juhok! Na, megszólította Szent Péter, hogy:

– Adjon a Jóisten szép jó napot neked, te, juhászlegény! Szeretnénk megkérdezni, hogy nem-e tudod-e, hogy melyik út vezet Jeruzsálembe?

A'mmeg, halljátok, nem is köszönt semmit, csak így a lábával, így, így mutatta az irányt. Még a kalapot se húzta ki a szemiből. Olyan lusta vót.

– Köszönjük szépen az utba igazítást! – mondta Péter, oszt elmentek.

Hát néztek ezek egymásra, de nem szóltak egy szót se. De mind a kettő ugyanazt gondolta, hogy milyen lusta vót ez a legény! Ugye? 'Szt ahogy mentek tovább,

egy patakhoz értek. A pataknál meg ott mosott egy kisjány. Fehér ruhákat, lepedőket ugye, oszt ahogy meglátta a két vándort, egyből felpattant, oszt odaszólt nekik kedvesen, hogy:

– Jaj, szerencsés szép jó napot adjon az Isten maguknak! Hát csak nem eltévedtek? Úgy nézelődnek itt, hogy mintha valami utat keresnének!

Aszongya:

– Neked is, jányom, szerencsés szép jó napot adjon a Jóisten! Szép jó napot!³ Hát jól érezted, mert mink eltévedtünk, és Jeruzsálembe szeretnénk eljutni, de nem tudjuk az utat.

– Jaj! Hát megmutatom én maguknak!

Le is dobta mán a mosósulykot, otthagya a ruhákat, felpattant, oszt úgy ment előttük, mint egy, mint egy kis lepke, vezette az utat. Közbe énekelgetett, mondta, hogy:

– Itt menjenek egyenesen tovább még egy fertályórát, mikor itt kiérnek, akkor elfordulnak jobbra, ott lesz egy kereszteződés – így –, s ha oda elérnek, akkor mán ki lesz írva nagy betűkkel, hogy Jeruzsálem.

– Jól van. Nagyon szépen köszönjük!

– De mos' má' megyek vissza, mer' na, megyek mosni. Vár a munka!

És elment. Na, ahogy ugye gyalogolnak ezek, az Úr Jézus Krisztus meg Szent Péter, aszongya Péter:

– Uram! Olyan aranyos vót ez a kisjány! Nem? Hogy így megmutatta nekünk az utat, meg segített, ilyen önzetlen. Mivel fogod megjutalmazni? Mer' remélem, hogy azér' valamivel megjutalmazod?

– Há' persze, hogy megjutalmazom, Péter. Azzal a lusta juhással.

¹ A hallgatóság nevet.

² A mesemondó ezzel a hallgatóság egyik tagjára, Hacci Pannira utal, aki épp rázza a fejét.

³ Éppen belép valaki a mesemondás helyszínére, ezért ismétli meg a mesemondó a köszönést. A hallgatóság nevet.

– Azzal!? Hát de hogy? Vagy miér’ Uram? Hogy, hogy há’ ebbe’ hon van az igazság?

– Na, ide figyelj, Péter! Egyszer mondom el, jól jegyezd meg, ez a mai naptul így lesz, meg amíg világ a világ. Hogy én két lustát nem rakok össze, ha tehetem, mer’ most gondold el, Péter! Mind a kettő lusta. Ezek egész nap fekszenek, alszanak, ezek semmire nem jutnak. Nem dógoznak. Semmi jó nem jön ki abból, ugye? De ha két szorgalmast rakok össze, akkor azok meg éjjel, nappal csak a munka, munka, munka... Akkor a Jóistent mikor fogják dicsérni? Meg kicsit megpihenni mikó’ fognak? Ezér’ van az, hogy én mindig egy kicsit szorgalmasat egy kicsit lustábbal pászintok össze, mer’ ugye akkor ugye az egyik huzza magával a másikat!

Na, most mindenki azon gondolkodik, hogy otthon⁴ ugye, hogy a házasságban vagy a párkapcsolatba’ kinek kicsoda... Most mindenki forgatja magába’, hogy...⁵ Mer’ ű megmondta vóna a választ.⁶

Azt mondta az Úr Jézus Krisztus, hogy:

– Péter! Péter! Ez azóta ez így van, na, a mostani pilanattul kezdve, de ez míg világ a világ, így lesz!

És hát ez nem is mese vót, amit elmondtam nektek, hanem ez vót a szintisza igazság, mer’ ez a mai napig így van! Tessék hazamenni, oszt gondolkodni rajta!...⁷



⁴ A hallgatóság nevet.

⁵ A hallgatóság közbevetése: „El kellett volna hoznom a feleségem!”

⁶ A mesemondó reakciója az előbbi közbevetésre. A hallgatóság újabb közbevetése: „Jobb a békesség!”

⁷ A hallgatóság nevet.

László Viktor

illusztrátor, tájépítész mérnök

A Három húr teaház című japán mesében az erdő, és a benne lévő teaház a „pókasszonnyal” számomra a Jancsi és Juliska mézecskaalácskázására, illetve a vasorrú bábára hasonlít. A mesében megjelenik a magyar népmesékben is gyakran szereplő, félelmetes erdő, a három barátban a három királyfit vélem felfedezni, a bátor hősünknek zenét játszó és teát kínáló leány pedig a furfangos boszorkát testesíti meg.

Nagy bátorságra van szükségünk belépni az erdőbe, hiszen az számunkra ismeretlen hangokkal, mozgásokkal teli hely. A japán mese fő üzenete éppen ez: ha képesek vagyunk legyőzni a félelmünket, a ház, az erdő és annak lakója nem tehet bennünk kárt. Mikor már nem rettegünk az ismeretlentől, nyugodt szívvel tudjuk bejárni az utat. A főhősünk és barátai az erdőn átkelve végül eljutnak a Szumijosi fesztiválra.

Ez a spirituális út inspirálta a képi világot, ahol a karaktereket a japán Kokeshi babák tiszta, egyszerű formavilága ihlette.

Képek:

A Három húr teaház japán meséhez készült illusztrációk.

Külön köszönetet mondok Máray Mariannak, aki a meseillusztrálás világába bevezetett.



KOLTAI RÓBERT

színművész, filmrendező

Koltai Róbert Jászai Mari-díjas magyar színművész, filmrendező, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja. A meghatározhatatlanul egyedi humorú, semmiféle skatulyába be nem gyömöszölhető, egyszerre gyermeki, és kortalan bölcsességű művész Micimackóra hívja fel olvasóink figyelmét. Amikor ajánlását megkaptuk, óhatatlanul Boldizsár Ildikó jutott eszünkbe, akit Micimackó indított el pályáján, amikor a könyv ráesett a fejére és éppen a kilencedik fejezetnél nyílt ki: „... fiatal lány voltam, aki kereste az élet értelmét, azt, hogy miként lehetne boldog ezen a világon. Válaszokat azonban nem találtam mindaddig, amíg a fejemre nem esett egy könyv, ki nem nyílt, és el nem olvastam az első mesét.”

Milne

Micimackó

Karinthy Frigyes fordításában

Ajánlás

Minden gyereknek, fiatal felnőttnek életem mai napig egyik legfontosabb művét ajánlom elolvasásra: Millne Micimackóját Karinthy Frigyes csodás fordításában.

Tele humorral, finom fordulatokkal. Nekem elhihetitek, mert Kaposváron ragyogó partnerekkel évekig játszhattam magát Micimackót Ascher Tamás rendezésében.

Kilencedik fejezet, amelyben Malackát kiönti az árvíz

Esett és zuhogott, és megint esett, és megint zuhogott.

Malacka megesküdt, hogy soha életében – pedig megvolt már három – vagy négyéves is – nem látott ennyi esőt egyszerre és egyfolytában. Nap mint nap, reggel, délben, este esett az eső. Mit tehet egyebet egy eső, nem igaz? Esik.

Keserves képpel nézett ki az ablakon. „Legalább Mackó vagy Róbert Gida házában ért volna utol az eső, volna társaságom, nem kuksolnék egyedül itthon, keseregve, hogy mikor lesz ennek vége!” Elképzelte, milyen elmésen társalognának Mackóval: „Láttál már ennyi esőt egy rakáson, Mackó?” – És Mackó azt mondaná: „Rémes, mi, Malacka?” – És ő azt mondaná: „Mi lehet Róbert Gidával?” – És mire Mackó: „Szegény öreg Nyuszi is biztos kiöntötte már a víz.” Ilyeneket mondogatnának – és mindjárt könnyebben viseli el az ember, ha az árvíz kiönti, ha közben a szívét is kiöntheti valakinek.

Igazán elviselhetetlen volt. A keréknyomok zuhogó patakokká dagadtak, a patakok, amiket könnyedén gázolt át, folyókká, és a folyók, amiknek kövein olyan jól elszórakoztak, kiléptek ágyukból, s tengerré folytak szét, s Malacka már attól kezdett tartani, hogy neki is ki kell lépni ágyából.

– Ennek a fele se tréfa – mondogatta félhangosan –, hogy egy ilyen KEDVES KIS ÁLLATOT mint én, egészen körülfogjon az özönvíz. Róbert Gida és Mackó legalább megmássza a fát, ha baj van, és Kanga átugrik a patakon, és Nyuszi elássa magát, és Bagoly elrepül, és Füles... Füles addig ordít, míg segítségére jönnek, és megmentik; csak én senyvedek itt, és nem segíthetek magamon.

Közben irgalmatlanul zuhogott az eső, és a víz napról napra magasabb lett néhány hüvelykkel. Már csaknem elérte az ablakot. És még mindig nem történt semmi.

„Itt van például Mackó – dohogott magában. – Mackónak alig van valami esze, mégse esik baja sohasem. Ostobaságokat csinál, s a végén minden jóra fordul. Vagy vegyük Bagolyt. Bagoly se az a valaki, akit direkt lángésznek lehetne mondani, de ő sokat tud, nagyon művelt. Ő tudná, mit kell tenni olyankor, mikor a víz elönti az embert. Vagy Nyuszi. Olvasottsága neki is csekély, de mindig feltalálja magát, olyan eredeti ötletei vannak. Hát Kanga? Nem túl okos, igazán nem lehet mondani, viszont annyira féltené Zsebibabát, hogy ijedtében biztosan eszébe jutna valami okos dolog, még csak gondolkodnia se kellene. Na és végre Füles. Füles olyan szerencsétlen és nyomorult minden tekintetben, hogy az ő sorsán keveset változtatna ez a kínos helyzet. Most már csak azt szeretném tudni, Róbert Gida vajon mit tenne az én helyemben.”

Elment az ablaktól, és száraz helyet keresve odvában, talált még egy ceruzát s egy darab papírt, ami nem ázott el, és egy üres palackot dugóval. A papír egyik oldalára ezt írta:

SEGÍTSÉG!

MALACKA (ÉN)

és a másik oldalára:

ÉN VAGYOK, MALACKA, SEGÍTSÉG!

A papírt begyömöszölte a palackba, jól bedugaszolta, aztán amennyire csak tudott, kihajolt az ablakon, és – plötty! – jó messze elhajította a palackot. A palack pillanatra elmerült, de mindjárt felbukkant megint, és Malacka figyelte, hogy távolodik szép lassan, míg bele

nem fájdult a szeme, s már nem tudta, az úszó palackot látja-e még, vagy valami letört faágat követ a tekintetével – aztán biztosan tudta már, hogy a palack eltűnt, s hogy most mindent megtett, amit megtehetett a menekülés érdekében.

„Mostantól kezdve – gondolta – másvalaki törheti már a fejét, hogy mi a teendő. Hinnem kell benne, hogy hamarosan történni fog valami, mert különben úszni volnék kénytelen; márpedig úszni nem tudok, tehát történnie kell valaminek. – Mélyen sóhajtott és hozzátette: – Bár itt volna Mackó – sokkal otthonosabban érezném magam.”

Mikor esni kezdett, Mackó még aludt. Esett és zuhogott és esett, és ő aludt és szunyókált és szunyókált és aludt. Fárasztó napja volt előző nap. Emlékszel rá, egyebek közt az Északi-sarkot is felfedezte – egy kicsit büszke is volt az esetre, titokban megkérdezte Róbert Gidát, nem tud-e még néhány ilyen sarkot valahol, amit egy Csekélyértelmű Medvebocs felfedezhetne.

– Volna még a Déli-sark – mondta Róbert Gida –, aztán... izé... még a Keleti-sarok meg a Nyugati-sarok; bár az utóbbi kettőről az emberek, megfigyelésem szerint, nem szívesen beszélnek.

Mackó nagyon megörült ennek, s már arról képzelődött, hogy legközelebb a Keleti-sarkot fogja felfedezni. De Róbert Gidának más tervei voltak Kangával, s így Mackó maga indult el a Keleti-sarok felfedezésére. Hogy sikerült-e neki vagy se, azt bizony elfelejtettem: de úgy elfáradt, mire hazakerült, hogy vacsora közben, alig háromnegyed órai falatozás után ülve elaludt a székben, és csak aludt és aludt és aludt...

Álmot is látott. Ott járt a Keleti-sarkon, és a Keleti-sarokon nagy hideg volt, tele hóval és jéggel. Talált egy méhkast, ahol meghúzhatta magát, de a lábainak már nem volt hely a kasban, azokat kénytelen volt kiló-

gatni, és jöttek a Vad Menyétek, a Keleti-sarok bennszülöttei, és cibálni kezdték a bundáját, mert a bundájából akartak fészket rakni a kicsinyeiknek. De minél tovább tépdesték a bundáját, annál jobban fázott a lába, s egyszerre csak felébredt, azt mondta: „Brr...” S ekkor látta csak, hogy még mindig a karosszékben ül, és a lábai belelőgnak a vízbe, és a szobájában térdig ért a víz.

Az ajtóhoz kocogott és kinézett.

– Ennek a fele se tréfa – mondta elhűlve –, menekülnöm kell...

Előkereste a legnagyobb mézescsuprot, hóna alá vette, és felkapaszkodott vele a fa legmagasabb ágára, aztán megint lemászott egy másik csuporért... s mikor így egyenként valamennyi csuprot sikerült megmentenie, odaült közibük a vastag faágra, és ott ült és lóbálta a lábát tíz mézescsupor biztató társaságában...

Két nappal később még mindig ott ült, lóbálta a lábát négy mézescsupor kellemes társaságában...

Három nappal később még mindig ott ült, és lóbálta a lábát egy mézescsupor aggasztó társaságában...

És négy nappal később még mindig ott ült...

És az ötödik napon meglátta Malacka palackját, amint feléje bukdácsol az özönvíz hátán, s egyetlen kiáltás szakadt ki belőle: – Méz! – S erre halálmegvető bátorsággal a vízbe vetette magát, megragadta a palackot, és kievickélt vele, és felkapaszkodott megint az ágra.

– Teringette! – mondta, ahogy kihúzta belőle a dugót. – Ebben semmi sincs, csak egy darab rongyos papír. Vajon mit keres benne?

Kikaparta belőle, és forgatni kezdte.

„Üzenet – mondta magában –, és egy »M« betű is van benne, ez azt jelenti: Mackó, tehát az üzenet nekem szól! Bizonyosan nagyon fontos üzenet, meg kell találnom Róbert Gidát vagy Bagolyt vagy Malackát, ezek mind nagyon okosak, és tudnak olvasni, és majd ők

megmondják nekem, mi van az üzenetben. Csak az a baj, hogy nem tudok úszni.”

Ekkor ötlete támadt, s véleményem szerint ez az ötlet nagyon ügyes ötlet volt egy Csekélyértelmű Medvebocshoz képest. Így szólt:

„Ha a palack is tud úszni, akkor a csupor is tud úszni, és ha a csupor tud úszni, akkor én ráülhetek az egyik csuporra, és én is tudok úszni. Az a fő, hogy elég nagy legyen a csupor.”

Előkereste a legnagyobb csuprot, és jól bedugaszolta.

„Mivel azonban ez a csupor most csónak, a csuprot, illetve, a csónakot ezennel elnevezem Úszó Medvének.”

E szavakkal behajította a csuprot a vízbe, és maga is utánavetette magát.

Egy darabig Mackó és az Úszó Medve nem tudtak megegyezni azt a kérdést illetően, hogy melyikük legyen felül, és melyikük alul, de néhány helyzetváltoztatási kísérlet után mégis úgy állapodtak meg, hogy alul legyen inkább az Úszó Medve, s így Mackó diadalmasan fölülkerült, s erélyesen pacskolni és evezni kezdett mind a négy lábával.

Róbert Gida, mint említettem, az Erdő szélén lakott. S bár folyton esett és zuhogott, és zuhogott és esett, a víz mégse ért el az ő kunyhójáig. És egész mulatságos látvány volt az elöntött völgy, körös-körül csupa víz és víz, de hogy az eső csak nem akart elállni, ezt is megunt, s többnyire házon belül tartózkodott, s ráért gondolkodni mindenféléről, ami eszébe jutott. Minden reggel kimerészkedett azért esernyője védelme alatt, fácskát szúrt a földbe, megjelölni a víz magasságát, s a következő reggel meg újra eltűnt a fácska; ekkor újabb fácskával jelölte meg a víz emelkedését, s azt vette észre, hogy minden reggel kevesebbet kell mennie, míg a víz széléig ér – a víz emelkedett és növekedett. Az ötödik napon már a küszöbe elé ért a víz, s körös-körül kerítette a

kunyhóját, és életében először találta magát valóságos szigeten. Ettől nagyon fellelkesült.

Ezen a napon történt, hogy Bagoly repülve és keringve megjelent a háza fölött, és huhogva megkérdezte Róbert Gida barátját:

– Hogy vagy mindig, Róbert Gida?

– Mit szólsz, Bagoly – kiáltotta Róbert Gida –, nem érdekes? Egyszerre csak szigetlakó lettem, mint Robinson.

– A meteorológiai viszonyok nem kedvezőek az utóbbi évszakban – mondta Bagoly.

– A micsodák?

– Ugyanis esik az eső – magyarázta Bagoly gyengébbek kedvéért.

– Igen – mondta Róbert Gida. – Esik.

– A tengerszín bizonyos előzménytelen magasságot színvonalazott függőleges irányban.

– Kicsoda? – kérdezte Róbert Gida.

– Úgy értem, sok a víz – magyarázta Bagoly atyai elnézéssel.

– Igen – mondta Gida –, éppen elég.

– Reméljük, a prognózis kedvezőbb kilátások kialakulására enged következtetni a közeljövőben, feltéve hogy...

– Nem láttad Mackót?

– Nem. A közeljövőben, feltéve hogy...

– Remélem, nem esett baja Mackónak. Sokat gondolok rá. Szeretném, ha együtt volnának Malackával. Ugye, nem esett bajuk, Bagoly?

– Reméljük. Azt akartam mondani, hogy amennyiben kedvezőbb feltételek beállta esetén...

– Bagolykám, kérlek, keresd meg őket. Tudod, Mackónak nem sok esze van, aggódom érte. És te tudod, mennyire szeretem Mackót, ugye tudod, Bagoly...

– No jó – mondta Bagoly kicsit neheztelve. – Megyek, no. Mindjárt hozok hírt. – És elrepült.

Fél óra se telt bele, máris megjelent megint.

– Mackó már nincs ott.

– Nincs ott? Hol?

– Ugyanis egy faágon ült kilenc csupor méz társaságában, mikor utoljára láttam. De onnan eltűnt.

– Mackókám! Micimackó! – kiáltott Róbert Gida panaszosan. – Hová lettél?

– Itt vagyok! – felelte egy dörögő hang a háta mögül.

– Mackó!

Egymás nyakába estek, úgy ölelgették egymást.

– Hogy kerültél ide? – kérdezte Róbert Gida, mikor megint szóhoz jutott.

– Csónakon – magyarázta Mackó büszkén. – Fontos üzenetet hoztam, palackba dugaszolva, s mivel... izé... egy kis víz került a szemembe, tehát nem tudtam pontosan elolvasni, ezért elhoztam neked. Bent volt a csónakban.

E büszke szavakkal átnyújtotta Róbert Gidának az üzenetet.

– De már ezt Malacka küldte! – kiáltott fel Róbert Gida, miután elolvasta.

– Nincs szó benne Mackóról? – kérdezte kissé elszontyolodva Mackó, átkukkantva Róbert Gida vállá fölött.

Róbert Gida hangosan felolvasta az üzenetet.

– Azonnal meg kell őt mentenünk! Bagoly, nem tudnád őt felkapni a hátadra?

– Nem hinném – mondta Bagoly bölcs megfontolás után. – Kétséges, hogy a tekintetbe vehető hátizmok mekkorasága és hordképessége...

– Akkor repülj oda azonnal, és mondd meg neki, hogy jön a segítség. Közben Mackó meg én kigondolunk valamit, és azonnal végrehajtjuk... Ne beszélj annyit, Bagoly, ne beszélj, ne magyarázz – siess! Szedd a szárnyadat a nyakad közé!

Bagoly, aki még szeretett volna mondani valamit, kicsit neheztelve elrepült.

– No most, Mackó – mondta Róbert Gida –, merre van a csónakod?

– Meg kell mondanom – vakarta lejét Mackó, miközben a sziget partjára siettek –, hogy ez nem egy olyan igazi csónak. Néha csónaknak is megteszi, de néha inkább... Minden attól függ...

– Mitől?

– Hogy én vagyok fölül, vagy ő.

– Mindegy most. Mutasd, hol van?

– Itt! – mutatott Mackó büszkén az Úszó Medvére.

Hát nem egészen az volt, amire Róbert Gida számított, s minél tovább nézte, annál inkább kellett bizonyos Derék, de Csekélyértelmű Mackók esze tokjára gondolnia, s minél tovább gondolt erre, Mackó annál mélyebbre lógatta az orrát, s annál szerényebb és alázatosabb igyekezett lenni, s a végén már úgy tett, mintha ő nem is lenne a világon.

– Kicsi ez kettőnknek – mondta végre Róbert Gida szomorúan.

– Malackával együtt hárman leszünk.

– Attól még kisebb lesz, Mackó, Mackó, Micimackó, mit tegyünk?

És ekkor...

Ekkor Mackó, Micimackó, Medveczky Medve, N. B. (Nyuszi Barátja) és M. B. (Malacka Barátja) és É. S. F. (Északi-sark Felfedezője) s mi több, F. F. F. (Füles Farkának Felfedezője) és ugyanennek megvigasztalója – Mackó, Micimackó saját személyében: ez a Mackó váratlanul és előzmény nélkül egy olyan okosat mondott, hogy Róbert Gidának egyszerűen leesett az álla, és elállt a szeme-szája, úgy meredt rá, mintha nem hinne a szemének, hogy Mackó áll előtte, a Csekélyértelmű Mackó, akit olyan régen ismert és szeretett.

- Az esernyődben fogunk utazni – mondta Mackó.
- ?
- Az esernyődben – ismételte Mackó.
- ??
- Az esernyődben – ismételte harmadszor.
- !!!!!

Róbert Gida agyán pillanat alatt villant át, hogy ez a megoldás! Kinyitotta az ernyőt, és ráfektette a vízre. Az ernyő jól úszott, csak egy kicsit bukdácsolt. Először Mackó mászott be. Már éppen jelenteni akarta ujjongva, hogy remekül érzi magát, mikor kiderült, hogy nem is érzi magát olyan remekül, ugyanis... de néhány korty után, amire nem is volt szomjas, kikocogott a vízből. Akkor egyszerre ugrottak be mind a ketten, és az ernyő már nem bukdácsolt és hintázott annyira.

– A csónakot a „Mackó Eszé”-ről fogom elnevezni
– mondta Róbert Gida ünnepélyesen, és Mackó Esze büszkén vitorlázott el délkeleti széllel, kecsesen himbálódzva a víz tetején.

Képzelted Malacka örömét, mikor a gyönyörű járművet megpillantotta. Még évek múlva is szeretett merengve gondolkodni és büszkén beszélni róla, mikor a Rettenetes Özönvíz napjaiban olyan Rette-

netes Veszélyben forgott. Menekülése előtt órák óta kucorgott vacogva az ablakban, s már csak Bagoly tartotta benne a lelket, aki ott ült egy ágon a közelében, egy nagyon-nagyon hosszú mesét mondott – vigasztalására. Ebben a mesében – ahogy homályosan emlékezett rá – valami nagynéni szerepelt, aki tévedésből fókatojást tojt, és a mese egyre nyúlt, és egyre hosszabb lett, és a tanulsága is nagyon hosszú és nyúlós volt a mesének, s Malacka egyre reménytelenebbül bámult ki az ablakból, elaludt, és álmában egészen kihajolt, s már csak a sarka tartotta az ablak peremén – szerencsére Bagoly nagynénje egy nagyot kiáltott éppen a mesében, s mivel ezt Bagoly utánozta, ettől Malacka felébredt, visszahúzta magát, csak annyit mondott: „Nagyon érdekes, és aztán mi történt?” – képzeltetek tehát az örömét, mikor megpillantotta a hajót, a Mackó Esze című ezredtonnás vitorlást Róbert Gidával mint kapitánnyal s Mackóval, mint másodkapitánnyal a fedélzetén, amint himbálódzva és büszkén közeledik a megmentésére...

S miután ezzel vége is ennek a történetnek, s különben is az utolsó mondat nagyon hosszú volt, magam is elfáradtam bele, s úgy gondolom, itt abba is hagyhatjuk.

forrás: <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/human/szepirod/kulfoldi/milne/micimac/html/1.htm>

Miklya Emese

illusztrátor, óvodapedagógus

A mese általi világrendezés számomra mindig is közel állt ahhoz a teljességhez, amit az ember élete során keres – nem véletlen, hogy a mesék világában ragadtam, és nem tudtam “kinőni” felnőtt koromra sem.

A mese egy létállapot – benne minden egymásra ható, hömpölygő ritmus, szimbólumokat létrehozni vágyó világmagyarázó, varázslaton pihenő valóság. Ha pedig valaki – legyen kicsi, nagy, őszintén hegyezi a fülét: a mese lételemmé s értelemmé válik.

Képeket készíteni ennek a velem ragadt valóságnak a kifejezésére tett próbálkozás volt mindig: megjeleníteni, élővé tenni a varázslatot. Közben jöttem rá, mennyire rétegzett, komplex nyelv a vizualitás is: amely nem csak díszítheti, de kiegészítheti, erősítheti a mese világmagyarázatát további szimbólumokkal segítve.

Számomra e kettő már nem is szétválasztható. Egyikből másikba, oda-vissza ható.

Kép:

Miklya Zsolt: *Nagyobb az óriásnál*
(Pozsonyi Pagony Kiadó, 2025)
könyvéhez készült illusztráció





KŐ BOLDIZSÁR

képzőművész

Kő Boldizsár képzőművész, s ugyanakkor igazi mesemondó, csak kicsit másképpen mesél, mint ahogy a mesemondóktól megszoktuk. Ő a játszó-tér-mesélő ember. Aki egy-egy Kő Boldizsár által megálmodott játszótéren járt már, az soha nem fogja elfelejteni. Fába faragott mesék, valósággá vált álmok, színek ragyogása, terekben bebolyongható történetek az ő meséi, játékra hívó terei.

MESE folyóiratunk 2024 őszi száma felvillantja ezeknek a tereknek a hangulatát.

Borsszem Jankó

(Kriza János gyűjtése)

Ajánlás

Én Borsszem Jankó meséjét szeretném ajánlani mindenkinek!

Nagyon megható már a kezdete is. Nincs gyermeke a házaspárnak, ezért boldogtalanok, ám az asszony-sóhaj, vagy ima meghallgatásra talál: „mikor egyszer az asszony reggel a házat septe, lelt egy borsszemet, lenyelte, s amint nyelte, felfohászkozott, hogy bárcsak az isten egy akkora fiat adna neki, mint egy borsszem.”

A házaspárnak meg is születik egy borsszem nagyságú gyermeke. Humorosan az is benne van a mesében, hogy azért ám nem mindegy, miért fohászkozunk, hiszen az beteljesedhet!

És milyen szép a történetben aztán, hogy ez az aprócska legény, bár nagyon parány, s így kilóg az emberi világból kissé, de többre viszi, mint bárki. Nagy vigasztalás van belefogalmazva így, ebbe a mesébe!

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, még azon is túl, egy falu. Volt a faluban egy házaspár, aki sokat búsult amiatt, hogy nekik három leányuk volt, s azokat elrabolta a sárkány, s most már nekik nincsen egy gyermekük sem. Kivált az asszony sírna még ma is, ha csudálatos módon egy fia nem született volna. De született, mégpedig, amint mondtam, csudálatosan, mert mikor egyszer az asszony reggel a házat sepete, lelt egy borsszemet, lenyelte, s amint nyelte, felfohász kodott, hogy bárcsak az isten egy akkora fiat adna neki, mint egy borsszem. Hát harmadnapra született is egy fia, de az csak akkora volt, mint egy borsszem, s azért elnevezték Borsszem Jankónak. Jankóból pedig hamar ember lett, mert harmadnapra már beszélt, már futkározott a házban, evett-ivott magától. Egyszer azt mondja az anyjának: – Édesanyám, igazán mondd meg nekem, volt-e nekem valaha néném vagy bátyám. – Igazat mondok, édes fiam – sóhajtott az anyja –, bár előre tudom, hogy tégedet elveszítlek miatta – s elmondotta, hogy volt még három leánya, de a nagyobbikat a háromfejű, a közbensőt a hatfejű, a legkisebbiket meg a tizenkétfejű sárkány ragadta el ezelőtt pár esztendővel. – Elhiszem, anyám – azt mondja Jankó –, de most már mondd meg azt is, hogy hol találom meg őket, hova menjek utánuk. – Megmondom azt is – azt mondja az anyja. – Van az erdőn egy mély lik a föld alatt. Van az udvarunkon egy körtefa, amelyik minden éjjel azon a likon leszáll a másvilágra, s csak reggel jön haza. Ezen a fán jöttek fel a sárkányok is, s vitték el a három nénédet egymás után három éjjel. – Jól van – azt mondja Jankó –, most menj el, édesanyám, süss nekem igen hamar a tejeddel útra három pogácsát, addig, amíg kimegyek apámhoz a mezőre, hogy elbúcsúzzam tőle. Ott termett Jankó, ahol nem is vetettek. Egyszer csak hallja az apja, hogy valaki nagyban rikoltoz: – Csá, Daru, csá, te Szi-

laj, hó meg, Binda a barázdában! Hát látja, hogy sü-rög-forog mind a négy ökör, mint a szél, alig győzi az ökrök után az ekeszarvat fogni. De azért a munka igen jól folyik, a barázda egyenes, mint a nyíl, hiba sehol sincs. Néhány perc, hát a földje, egy egész hold, meg van szántva. – Istenem – kérdi –, micsoda dolog legyen ez? – Én vagyok, apám – feleli Jankó –, ugye, tudok hozzá? – Tudsz, fiam, tudsz, de ki vagy, hol vagy? – Itt vagyok, az eke szarvát fogom, hát nem látja, hogy én vagyok? – feleli Jankó. No, végre, addig s addig néz, amíg meglátja az ő Borsszem Jankóját. – Hát te vagy az, kicsi fiam? Gyere, hogy vegyelek le onnat! Leesel, fiam! – Nem, apám, ne féltsen engem. Búcsúzni jöttem. Megyek a három néném után. Három esztendőre, mától kilenc napra vagy hazahozom őket, vagy ne is várjon soha idehaza engem – akkor az esztendő három napból állott. No, egy szó mint száz, kezét szorít Jankó, s megy haza. Egy pillanat alatt megeszik vacsorára vagy hat nagy pogácsát, hármat tarisznyájába tesz, botot vesz a kezibe, anyját megcsókolja, s felugrik az udvarukon levő körtefára. Éppen jókor, mert a fa éppen indulóban. El be vele a nagy erdőbe, ágon-hegyen be a likba, pont éjfélkor helyt volt a föld alatti világban. Ott leszáll a fáról, leheveredik a fűbe, hogy nyugodja ki magát. Nem sokáig nyugodott Jankó, mint akinek nagy dolga van elvégezni való, jókor reggel, mikor még alig villámódott, néz szerteszéjjel, jobbra-balra, dörgöli a szemét, hogy jobban lásson, amíg végre addig vizsgálódik, hogy meglát távolról valami fényeset, mint egy ragyogó csillag. Azonnal arra veszi útját, s megy, megy, délelőtt tizenegy órára pontban odaért. Hát látja, hogy az egy fényes rézből épült vár, ami forog szüntelen, mint egy lefektetett kerék a malom korongján. Tűnődik, gondolkodik magában, hogy hogy lehetne bejutni abba a fényes várba. Töri az esztét szinte egy óráig. Már-már

azon volt, hogy vesz egy nagy szálfát, s azzal, mint a molnárlegény szokta a malomkereket megállítani, ő is megakasztja a sarkonforgó várat, amikor szerencséjére álló délkor az is egyszeribe megállott. No, ez tetszett Jankónak, a kapuhoz futott, csakhamar benyitja, s megy egyenesen a legfényesebb palota felé. A palota ablakában meglát egy szép úriasszonyt, olyanformát, mint amilyenek itt a földszínen vannak. Köszön neki, felel is az úriasszony az ismeretes, rég nem hallott szóra. De hogy nem látja a köszönőt, azt mondja: – Akárki légy, hallom, hogy magyarul beszélsz, én is magyar vagyok. Gyere, siess fel a palotámba, hogy tarthassalak jól, s azután haladj tovább, amíg férjem, a háromfejű sárkány, haza nem jön, mert ha itt kap, nem kegyelmez az életednek. Ebben a szempillantásban lesuppan a magasságból egy nagy rézbuzogány, éppen egymázsás, Jankó mellé. Jankó kérdi: – Miféle dolog ez? Az úriasszony most már észrevette Jankót, s azt mondja neki: – Siess, rejtse el magad valahova, mert ez annak a jele, hogy a férjem egy mérföldre van. Olyankor mindig hazadobja a buzogányát, hogy azalatt, amíg jön, az asztal terítve legyen, s az étel se hideg, se meleg ne legyen. De Jankó nem azért jött, hogy elbújjon. Kapja magát, felkapja a buzogányt, megtekerinti a feje felett kétszer-háromszor, s úgy kidobta a várból, hogy éppen két mérföldre esett le. Látja ezt a sárkány, bámult rajta, de nem volt egyéb mit tenni, utánaballagott a buzogánynak, és most az egyszer a vállán vitte haza. Jankó pedig ezalatt felmegy a palotába, köszönti a nénjét, előveszi a tarisznyájából a pogácsát, s kínálja belőle. Alighogy megkóstolta, azonnal ráismert: – Jaj, ez éppen az anyám tejével van sütve! – No, egyél hát belőle, mert én éppen az öcséd vagyok. Utánad jöttem, hogy megszabadítsalak. – Jaj, kedves öcsém, mit gondolsz, hiszen az én férjem, a háromfejű sárkány, ha itt kap, elevenen befal

téged. – Meglátjuk, néném – szólott Jankó –, vagy meghalok, vagy megszabadítalak. Én megígértem anyámnak, s megtartom a szavam. Ezalatt közelgett a sárkány. Az asztal megterítve, három nagy pogácsa rézből, három kád tej forralva készen várta a gazdát. Ez volt a rendes ebédje. Megjön a sárkány. Még be sem lép jól a küszöbön, azt mondja: – Piha, milyen emberbűzt érzek! Ki van itt, asszony, a háznál? Az asszony szólott volna, nem is, félt, sárgult pirult, nem tudta, mit mondjon. Ha megmondja, elárulja az öccsét, ha nem, neki lesz vége. Jankó azonban nem sokáig búsította a nénjét, hanem amíg a nénje habozott, ő addig előállott. – Jónapot, sógor, én vagyok itt, azért jöttem, hogy meglássam a nénémet. – Piha, de kicsi ember vagy, sógor! Nem is tudom elképzelni, ki hajította a buzogányomat olyan messzire. Tudom már, hogy nem te. – Lassan, sógor – felel neki Jankó –, kicsi a bors, de hatalmas! Tudod-e, hogy én Borsszem Jankó vagyok? – Hallottam híredet – azt mondja a sárkány –, de ma itt hagyod a fogadat, mert ma megküzdünk egymással. No de gyere, egyél, igyál, mert hidd meg, nagy dolgod lesz még ma. Jankó nem hívatta magát kétszer, asztalhoz ült, a rézpogácsából kettőt csakhamar feltörmölt, amíg a sárkány egyet csak nyámmogott, a kád tejeket pedig egymás után úgy felhajtotta, mintha csak egy kispohárral lett volna. – No, sógor, készen vagyok, köszönöm az ebédet. De lásunk dologhoz, küzdjünk meg. Hívtál az előbb! A sárkány forrott mérgében, nekitürkőzik, s kimennek az udvarra. Megragadja Jankót, felemeli a feje felibe – könnyen tehette –, s úgy vágja sógorát a földre, hogy Jankó éppen térdig süllyed a földbe. De Jankó se rest, kapja magát, kiugrik a földből, fogja az otromba sárkányt, felemeli a földről, megkanyarítja kétszer-háromszor, s úgy vágja földhöz, hogy éppen nyakig süllyedt el. Akkor kapja a nagy rézbuzogányt, úgy veri fejbe, hogy

a háromfejű sárkány még jajt se tudott mondani. Bámult rajta a nénje, de azért még tovább is aggódott az öccse sorsán. – Öcsém – azt mondja neki –, ennek a sárkánynak még van két bátyja, az egyik hatfejű, a másik tizenkétfejű. Azok bosszút állnak rajtad. – Meglátjuk, néném – azt mondja Jankó –, most kinyugszom magam, s holnap hajnalban megyek, hogy a másik két nénémet is felkeressem. Úgy is lett. Jankó másnap még virradat előtt talpon volt, s kiment a rézvárból. Felhágott egy dombra, körülnézett, s meglátott nagyon-nagyon messze egy a tegnapinál tündöklőbb csillagot. Már előre tudta, hogy az az ezüstvár, a hatfejű sárkány vára. Meg se nyugodott, amíg oda nem ért. Ez a vár is álló délkor megállapodott, és így Jankó bemehetett, s csakhamar felment a legfényesebb palotába, ahol a nénje az ablakban ült, és hímet varrt. De ahányat öltött, annyi könnycseppje hullott rája. Siratta rabsorsát a másvilágon. Ráköszön Jankó: – Ne sírj, néném, utánad jöttem. Tűz-víz, élek-halok, de bizonyosan megszabadítalak téged. Zsupp, jön a kétmázsás ezüstbuzogány, s jelenti, hogy a hatfejű sárkány két mérföldre közelített immár. Jankó csavarint egyet a kétmázsás buzogányon, s visszaveti a sárkánynak éppen három mérföldre. Azt mondja a sárkány: – Ugyan nagy vitéz lehet az én házamnál, talán éppen maga Borsszem Jankó. Akárki lesz, de megadom az övét – mormogta bosszúságában, de mit volt mit tenni, csak utána kellett menni a buzogánynak, vállára vette s hazaindult. Ezenközben Jankó elővette a tarisznáját, elé belőle a pogácsát, kínálja a nénjét. Az is, mihelyt megkóstolta, ráismert az anyja tejére, s Jankót öccsének ismerte el. De mármost azon aggódott, hogy hova rejtse el, nehogy a sárkány megölje. De Jankó nem olyan fiú volt, hogy elbújják akárki elől. Alig érkezett meg a hatfejű sárkány, eleibe áll Jankó s köszönti: – Jónapot, sógor! – úgy megszorította

a kezét, hogy nagyot ordított a sárkány fájdalmában. – Hát te semmi, te volnál az én sógorom? Te tudtad volna tegnap a bátyámat megölni? No, akárki vagy, akármi vagy, készülj a halálra! Most megadom a tiedet. – Nosza, sógor – azt mondja Jankó –, éppen azért jöttem, hogy meglássuk, mit tudsz a vitézséghez! Ki az udvarra, s összefogózik az egymást horgos szemmel néző két sógor. „No, szegény Jankó, most te sem a háromfejű sárkányt leled” – gondolta Jankó magában. S szinte rosszul is járt, mert a sárkány felemelte őt hat ölnyire, és úgy ütötte a földhöz, hogy ha a lábát széjjel nem veti, keményen nem tartja, nyakig süllyedt volna a földbe. De Jankó nem akármilyen küzdő volt! Megragadja a sógort, forgatja ide s tova, s amint látja, hogy itt többet ésszel, mint erővel, kaszát vet a sárkánynak, kiüti a lábát alóla, s úgy taszítja földhöz, hogy elszédül bele. Akkor Jankó kapja a buzogányt, használja az időt, s úgy üti hátba a sárkányt, hogy az meghalt tartozatlanul. – Úgy kell neked – azt mondja Jankó –, most nem én vagyok, ugye, a semmi? S azzal sietett fel a palotába, ahol a nénje ezer aggodalommal várta, már az asztal terítve számára. Jankó nem sokat kérte magát, hozzáült, s hozzá is látott ételhez, italhoz, azután lefeküdt, hogy nyugodja ki magát. Reggel még virradat előtt ismét talpon volt, s útnak indult a legkisebb nénje felkeresésére. Most nem sokáig kellett vigyázkodni, mert a tizenkétfejű sárkány vára aranyból volt, s Jankó azt gondolta; hogy a felkelő nap, amikor meglátta. Ment, mendegélt Jankó, s hát éppen álló délben érkezett meg, amikor a forgó aranyvár megállott. A hárommázsás buzogány tiszta aranyból éppen akkor zsuppant le, amikor a nénje palotájához ért, s azt ő minden hímezés nélkül négy mérföldre hajította vissza. Amíg a tizenkétfejű sárkány a buzogánya után cammogott, s a vállán három mérföldről hazaemelte, Jankó addig megismertette

magát a nénjével, s elmondta, hogy ölte meg a három-meg a hatfejű sárkányt, s elmondta azt is, hogy ugyan-ezt szándékozik tenni a tizenkétfejűvel is. De a néne azt mondta, hogy most az egyszer ne próbáljon, mert a tizenkétfejű sárkányt még senki le nem győzte, hanem inkább bújjék el egy szegletbe. De Jankó nem volt ijedős legény, s megnyugtatta a nénjét, hogy csak hagyja reá a dolgot, majd eligazítja ő. No, ő el is igazította, hogy nem volt köszönet benne. Megállott az aranyvár kapujánál a mezőn, s ott várta a tizenkétfejű sógorát. Nem sokat késett az, s előre forrott mérgében, mert már tudta, hogy a sógora jött ellene, hogy a nénjét elvigye tőle. De mennyire bámult, mikor látta, hogy Jankó nem egy óriás, hanem csak akkora, amekkora lehetett. Nem is köszönt neki, hanem fogta a buzogányát, s úgy vágta hozzá, hogy a föld is felszakadott utána. Jankó azonban az efféle elől, mint a bolha, félreugrott, s amíg a sárkány a buzogányt felemelte volna, nyakában volt Jankó, s egy pillanat alatt tizenegy nyakát tekerte ki, csak a tizenkettediket hagyta meg. A sárkány látta, hogy vége van, ha szépen nem szól Jankónak. Kérni kezdte hát: – Édes sógor, kérlek szépen, csak ezt az egy fejemet hagyd meg, mindent megteszek, amit kívánsz. Jankó nem volt rosszlelkű ember, megegyezett a sárkánnyal, s az élete váltságában megmondta, hogy van a palotájában a pohárszék tetején egy aranyvessző. Ilyen vessző van ezüstműből s rézből a másik két nénjénél is. – Vedd csak a vesszőt – azt mondja a sárkány –, üsd meg vele a váramat, s lesz belőle egy aranyalma. Tedd a zsebedbe, s viheted magaddal, ahová akarod, s ahol akarod, hogy használd, tedd le a földre, üsd meg a vesszővel, s vár lesz belőle, amilyen volt. Jankónak sem kellett több, szaladt a nénjéhez, vette az aranyvesszőt, s hogy a nénjét a várból kivezette, megsújtotta az aranyvesszejével, s a vár nyomban aranyalmává változott, akkor a zsebébe tette,

s vitte magával. Így tett az ezüstműnél is, így a rézműnél is. Vitte magával a három nénjét, amíg elért a világ kapujához. Itt abban állapodtak meg, hogy a körtefán menjen ki az egyik, az hozzon hosszú kötelet s egy nagy zsákot, s rendre húzzák ki egymást. Jankó két nagy hibát tett szeretetből. Egyik az volt, hogy az almát s a vesszőt visszaadta mindenik nénjének, a másik az, hogy utoljára akarta magát kihúzatni. De a nénei nem voltak jólelkűek, attól féltek, hogy Jankó még el is veheti tőlük a kincseket, s elhatározták, hogy mikor Jankót félig kihúzták, visszaeresztik. De Jankónak még volt egy kicsi esze, élt a gyanúperrel, s azért maga helyett a buzogányát tette a zsákba, hogy lássa meg, milyen indulatú nénei vannak. Azok pedig a zsákot visszajuttették, s ha Jankó beleült volna, mind szilánkra szakadott volna. Immár szegény Jankó egyedül maradott az alsó világban. Kimenni nem tudott, mert nénei otthon az alvilágba járó körtefát kivágatták s elégették, nehogy Jankó azon valahogy vissza jöjjön a hazájába, s őket megtalálja. Amint így búslakodik magában, egyszer csak hall valami keserves madársírást. Odasiet, hát látja, hogy egy nagy kígyó, mint egy kötőrúd, tekeredik egy magas fára, ahol griffmadárcák voltak. Odamegy Jankó, s egyszeribe úgy leüti onnan a kígyót, mintha nem is lett volna. Mikor ez megtörtént, felmászik a madárfiakhoz, s azok köszönik neki a jót, hogy az életüket megmentette, s azt mondják: – Hát még apánk s anyánk mikor hazajön, hogy meghálálják! Amit éppen kívánsz, mindent megtesznek! De gyere, bújj a szárnyunk alá, amíg hazajönnek, mert apánk s anyánk örömeiben, hogy meglát minket, hogy élünk, elnyel téged. Éppen jókor, mert az öregek csakugyan jöttek, s mikor látták, hogy a fiaikat a kígyó nem ölte meg, úgy örültek, hogy csuda. Mikor az örömük kezdett egy kicsit csendesedni, előmutatták a fiak Jankót. Csak egy kicsi hía volt,

hogy fel nem falták szegényt. – Kérj vitéz, ami kívánsz, mindent megteszünk – azt mondták neki: Jankó azt kérte, hogy vigye ki őt valamelyik a felső világba. Meg is lett. A vén griffmadár feltarisznyált egy bivalyt megnyúzva, s meghagyta Jankónak, hogy mikor visszanéz, mindig vessen egy darabot a szájába. Repült már a griff felfele, Jankó a hátán. Vetette a húst mindegyre, amíg az egész bivaly elfogyott, s még mindig nem voltak a kijáró liknál. Egyszer néz hátra a griff, s hogy nem volt hús, kapja magát Jankó, s vág a saját cobókjából. Azt is

elnyeli a griff, s abban a pillanatban már a földön is voltak. – Miféle húst adtál utoljára? – kérdi a griff. – A cobókomból vágtam – azt mondja Jankó. – Gondoltam – felelé a griff –, mert igen édes volt – azzal a helyére tette a húst, reáfújt, s egy pillanat alatt odaforrott. Jankó megköszönte a griffmadárnak a szíves segítséget s hazament. Nénjeitől a várakat elvette, s őket büntetésből kicsapta a világba, elvett egy királyleányt, s még ma is él, ha meg nem halt. Legyen a kigyelmetek vendége holnap, s ha nem jönne, a részét adják a mesemondónak.

Forrás: Kriza János (1961): *Az álomlátó fiú*. Budapest, Móra

Molnár Jacqueline

illusztrátor

„Számos történetet illusztráltam a világ minden tájáról, különböző kultúrákból. Több mint 40 könyvet adtam ki gyerekeknek és tinédzsereknek, és mostanában saját történeteimet írom és illusztrálom.

Szeretek az erős színekkel és a különböző technikákkal játszani. Könyveimmel arra ösztönzőm a gyerekeket, hogy olvassanak, és szárnyaljon a fantáziájuk.

Számos animációs rövidfilmet készítettem, bábszínházakkal működöm együtt, és workshopokat is tartok.”

Forrás: <https://jacquelinemolnar.com/about-me/>

Képek:

Núria Figueras: *El singlot extraordinari* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2025)

kötetéhez készült illusztrációk



KUSPER JUDIT Dr. habil

egyetemi docens

Kusper Judit az egri Eszterházy Katolikus Egyetem Irodalomtudományi tanszékének egyetemi docense, aki álmaiban remélte, s felnőttként most meg is éli, hogy az a munkája, amit gyerekként a leginkább szeretett: olvasni, szövegekkel, mesékkel foglalkozni, történeteket kitalálni, s emellett tanítani. Szakterülete a XIX. század magyar irodalma, melynek tanításával kapcsolatban hallgatóit arra ösztönzi, hogy próbáljanak ki újító módszereket, így nyúljanak bátran a mese- és irodalomterápia eszközeihez. Szereti felfedni a mesék szimbólumait, amelyből mindig azt bontja ki, amire éppen szüksége van, így azt a tudást, amit egy népmese képe hordoz bármikor elő tudja venni – így állítva helyre a rendet.

Térdszéli Katica

Ajánlás

„Lépj át Katicával a kertkapun akkor is, ha megoldhatatlannak tűnik a feladat! Te menj akkor is, ha senki másra nem számíthatsz, csak magadra, s arra, amit magaddal hoztál - fejben, szívben, lélekben.

Évtizedek óta hordozom magammal ezt a mesét egy lányról, aki erős tudott lenni akkor, amikor erősnek kellett lennie, s gyengéd, amikor arra volt szüksége. Tanácsot követett, amikor az segítette, majd a maga feje után ment, amikor csak arra számíthatott. Térdszéli Katica mindig fogta a kezem, s bízom benne, hogy ezután sok-sok mesehallgató kezét fogja, ha átlépnek a kertkapun.”

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy öregasszony, s annak egy lánya. Az olyan kópé volt, hogy mindenkin ki tudott fogni. Már egy egész országban elterjedt a híre. Meghallotta ezt a király is. Azt mondta, hogy menjen el hozzá is a lány, és fogjon ki rajta, de úgy, hogy a szobájába be ne tegye a lábát.

A lánynak éppen kapóra jött a dolog, mert az anyja beteg volt, és mindig azt mondogatta: „Egyszer ettem a király süteményéből, de még most is a számban van az íze; eredj, hozzád tőle egy kis süteményt!” A lány el is ment a kastély elé. Ott ólálkodott, mintha keresne valakit. Egyszer csak látja, hogy a szakács egy nagy tál süteményt visz a kamrába. Hirtelen odaszólt hozzá, hogy menjen rögtön a királyhoz, mert annak nagy beszédje van vele, majd ő tartja addig a tálat. A szakács szót fogadott. De a király kikergette a szakácsot, hogy ő bizony nem hívatta. A szakács váltig bizonykodott, hogy neki azt mondták; még most is ott van a lány a konyha előtt, ott tartja a süteményes tálat. Kiment a király a szakáccsal, hogy megnézzze a lányt, de már akkor nem volt ott se lány, se sütemény. Bemegy a király meg a szakács a konyhába; hát minden összevissza volt forgatva, az ajtóra pedig ez volt írva:

Itt voltam, már itt voltam,
Rajtad most már kifogtam,
Kis Térdszéli Katica,
Imre király bánata.
Ha nem tetszik, tégy róla.

Katica meg hazavitte a süteményt. Mikor már az anyja jóllakott, megint mondja a lányának: „Egyszer ittam a király borából, de még most is a számban van az íze; eredj, hozzád onnét egy kis bort!” Katica egy darabig szabódott, hogy akkor neki vége lesz, de aztán mégis elment. Bement a király pincéjébe, s azt mondta a csaposnak, hogy menjen rögtön a királyhoz, mert

annak nagy beszédje van vele, majd vigyáz ő addig a pincére. A csapos el is ment, de a király őt is elkergette, hogy ő bizony nem hívatta. A csapos váltig bizonykodott, hogy neki azt mondták: még most is ott van a lány a pincében, ott őrzí a bort. Kiment a király a csapossal, mert már sejtette, hogy Térdszéli Katica csinált megint valamit. Hát a hordók mind el voltak eresztve, a legnagyobbakra pedig ez volt írva:

Itt voltam, már itt voltam,
Rajtad most már kifogtam,
Kis Térdszéli Katica,
Imre király bánata.
Ha nem tetszik, tégy róla.

Katica meg hazavitte a bort. Mikor az anyja jót ivott, megint mondja a lányának: „Egyszer ettem a király almájából, de még most is a számban van az íze; eredj, hozzád nekem a király kertjéből egy kis almát!” Katica egy darabig szabódott, hogy akkor neki vége lesz, de aztán mégis elment. Odamegy a király kertészéhez, s azt mondja neki, hogy menjen rögtön a királyhoz, mert annak nagy beszédje van vele, majd vigyáz ő addig a kertre. A kertész el is ment, de a király kikergette, hogy ő bizony nem hívatta. A kertész váltig bizonykodott, hogy neki azt mondták; még most is ott van a lány a kertben. Kiment a király a kertésszel, mert már sejtette, hogy megint Térdszéli Katica csinált valamit. Hát a sok szép alma mind a földön hevert, a kertajtóra pedig ez volt írva:

Itt voltam, már itt voltam,
Rajtad most már kifogtam,
Kis Térdszéli Katica,
Imre király bánata.
Ha nem tetszik, tégy róla.

A királyt mérgében mindjárt előntötte az epe. De hiába hívták össze az orvosokat, egy se tudta megmon-

dani, hogy mi a baja. Meghallotta ezt Katica is. Felöltözött orvosnak, elment a király kastélyába, hogy ő meg tudja gyógyítani, csak hozzák el hozzá. El is vitték a királyt. Katica megvizsgálta a király kezét, megnézte a nyelvét, megkopogtatta a mellét. Aztán azt mondta, hogy nagyon sokat mérgeződött, hát megnőtt az epéje. Orvosságul azt ajánlotta, hogy hintsék be a király egész testét sóval meg paprikával, aztán varrják be ökörbőrbe, az majd lehúzza az epéjét. Meg is tették, de a só meg a paprika úgy csípte a király testét, hogy őfelsége kiszaladt a szobából. Épp akkor hoztak szembe neki egy cédulát, arra ez volt írva:

Itt voltam, már itt voltam,
Rajtad most már kifogtam,
Kis Térdszéli Katica,
Imre király bánata.
Ha nem tetszik, tégy róla.

Most aztán nagyon megharagudott Katicára a király. Mindjárt katonákat küldött utána. Amikor pedig elébe hozták, megparancsolta, hogy zárják be Katicát a kastélyba, mert ő maga akarja megölni. Katica csak azt kérte, hogy hadd vihesse magával a szalmabábuját. Az olyan nagy volt, mint ő maga, és éppen úgy volt

öltözködve is, mint ő. A baba hasát nyakig teletömte mézzel, úgy vitte magával. A kastélyba érve, a bábót befektette az ágyba, ő maga meg az ágy alá bújt. Este egyszer csak nyílik az ajtó. Bejött a király, és a kardját a szalmabáb mellébe szúrta. A szúrástól a méz a király szájába fröccsent. Nagyon édes volt. A király erre azt mondta: „Ha tudtam volna, hogy ilyen édes a véred, nem öltelek volna meg!” Most már egyébként is sajnálkozott a dolgon, mert hiszen ő parancsolta, hogy Katica menjen el hozzá, és fogjon ki rajta, de úgy, hogy a szobájába ne tegye a lábát. Katica csak az ő parancsolatját teljesítette. Bánatában a király most már azt mondta, hogy ha Katica nem halt volna meg, feleségül venné, mert az ilyen ügyes lány bizonyosan jó feleség is lenne. Erre már Katica is megszólalt az ágy alatt, hogy a király csak a bábút szúrta meg, nem őt. Aztán kibújt az ágy alól. A király nagy örvendezve mindjárt megölelte, s azt mondta neki: „Én a tied, te az enyém, ásó-kapa se választ el egymástól!” Két hétig tartott a lakodalom, egy hétig a kárlátó. Volt ott minden ennivaló, folyt a bor, mint a Körös; az én hasam is majd kipukkant a nagy jóllakástól. Katica meg a király pedig boldogul élnek még most is, ha meg nem haltak.

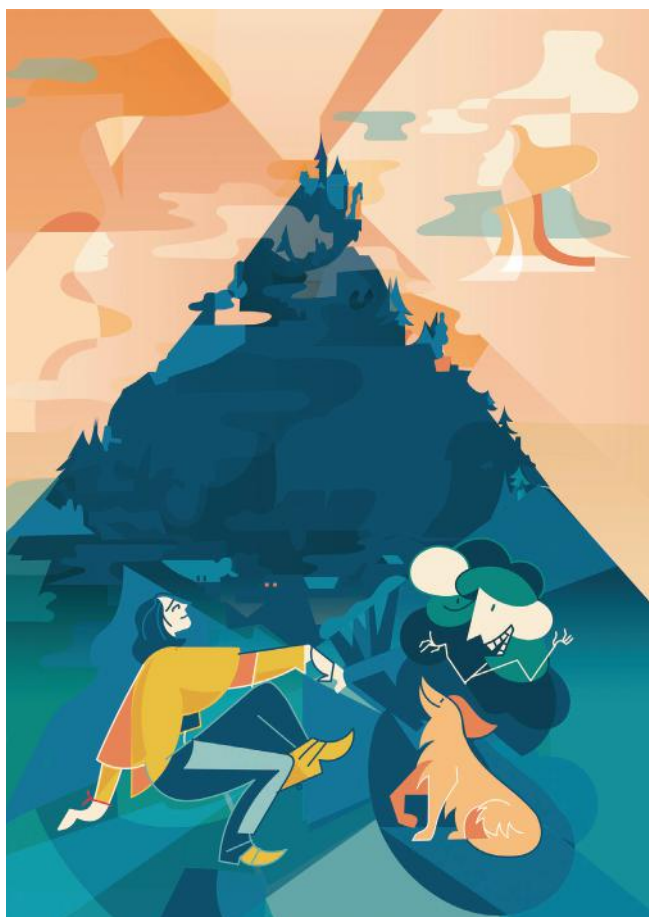
Nemes Anita

illusztrátor

Az életünk történései sokszor alakulnak meseszerűen. Hol boldog, hol kevésbé az, de ha odafigyelünk, akkor az élet csodát csodára képes halmozni. Gyakran meglepődöm, hogy mennyire következetesen sodródnak a való életünk eseményei is. Ha valamit nagyon szeretnénk, mint a Jeripusz főhőse Balambér is tette, és az elhatározás elég erős és mélyről jövő, akkor az élet – nevezzük akár sorsnak, akár Istennek – mellénk áll és nagy mágiájával úgy alakítja, hogy elérhessük célunkat. A Jeripusz változatos karakterei és helyszínei olyan élénken jelentek meg a fejemben, hogy szinte gondolkodás nélkül rajzolták meg önmagukat. Akár az életben, ebben a könyvben sem minden úgy alakul, mint ahogy várnánk – ettől olyan izgalmas –, de mindenki elégedett és végül örül sorsának.

Képek:

Magyar Katalin: *Jeripusz* (Móra Kiadó) című könyvéhez készült illusztrációk
Jeripusz borító, Amikor Eszter Jeripusznél vacsorázik



ROSTÁS BEA PIROS

szobrászművész, festőművész

Rostás Bea Piros szobrászművész a nevető szemű eleven alkotó-erőmű, telis-tele sodró energiával, amivel már teleszoborta a fél világot. Szobrai 27 országban kaptak és találtak életteret. Teremtő energiája nem csak szobrászatában, festészetében keres helyet magának, hanem otthonra lel azokban a gyerekekben és fiatalokban, akik az ő összművészeti alkotóműhelyének biztonságában találnak utat saját alkotó kedvüknek. Férjével, Andreja Jovic illusztrátor és grafikusművésszel Egerben élnek, alkotnak, és tanítanak a művészetek szabadságára, a szabadság művészetére.

Az okos lány (Mátyás király mesék)

Ajánlás

Gyermekkorom meghatározó vizuális élménye volt a Magyar Népmesék sorozat. Mind művészi, esztétikai mivoltával, mind tartalmával, tanulságos történeteivel erős hatást gyakorolt saját művészi világomra is. A szimbolizmus, népi elemek, leegyszerűsített formák, színek jelentése felfedezhető szobraimban, festményeimben is. Ami pedig nagyon „magyar”, az a kritikus humor, a metaforákban „lepuhított” kritika, valóságábrázolás. Az általam kiválasztott mese nemcsak ezekben gazdag, de innovatív, kreatív, ötletes és a népi tradíciókra épít. A Mátyás királyról szóló legendás történetek jellemzője a trükkös kihívás és a bölcs tanulság.

Mátyás király sokat járt-kelt az országban. Hol fényes hintón, hol rossz szekéren, hol gyalog. Egyszer, mikor éppen fényes kíséretével hajtatott át egy falun, a piac mellett ráhajtott egy nagy, félrevetett malomkőre. A hintaja kereke abban a minutumban összetörött. Bosszankodott Mátyás, kiszállt a hintóból. Meglátta, hogy a piactéren nagy sokadalom tülekedik. Odakiáltott nekik mérgesen:

– Hol van a kendtek bírója?
 – Én volnék az, kérem alássan állt elő a megszeppent bíró.
 – Micsoda gondatlanok kendtek? Az ember nekihajt az eldobált malomkőnek, s odavan a kereke! Hallja-e? Mire visszajövök, nekem hengeríttesse el onnan azt a követ, de meg is nyúzássa, mert ha nem, a fejével fizet!
 – mondta haragosan a király, s egy másik hintóval továbbhajtatott. Nagy bánatba esett a bíró. Hát jól van, elhengeríteni csak elhengerítették az útból azt a malomkövet, de hogy a mennykőbe gondolta a király, hogy még meg is nyúzássa? Főtt a feje éktelenül, éjjel-nappal. Utoljára már enni se tudott.

– Édesapám, mi lelte kendet, hogy olyan nagyon töprenkedik? – kérdezte a bíró leánya.
 – Ajjaj! Hagyd el leányom, nem fehérnépnek való az olyan gond, ami most az én fejemet búsítja – hárította el a lányát a bíró. A leány csak nem nyugodott, addig-addig kérlelte az apját, hogy végül a bíró csak kibökte, mi baja.
 – Erre járt a minapában Mátyás király. Egy eldobált malomkőre ráhajtott, összetört a hintója kereke. Megparancsolta, hogy a követ takarítsuk el az útból, de még nyúzássam is meg, mert ha nem, hát a fejemet veszi – nyögte ki a bíró.
 – Ugyan édesapám, emiatt kend egy cseppet se búslikodjon! Mikor jön a király? Majd én megfélelek neki.

– Holnap délre várjuk, jaj! Jaj, jaj, mi lesz? – sopánkodott a bíró. Nem nagyon bízott a lánya segítségében. Másnap délben megérkezett a király.

– Hol a bíró? – kérdezte kemény hangon. – Elhengerítette-e azt az átkozott malomkövet? Megnyúzatta-e, ahogy parancsoltam?

– Én jöttem el apám helyett – állt elő takarosan a bíró lánya. A követ elhengerítettük, de megnyúzni meg nem nyúzáthattuk. Előbb felséged vegye a malomkőnek a véré! Ki látott már olyant, hogy előbb nyúzzanak meg valamit, s aztán vegyék a véré!

A király erre nem tudott mit válaszolni. Otthagyta a falusiakat, de a lány éles elméje igen megtetszett neki. Egy nap üzent a lánynak, hogy keresse fel a várában. A bíró lánya felkereste. Így szólt hozzá Mátyás király:

– Te leány, van énnekem százéves kenderkócom, fonjál nekem abból aranyfonalat! Feleli a leány:

– Van az én apámnak ezerszáz esztendő sővénye, abból csináltasson nekem őfelsége aranyorsót, s akkor én megfonom az aranyfonalat!

Látta a király, hogy nem bír kifogni a leány eszén, de azért még egyszer megpróbálta:

– Hallod-e leányom! Van énnekem a padláson egy százesztendő, lyukas korsóm. Nem bírom használni, mert kifolyik belőle minden. Foltold be nekem azt a korsót!

– Én szívesen, csak arra kérem felségedet, hogy fordíttassa ki a százesztendő korsarát! Ki látott már olyant, hogy valamit a színéről megfoltozzanak – felelte a leány.

Gondolta magában a király:

– Sokat jöttem-mentem az országban, de ennek a lánynak párját sehol nem találtam. Egy királynak éppen ilyen okos feleség való, el is veszem feleségül. A Mátyás király nem sokat teketóriázott, megkérte a bírótól a lánya kezét. Boldogan éltek, míg meg nem haltak.



Szimonidesz Hajnalka

illusztrátor

Az a törekvésem a rajzaimmal kapcsolatban, hogy ne egy adott mese kereteibe legyen leszűkítve a megjelenő illusztráció, – persze amennyiben a szöveg is teret ad ennek - hanem adjon távlatot. Nyisson egy másik világot, a szemlélő saját képzeletét, aminek már lehet semmi köze az adott meséhez. Vagyis önálló alkotásként is legyen erő benne. Néha talán sikerül.

Képek:

Hubert Jegat: *Éjszakai madarak* (Papírszínház / Csimota kiadó) könyvéhez készült illusztrációk
„Világftótorony”, „Csillagmilliárd”



SZAKONYI NOÉMI

filmrendező és producer

Szakonyi Noémi eredetileg diplomatának készült, majd filmrendezőként szerzett diplomát előbb Pekingben, azután Budapesten. Filmjeit ismerve mondhatjuk, hogy filmesként mégis diplomata lett. Kiszolgáltatottak, magukra maradtak, érzékeny ügyek, kényes kérdések tapintatos képviselője, szószólója. A Hat hét nagyjátékfilm rendezőjeként – vagy A boldogság ügynöke dokumentumfilm producereként egyaránt történeteket mond el, hogy gondolkodásra, cselekvésre, a mindenkiben rejlő „csillagszemek” felnyitására ösztönözzön.

A csillagszemű juhász (Albert András meséje)

Ajánlás

Sokat gondolkodtam, de nem tudok most mást ajánlani. Marad legkedvesebb segítőm, a Csillagszemű. Hogy miért? A Csillagszemű Juhász hű társ ebben a gyakran félelmetes, zajos, szurkos világban. Arra emlékeztet, hogy mindig van mozgástér.

A mellkasunkban ott van a védelmező, tápláló, sugárzó fény. A juhász csillag szeméből árad az a gyógyító képesség, ami bennünk is ott lapul: hogy azt mondhassuk, amit gondolunk, és azt tehessük, amit mondunk.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy király. Ez a király olyan hatalmas volt, hogy ha eltüsszentette magát, az egész ország népének rá kellett mondani: adj' Isten egészségére! Hogyha náthás volt, nem is lehetett más szót hallani az országban, mint: „Adj' Isten egészségére!” Minden ember mondta, csak a csillagszemű juhász nem akarta sohase mondani. Megtudta ezt a király, nagyon megharagudott, s maga elé hívatta a juhászt.

Elmegy a juhász, s megáll a király előtt, aki éppen a trónusán ült, és igen hatalmas volt, ráadásul rettenetesen mérges. De akármilyen hatalmas volt, akármilyen mérges volt a király, a csillagszemű juhász mégse félt tőle.

– Mondd mindjárt: adj' Isten egészségemre! – rivallt rá a király.

– Adj' Isten egészségemre – szólt vissza a csillagszemű juhász.

– Nekem, nekem, te korhely betyár, te! – kiabált a király.

– Nekem, nekem, felséges úr – felelt amaz.

– De nekem, énnekem! – ordított a király, és mérgesen verte a mellét.

– Nekem hát, persze, hogy énnekem! – mondta megint a juhász, és szelíden verte hozzá a mellét.

Már akkor a király nem tudta, mit tegyen mérgeiben, de beleszólt a hpmester.

– Azt mondd te, tüstént azt mondd: adj Isten egészségére, felséges uram! Mert ha nem mondod, halál fia vagy!

– Nem mondom én addig, amíg a királykisasszonyt nekem nem adják – felelt a juhász.

A királyleány is ott volt a szobában, király apja mellett ült egy kisebb trónuson, és olyan gyönyörűségeen szép volt, akárcsak egy aranygalamb; no, de akármilyen

gyönyörűségeen szép volt, azért mégis elnevette magát a juhász szavára, mert megtetszett neki a csillagszemű juhász, jobban megtetszett, mint akármilyen királyfi.

A király pedig megparancsolta, hogy vessék tüstént a juhászt a fehér medve tömlőcébe.

El is vitték a darabontok, s bevetették a fehér medve tömlőcébe, akinek két nap nem adtak semmit enni, hogy annál dühösebb legyen. Mikor az ajtót becsukták, mindjárt megrohanta a juhászt, hogy széttépje és felfalja, de mikor a csillagszemét meglátta, úgy megijedt, hogy majd magát falta be, s a legtávolabbi szögletbe kucorodott, onnan nézte, de bántani nem merte, pedig olyan éhes volt, csak úgy nyaldosta a talpát az éhségtől. A juhász meg le nem vette róla a szemét, és hogy ébren tartsa magát, énekelt, mert tudta, ha elaludna, a medve rögtön széttépné.

De nem aludt el.

Reggel jön a hpmester megnézni a juhász csontjait, hát látja, hogy annak semmi baja.

Felvezette a királyhoz, aki rettenetesen megharagudott, s azt mondta:

– No, most közel voltál a halálhoz, mondod-e már: adja Isten egészségemre?

De a juhász csak azt mondta:

– Nem félek én tíz haláltól sem! Csak akkor mondom, ha a királykisasszonyt nekem adják feleségül.

– Eredj hát a tíz halálba!

És a király megparancsolta, hogy vessék a juhászt az óriás sündisznók tömlőcébe. Be is vetették a darabontok, s a tüskés sündisznóknak nem adtak egy hétig enni, hogy annál gonoszabbak legyenek. De amint a disznók nekirohantak, hogy szertefaldossák, a juhász kivett a szűre ujjából egy Vendel-napkor faragott kis furulyát, s elkezdte rajta fújni Szent Vendel nótáját, mire a sündisznók visszahökkentek, aztán meg egymásba kapasz-

kodva táncba ugrottak. A juhász úgy szeretett volna kacagni, amint az ormótlan állatokat táncolni látta, de nem merte abbahagyni a furulyázást, tudta, hogy akkor mindjárt rárohannának, felfalnák, mert ezeknél hiába volt a csillagszeme, tíz disznónak nem nézhetett egyszerre a szeme közé! Ezért csak fújta a Vendel-nótáját; előbb csöndesen, hogy a tüskédisznók andalgót jártak, de aztán mindig gyorsabban, míg utoljára olyan frisset furulyázott nekik, hogy nem győzték már az aprózást, s egészen kifáradva egy rakásra dültek. A juhász csak nevetett, de úgy nevetett, hogy még reggel is, amikor a hopmester jött megnézni, maradt-e valami a csontjaiból, a könnyek végigfutottak az arcán a nagy kacagástól.

Felvezette aztán a juhászt a királyhoz, aki még mérgesebb lett, hogy a disznók sem tudták elpusztítani a juhászt, s azt mondta:

– No, most közel voltál a tíz halálhoz, mondod-e már, hogy adj’ Isten egészségemre?

De a juhász belevágott a szóba:

– Nem félek én száz haláltól sem, csak akkor mondom, ha a királykisasszonyt nekem adják feleségül.

– Eredj hát száz halálba! – kiáltott nagy haraggal a király, s megparancsolta, hogy vessék a juhászt a kaszásverembe.

El is vitték a darabontok a sötét tömlöcbe, melynek közepén egy mély kút volt, körülakva éles kaszákkal; a kút fenekén meg egy mécses égett, hogy ha valakit belevetnek, meglássák, leért-e a fenekére?

Ahogy odavitték a juhászt, arra kérte a darabontokat, menjenek ki egy kicsit, míg ő belenéz a kaszásverembe, talán még meggondolja magát, mondja-e a királynak: adj Isten egészségére.

A darabontok kimentek, ő pedig felállította a verem mellé a fokosát, ráakasztotta a szűrét, s tetejébe meg a

kalapját tette, de előbb még a tarisznýát is felakasztotta, hogy test is legyen a szűrben, akkor aztán kikiáltott a darabontoknak, hogy már meggondolta, biz ő mégsem mondja.

A darabontok bementek, belökték a szűr, a kalapot meg a tarisznýát a verembe; hallgatták, amint esett kaszáról kaszára, míg leért, s utánanéztek, mint oltotta ki a mécsset; aztán egészen megnyugodva, hogy most már igazán vége lett a juhásznak, elmentek, az pedig a sötét szögletben nevetett.

Másnap jön a hopmester a lámpással, hát majd hanyatt esett, ahogy meglátta a juhászt. Felvezette a királyhoz, aki már akkor még sokkal mérgesebb lett, de azért mégis megkérdezte:

– No, most száz halálban voltál, mondod-e már, hogy adj’ Isten egészségemre?

De a juhász csak azt felelte:

– Nem mondom én addig, amíg a királykisasszonyt nekem nem adják feleségül.

– Tán olcsóbban is megalkuszunk – mondta a király, mikor látta, hogy semmi módon el nem pusztíthatja a juhászt, s megparancsolta, hogy fogjanak be a királyi hintóba; akkor maga mellé ültette a juhászt, s elhajtattott az ezüsterdőbe. Ott pedig így szólt hozzá:

– Látod ezt az ezüsterdőt? Neked adom, ha azt mondd, adj’ Isten egészségemre!

A juhász csak elhúlt, de azért mégis azt mondta:

– Nem mondom én addig, amíg a királykisasszonyt nekem nem adják feleségül.

A király pedig elszomorodott, odébb hajtattott, elértek az aranyvárhoz. Ott azt mondta:

– Látod ezt az aranyvárat? Neked adom az ezüsterdőt, az aranyvárat, csak mondd azt nekem, adj’ Isten egészségére!

De a juhász, bár ámult-bámult, mégis azt mondta:

– Nem, nem mondom addig, amíg a királykisasszonyt nekem nem adják feleségül!

Erre a király már nagy búsulásnak adta magát, odébb hajtatott a gyémánttőig, s ott azt mondta:

– Látod ezt a gyémánttavat? Neked adom az ezüsterdőt, aranyvárat, gyémánttavat – ezt mind-mind neked adom, csak mondd azt nekem: adj’ Isten egészségére!

Már akkor a juhásznak be kellett hunyni a csillagszemét, hogy ne lásson, de mégiscsak azt felelte:

– Nem, nem, nem mondom addig, amíg a királykisasszonyt nekem nem adják feleségül!

Akkor a király már látta, hogy semmiképpen nem boldogul vele, hát megadta magát:

– No, nem bánom, hozzád adom hát a lányomat, de aztán mondd ám nekem igazán, hogy adj’ Isten egészségére!

– Mondom hát, hogyne mondanám, persze hogy akkor mondom!

A király ennek nagyon megörült, s kihirdette, hogy örüljön az egész ország népe, mert a leánya férjhez megy. Örült is az egész ország népsége, hogy a király-

lány, aki annyi királyfit kikosarazott, a csillagszemű juhászt mégis megszerette.

Tartottak aztán olyan lakodalmat, hogy az egész országban mindenki evett, ivott, táncolt, még a halálos betegek, még az aznap született gyermekek is. De a király házában volt a legnagyobb vigasság, a legjobb banda ott húzta, a legjobb ételeket ott főzték, tenger nép ült az asztalok körül, a jókedv a házfedelet emelgette; de amint a vőfély felhozta a tormás disznófejet, s tisztességesen elmondta:

A leves elfogyott, itt hozom a tormást,

Melynek erejétől csókolgatjuk egymást –

s a király maga elé vette a tálat, hogy szétossza mindenkinek a maga falatját, egyszerre csak nagyot tüsszent az erős tormától.

– Adj’ Isten egészségére! – kiáltott a juhász legelőször, s a király ezen úgy megörült, hogy örömében menten szörnyethalt.

Akkor a csillagszemű juhász lett a király. Igen jó király vált belőle, sohase terhelte a népét még azzal is, hogy kedvük ellenére jót kívánjanak neki, mégis jót kívánt neki mindenki parancsolat nélkül is, mert igen jó király volt, s igen szerették.

Szabó Szabolcs

tervezőgrafikus, illusztrátor

Személyes gondolként szeretném megosztani, hogy az általam illusztrált témák leginkább különböző nemzetek mese- vagy mondavilágához és azok fantáziadús, egyedi karaktereihez kötődnek, így a magyar népmese világa is különösen fontos számomra. Gyerekkori élményeim közül máig meghatározóak a nekem mesélt magyar népmesék, valamint a Kecskeméti Filmstúdió ikonikus Magyar népmesék sorozata, amely Jankovics Marcell különleges vizuális világával örök emlékként marad meg nekem. Éppen ezért nagy öröm számomra, amikor ezekhez a történetekhez is készíthetek illusztrációkat.

Képek:

Illyés Gyula: *Hetvenhét magyar népmese*
című könyvéhez készült illusztrációk.

Kisgömböc, Adj Isten egészségére







Házacskás

Gólya, gólya gilice! Mit viszel a szádban?
Szőröcskét, bőröcskét.
Minek az a szőröcske?
Szitát kötögetni.
Minek az a szitácska?
Korpát szitálgatni.
Minek az a korpácska?
Disznót hízlalgatni.
Minek az a disznócska?
Háját szőrözgetni.
Minek az a hájacska?
Kocsit kenégetni.
Minek az a kocsika?
Földet hordogatni.
Minek az a földecske?
Házat építgetni.
Minek az a házacska?
Leányokat, legényeket, asszonyokat, embereket,
gyerekeket bele csalogatni,
meséket hallgatni, meséket mondani.

Palotás

Elmentem az erdőbe kék ibolyát szedni.
Minek az az ibolya?
Szitát kötögetni.
Minek az a szita?
Tejet szűrögetni.
Minek az a tej?
Vajat köpülgetni.
Minek az a vaj?
Aranykocsit kenégetni.
Minek az az aranykocsi?
Márványkövet hordogatni.
Minek az a márványkő?
Kis palotát építeni.
Minek az a kis palota?
Sok szép játszó gyerekeknek meséket mondani.

Adjon Isten az új évben
bort, búzát, békességet,
sötéttségben fényességet.
Újesztendő újat hozzon,
régijótól meg ne fosszon.
Ki barát volt, az maradjon,
ki elindult, az haladjon
az új esztendőben.



Trázi Ivett illusztrációja Kathryn Allaway: *My Soul Still Sings of Everly*
(A lelkem még mindig Everly-ről énekel) című könyvéhez